

HAL
open science

Prinși în capcană? Privarea și discriminarea privind dreptul la locuire a romilor în orașele europene.

Tommaso Vitale

► **To cite this version:**

Tommaso Vitale. Prinși în capcană? Privarea și discriminarea privind dreptul la locuire a romilor în orașele europene.. [Research Report] Sciences Po, CEE. 2021. hal-03655738

HAL Id: hal-03655738

<https://hal.science/hal-03655738>

Submitted on 29 Apr 2022

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Prinși în capcană? Privarea și discriminarea privind dreptul la locuire a romilor în orașele europene.

Autor: Tommaso Vitale

**R-HOME. Roma: Housing, Opportunities, Mobilisation and Empowerment.
Roma: Reședință, Oportunități, Mobilizare și Abilitare
WP2 Raport**

Finanțat prin programul Uniunii Europene pentru Drepturi, Egalitate și Cetățenie (2014-2020)

Conținutul acestui raport reprezintă punctul de vedere al autorului și este responsabilitatea sa exclusivă.
Comisia Europeană nu își asumă nici o responsabilitate pentru utilizarea informațiilor pe care le conține.

CUPRINS

01 Preambul	<hr/> Rezumat Recunoaștere Cuprins Cuvânt înainte
02 Introducere și metodologie	<hr/> Discriminarea și privarea locuirii Metodologie Conținut
03 Condiții de locuire	<hr/> Construcții extrem de precare Squatting – ocuparea ilegală Accesul la proprietăți private Locuirea socială Adăposturi temporare
04 Discriminarea în locuire	<hr/> Relația cu sistemul bancar Segregarea rezidențială Condiții precare de infrastructură și utilități Stigmatizarea teritorială și discriminarea
05 Proiecte, programe și politici	<hr/> Decalajul dintre acceptarea sau încălcarea politicilor de locuire existente și actuale Capacitatea sectorului public și asimilarea treptată în asigurarea bunăstării Incluziunea implică o planificare urbană serioasă Asistența social efectivă
06 Lecții învățate	<hr/> Lista celor 7 principii de proiectare și implementare

07

Referințe

08

**Anexe
metodologice**

Interviuri semistructurate cu romi
Interviuri semistructurate factori de
decizie și funcționari publici executive
Focus-grupuri cu diferiți actori implicați
Grila de organizare a informațiilor cu
privire la procesul de politică locativă
Exemplu

CUVÂNT ÎNAINTE

Acesta este raportul final al pachetului de lucru 2 al proiectului R-Home. Romii: locuințe, oportunități, mobilizare și abilitare. Lupta împotriva discriminării romilor, cu accent pe locuință și sprijinirea incluziunii sociale a romilor. Finanțat de Programul Uniunii Europene pentru Drepturi, Egalitate și Cetățenie (2014-2020). Subiect: REC- RDIS-DISC-AG-2018 - Cerere de propuneri pentru sprijinirea proiectelor naționale sau transnaționale privind nediscriminarea și integrarea romilor. Numărul acordului de finanțare: 849199

Prioritatea largă a proiectului R-HOME este de a contribui la lupta împotriva discriminării romilor cu un dublu obiectiv:

1. Reducerea discriminării care afectează romii, cu un accent deosebit pe locuințe, printr-o mai bună înțelegere a problemelor și prin investirea romilor cu instrumente și cunoștințe pentru a-și apăra propriile drepturi
2. Sprijinirea incluziunii romilor în societate prin abilitarea, promovarea și susținerea participării active a acestora, precum și consolidarea capacității și dezvoltarea societății civile române și pro-române

Locuirea, una dintre drepturile fundamentale menționate de legislația internațională, a fost identificată ca o problemă cheie a proiectului, deoarece trăirea în condiții inadecvate de locuință în zonele marginalizate duce la probleme grave în alte aspecte ale vieții, cum ar fi educația, ocuparea forței de muncă și sănătatea. În general, condițiile precare de locuire au un impact negativ asupra integrării lor în societate.

Pentru a avea un impact asupra unui obiectiv atât de amplu, activitățile proiectului vizează îmbunătățirea cunoașterii condițiilor de locuire a romilor și a politicilor de locuință referitoare la romii din țările partenere, printr-un punct de vedere teoretic, dar și ascultarea experiențelor și opiniilor romilor.

Raportul sintetizează principalele rezultate ale unei cercetări comparative realizate de un consorțiu format din 8 parteneri:

- [FONDAZIONE CARITAS AMBROSIANA, Italy](#)
- [ASOCIAȚIA “CARITAS-ASISTENȚĂ SOCIALĂ” Filiala Organizației Caritas Alba Iulia, Romania](#)
- [AUTONOMIA ALAPITVANY, Hungary](#)
- [COMUNE DI MILANO, Italy](#)
- [FEDERACIÓN DE ASOCIACIONES GITANAS DE CATALUÑA, Spain](#)
- [FONDATION NATIONALE DES SCIENCES POLITIQUES, CEE, France](#)
- [TARKI Tarsadalomkutatasi Intezet Zrt, Hungary](#)
- [UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI MILANO-BICOCCA, Italy](#)

Website: <https://rhome.caritasambrosiana.it/>

Pentru mai multe informații privind proiectul: europa@caritasambrosiana.it

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

REZUMAT

Acest raport de cercetare prezintă principalele constatări ale unui sondaj calitativ privind problemele accesului la locuințe adecvate pentru persoanele care se identifică ca fiind romi.

Sondajul se bazează pe 128 de interviuri calitative aprofundate și pe 10 focus grupuri. Au fost realizate 101 interviuri aprofundate cu romii care trăiesc în contexte dificile, private și segregate. Au fost efectuate 27 de interviuri cu factorii de decizie politică, administratorii și activiștii, atât la nivel local, cât și la nivel regional și național. Am studiat în Franța zona metropolitană a Parisului, în Italia zona metropolitană a Milano, în Spania zona metropolitană a Barcelonei, în Ungaria orașele Gyöngyös și Miskolc, în România două municipalități din zona istorică. regiunea Transilvaniei, în Sîngeorgiu de Mureș (județul Mures) și în Sfântu Gheorghe (județul Covasna), în cartierul Órkó.

Acest raport de cercetare nu vizează compararea și analiza specificităților urbane și teritoriale ale diferitelor cazuri. Acesta le analizează împreună pentru a evidenția principalele probleme cu care se confruntă romii în situații de locuință foarte precare.

Au fost, de asemenea, analizate interviuri și dialoguri cu focus grupuri cu experți și decidenți politici care au discutat despre importanța producerii unei oferte reînnoite de locuințe sociale și a îmbunătățirii unităților rezidențiale existente, precum și calitatea urbană a cartierelor mai marginale.

Aceasta este structurată în trei secțiuni principale, una legată de condițiile de locuință, cea de-a doua privind discriminarea în materie de locuințe și cea de-a treia privind politicile și instrumentele de politici. Concluziile evidențiază mai multe principii de planificare și implementare care reies din cercetare.

Printre altele, unul dintre punctele majore care apare este importanța **funcției de stimulare a politicii** pe mai multe niveluri (locală, regională și națională) de a contrasta antigipsismul, producând în același timp o ofertă de calitate de locuințe și servicii urbane.

Schimbarea atitudinilor rasiste față de romi este privită ca o pârghie esențială a unei politici de locuire. Lupta împotriva antigipsismului apare ca un obiectiv orientat spre viitor, orientat spre politici.

Un al doilea aspect dominant este importanța cunoașterii locale, a **ascultării active a persoanelor în cauză**, a dialogului și consultării sociale cu aceștia pentru a recunoaște problemele marginalizării sociale, dar și a capitalului social al cartierelor

defavorizate și pentru a permite autorităților publice **să construiască pe acest capital social** în vederea îmbunătățirii stării economice a acestor cartiere prin procese participative și consultative, fără a trece prin reprezentanți ai comunității cu puțină legitimitate și recunoaștere redusă, ci direct prin intermediul cetățenilor.

Cercetarea a evidențiat un aspect important legat de dinamica politică a punerii în aplicare a politicii de locuință, în special legată de comunicarea și prejudecățile informaționale, cu **o puternică convergență asupra importanței unor reguli de alocare și atribuire mai clare și mai transparente**, care sunt cunoscute și recunoscute. De asemenea, în acest context, activiștii, părțile interesate, asistenții sociali și factorii de decizie politică au insistat asupra lipsei unei evaluări sistematice a politicilor de locuință, în ceea ce privește furnizarea de locuințe de calitate, precum și în ceea ce privește accesul și sprijinul la serviciile comunitare: pentru a prospecta și formula politici publice, **un sistem de indicatori pentru consultarea societății civile** cu privire la politicile publice pe care le promovează pentru a ține seama de nevoile specifice ale comunității pe care o deservesc și de provocările contextului său local.

În acest cadru, cercetările arată **dovezi puternice ale discriminării etnice și rasiale împotriva romilor**, precum și importanța măsurilor de echitate și identificarea nu numai a soluțiilor practice și politice la probleme specifice la diferite niveluri de guvernare, ci și recunoașterea romilor ca actori competenți și calificați pentru implementarea lor. Și din nou, importanța procedurilor de evaluare a atribuirilor de locuințe și a instrumentelor de îmbunătățire a locuințelor în scopuri de echitate, pentru a lua în considerare specificitățile locale, disparitatea teritorială și inechitatea în distribuția teritorială a resurselor, pentru a nu „uita” de cei mai defavorizați și pentru a avea **o viziune clară asupra nivelurilor de discriminare**, iar rezultatele să fie comunicate în mod foarte clar.

În timp ce voința și atitudinea politică - inclusiv postura intelectuală - a autorităților publice și a factorilor de decizie politică față de romi apar în mod clar ca factori centrali, cercetarea evidențiază dimensiuni care arată dincolo de simpla voință politică privind locuința. În special, importanța **formării și abilităților personalului de implementare și a asistenților sociali** apare ca o problemă de mare importanță, care necesită o atenție specială.

Cadrul legal european antidiscriminare ajută, de asemenea, la mobilizarea resurselor politice pentru continuarea unei politici de locuință adecvate provocărilor, prin angajamentul diferiților actori implicați, atât publici, cât și privați, și nefiind supus incertitudinilor alternanțelor politice și rotații de mandate.

În plus, se pune mult accent pe necesitatea de a nu privilegia un singur instrument de politică publică, ci de a avea la dispoziție o mare varietate de instrumente de incluziune a locuințelor, astfel încât să se evite intervențiile în masă pe o bază etnico-

categorică, dar să fie capabil să personalizeze intervenția pe baza nevoilor și capacităților oamenilor în contextul atașamentelor și angajamentelor familiale.

În mod similar, se pune un accent puternic pe nevoia sprijinului social în ceea ce privește **relația cu băncile**, mai precis pentru a **face față tensiunilor și dificultăților financiare**.

Deși majoritatea experiențelor analizate sunt în ansamblu destul de negative, adesea de natură episodică, aleatorie și uneori de natură punitivă, ceea ce reiese este o reflecție serioasă a actorilor pe care i-am întâlnit asupra modului în care oamenii ar putea fi mai bine sprijiniți.

În cele din urmă, un punct comun care apare în analiza instrumentelor de politică locativă, sunt indicațiile exprese în ce privește acordarea unei atenții sporite celor mai defavorizați. Din păcate, multe intervenții par să privilegieze persoanele care dispun de anumite dotații și competențe, dar cu dificultăți de locuire, adică pe cei care au deja un anumit succes în ceea ce privește integrarea, locuirea și autonomia financiară. Oamenii aflați acum în dificultate sunt penalizați oarecum, deoarece sunt considerați mai puțin fiabili și mai expuși riscului în ceea ce privește obiectivele de a atinge autonomie contributivă. Ca atare, raportul arată importanța pe care oamenii pe care i-am intervievat o atribuie proiectării și implementării concrete a **măsurilor de sprijin și incluzive, adresate în mod explicit persoanelor aflate acum în dificultate**.

Alianța împotriva antigipsismului evidențiază: „*Termenul de antigipsism – prin proiecția părerii majoritare se referă la un grup imaginar de „țigani”, în cadrul căruia există o subgrupă, tot imaginară, de “țigani propriu-ziși” – este mai precis din punct de vedere analitic și clarifică faptul că alte grupuri - sinti, călătorii, manouche, egiptenii - sunt în egală măsură afectați*”.

Antigipsism. Lucrare de referință, www.antigypsyism.eu, 2016, p. 6.

5 STATE

7 ORAȘE

10 FOCUS GRUPURI

128 INTEVIURI

CONDIȚII DE LOCUIRE:

Această secțiune prezintă în general condițiile de locuit, subliniind mediul precar, precum și calea acelor persoane care au avut acces la proprietăți private sau la unități de locuințe sociale.

Abordează, de asemenea, și problemele legate de adăposturile temporare și cazările etnice.

DISCRIMINAREA ÎN

LOCUIRE: Această secțiune analizează relațiile cu sistemul bancar formal, problemele de segregare rezidențială, inegalitățile romilor care trăiesc în locuințe fără utilități, care suferă de stigmatizare teritorială și discriminare

PROIECTE, PROGRAME ȘI

POLITICI: La final, ultima parte scoate în evidență politicile de locuire deja implementate – instrumentele, rezultatele, planificarea și munca socială.

Pentru a putea concluda acest material, am evidențiat **7 principii de design și implementare**, în scopul unei politici mai bune pentru oamenii cei mai afectați de deprivare și discriminare, în ceea ce privește locuirea.

Interviurile ne-au oferit o perspectivă nu numai asupra informațiilor de fapt, ci și a **percepțiilor și părerilor personale** cu privire la politica de locuire, segregare, resurse și probleme de vecinătate, probleme de criminalitate și securitate înainte și în timpul crizei COVID.

MULȚUMIRI

Acest studiu nu s-ar fi putut realiza fără dialogul cu **Filip Markovic**, munca și scrierile acestuia fiind o reală inspirație.

Fiecare echipă a organizațiilor partenere al proiectului R-Home au fost pe deplin angajați în realizarea de interviuri, colectarea de documente și materiale, organizarea focus grupului: le mulțumim călduros pentru angajament și rigoare.

În plus, mulțumim persoanelor intervievate, pentru nesfârșitele ore pe care ni le-au oferit, fără nicio recompensă. **Sperăm cu adevărat că acest raport i-ar putea ajuta în lupta lor pentru îmbunătățirea condițiilor de locuire și ameliorarea discriminării.**

De asemenea, dorim să mulțumim în mod special **tuturor profesioniștilor, cetățenilor, activiștilor, factorilor de decizie politici și academicienilor care și-au luat timp pentru a răspunde la întrebările noastre chiar și în timpul celor mai dificile valuri ale pandemiei COVID-19.** Acest raport nu ar fi putut fi scris fără aceștia, cuvintele lor dând sens analizei privării de locuințe a romilor și a discriminării afectate de criza COVID-19.

INTRODUCERE ȘI METODOLOGIE

Privarea de locuire și discriminarea romilor

*„Mărimea și amenajările caselor unei persoane nu sunt un indice nedrept al stării lor”
W.E.B. Du Bois (1903 [2007], p. 95)*

Au trecut aproape 120 de ani de când savantul american W.E.B Du Bois a cerut un studiu atent al caselor oamenilor și nu numai al educației, sănătății și bogăției oamenilor. Științele sociale aplicate și cercetările emancipatoare aplicate au explorat în profunzime relațiile și instituțiile sociale, însă au acordat mult mai puțină atenție locuinței ca marfă și drept (Pattillo 2013). Privind condițiile de locuință ale afro-americanilor din SUA, Du Bois a explorat tot felul de forțe care structurează oportunitățile de viață. El a susținut că în primul rând, calitatea locuirii și a locuințelor depinde de un amestec de factori fizici, spațiali, sociali, politici, economici și simbolici și că nimic nu dezvăluie stratificarea rasială a unei societăți, precum condițiile de locuire.

În toate țările europene, romii sunt cei mai urâți și stigmatizat grup etnic, rasializat și considerat „de alt fel” de grupurile sociale locale și naționale (Sam Nariman și colab., 2020). În ultimele patru decenii, un nivel crescut de comodificare a locuințelor combinat cu rezidualizarea locuințelor publice ar fi putut pune oamenii săraci în situații de dificultate mai mare. Cu toate acestea, într-o perioadă de inegalități în creștere, privim inaccesibilitatea crescândă a locuințelor ca o modalitate insuficientă de a diagnostica problemele de astăzi și de a elabora soluții politice. Nu numai că oamenii săraci se luptă să-și permită costurile vieții de zi cu zi în țările europene, dar minoritățile etnice și rasiale sunt dezavantajate cumulativ și sunt supuse discriminării (Krysan și Crowder 2017).

Cazul romilor este deosebit de izbitor. Ca o convenție generală, folosim termenul general „romi” pentru a ne referi la o serie de grupuri diferite (romi, sinti, kale, romanicheli, boyash, așkali, egipteni, yeniști, călători, Dom, Lom, țigani etc.) identificate ca atare, de către Consiliul Europei, de reprezentanți ai grupurilor de romi menționate mai sus din Europa și de diferite organizații internaționale (OSCE-ODIHR, Comisia Europeană, UNHCR și altele). În 2010, Comisia Europeană a identificat diferite tipuri de contexte care definesc circumstanțele de viață ale Romei (COM / 2010/0133), revizuite ulterior în documentul „Comisia Europeană - Ce funcționează pentru incluziunea romilor în UE - politici și abordări model” (2012).

Studiul nostru ia în considerare patru din cele cinci cele mai frecvente circumstanțe de viață ale romilor:

- Comunitățile de romi care trăiesc în cartiere urbane sau suburbane caracterizate prin concentrare etnică, sărăcie (extremă) și lipsuri;
- Comunitățile de romi care trăiesc în așezări rurale segregate, caracterizate prin izolare de orașele și satele mici, și lipsuri extreme;
- Migranții romi și cetățenii romi din UE care se deplasează în UE, originari de obicei din țările din estul și centrul Europei, motivați de considerații economice și care vizează, în general, un stil de viață sedentar;
- Comunitățile de romi care trăiesc în cartiere urbane și suburbane integrate.
- Prin urmare, nu luăm în considerare călătorii romi ale căror nevoi sunt articulate în jurul habitatului mobil / locuințelor și înrădăcinate în tradiții (și / sau ocupații sezoniere și care sunt, de asemenea, o minoritate a populației rome europene).

Metodologie

În acest raport, discutăm rezultatele cercetărilor calitative bazate pe 128 de interviuri și 10 focus grupuri pentru a explora privarea de locuințe și discriminarea romilor în 5 contexte europene: Barcelona (Spania), Gyöngyös / Miskolc (Ungaria), Milano (Italia), Paris (Franța), Târgu Mureș (România). Sociologul american John N Robinson (2021), după conceptualizarea lui Du Bois (1935) a „salariului” rasial, a insistat asupra modului în care rasismul modelează piețele în moduri care le fac relativ accesibile pentru unele neelite, dar nu și pentru altele. În acest raport, explorăm câteva mecanisme calitative inspirate din abordarea lui Du Bois, bazându-ne pe ipoteza de lucru a unui proces de stratificare mai profund „prin care politicile și practicile publice sortează oamenii în diferite tipuri de piețe din punct de vedere structural” (Robinson, 2021, p. 322) și astfel, o puternică diviziune etnică îi separă pe cei cu privilegii încorporate, inclusiv accesibilitatea locuirii, și pe cei fără ele - iar romii se încadrează în mare parte în această din urmă categorie.

Deși acest raport va discuta modul în care politicile și practicile publice îi clasifică pe romii în locuințe sub standarde, această lucrare nu este o analiză a politicilor și nu a explorat complexitatea politicii de locuire în cele cinci contexte și nici nu intenționează să exploreze întreaga complexitate a vulnerabilității romilor care locuiesc în Uniunea Europeană. Acesta explică rezultatele cercetărilor calitative care vizează explorarea sentimentului și percepției discriminării în rândul romilor, precum și problemele care decurg din privarea și discriminarea locuințelor în oportunitățile de viață ale romilor. Nu avem ambiția de a discuta întreaga imagine. Discriminarea locuințelor are loc în cadrul politicii publice, precum și în reglementarea piețelor imobiliare și ipotecare, ducând la împingerea romilor în diferite „niveluri” ale statului bunăstării și relegarea acestora pe piețe marginale, care sunt în mare parte lipsite de sprijin instituțional (cu unele excepții). Putem vedea impactul unei astfel de discriminări în materie de locuire, deoarece mulți romii trăiesc în prezent în cartiere și locuri dezvoltate inegal, ceea ce îi expune la niveluri scăzute de oportunități și la niveluri ridicate de dezavantaj.

Prin urmare, analizăm discriminarea și lipsurile de locuințe din punctul de vedere al persoanelor pe care le-am intervievat. Nu prezentăm studii de caz unice, dar am ales să comparăm principalele caracteristici care au apărut din perspectiva romilor pe care i-am intervievat. Am tras concluziile pe baza acestor perspective cu opiniile și reprezentările unor factori de decizie politică, funcționari publici, activiști pentru drepturile pro-romii și asistenți sociali. Încă o dată, narațiunile lor nu sunt mobilizate pentru a ajunge la o cunoaștere obiectivă a procesului politicii de locuire și a efectelor sale în ceea ce privește incluziunea și oportunitățile pentru romii. Dorim să contribuim la literatura existentă și la dezbateră actuală privind discriminarea

romilor cu un efort de cercetare comparativ-calitativă: sfera limitată a contribuției noastre ajută la obținerea unor percepții mai cristalizate despre comportament, atitudini, sentimente și experiențe legate de locuire în 5 țări diferite.

Am ales să realizăm interviuri calitative, ca punct forte al unor astfel de interviuri, „în capacitatea lor de a dezvălui cadre spontane de semnificație”. Cu toate acestea, pentru a avea rezultate comparabile, am mobilizat o metodă calitativă destul de structurată și semi-standardizată (Quilgars et al. 2009). Analiza datelor nu a avut loc printr-o abordare divergentă, ci prin similitudini de țară de origine (Kemeny și Lowe, 1998). Această abordare este justificată de transnaționalismul parțial al unora dintre romi, dar și de rezultatele anterioare din literatura de specialitate, care arată și subliniază modul în care problematicile proprietății sunt destul de similare în toate țările, chiar dacă nu s-a făcut niciodată un studiu similar cu minorități etnice specifice, iar punctele de vedere cu privire la proprietate nu au fost comparate cu punctele de vedere privind închirierea, așa cum am făcut noi (Jones și colab. 2007). Având subiectul discriminării pe piețele și serviciile imobiliare ne-a ajutat din nou să analizăm diferențele și punctele comune în sensurile atribuite experienței de locuire. Studiile comparative-calitative vizează o „înțelegere” a modului în care se iau decizii de locuire în gospodării, cum în cazul discriminării se pot explora mai multe conexiuni emoționale, problema relației cu mediul, sentimentul de apartenență, tensiunile provocate de identitate, comunitate și Securitate, și narațiuni care sunt mai puțin „strategice” sau bazate pe calculul și dinamica așteptărilor (Ford și Quilgars 2001). Cadrul nostru ne-a permis să înțelegem semnificația anumitor comportamente discriminatorii față de romi ale actorilor privați și publici, și importanța acestora pentru gospodăriile romi din diferite țări. De asemenea, o abordare a similarităților țărilor, este de interes și mai apreciat de activiști, asistenți sociali și funcționari publici, cărora li se adresează acest raport.

Conținut

Raportul este organizat după cum urmează: în prima secțiune explorăm principalele rezultate legate de condițiile de locuire ale persoanelor și familiilor romi pe care le-am interviuat. Unele subiecte principale care sunt abordate în această secțiune sunt construcțiile și condițiile de locuit extrem de precare; relevanța aglomerației în cartierele de locuințe; importanța atribuită proprietății; rolul locuințelor sociale; proprietățile specifice ale adăposturilor temporare; retrogradarea etnică extremă a „taberelor de romi”.

A doua secțiune este dedicată percepției discriminării în sectorul locuirii. Discutăm dacă și de ce unele experiențe sunt încadrate ca efecte ale unui comportament discriminatoriu, în timp ce în alte experiențe percepția discriminării este mai puțin evidentă. Patru subsecțiuni principale discută relația cu sectorul bancar, problemele legate de segregarea rezidențială etnică și socială extremă; lipsa utilităților și a infrastructurilor de bază; și problemele de dispută și stigmatizare la nivel de cartier.

A treia secțiune explorează unele dintre proiectele, programele și instrumentele politice care încearcă să reducă discriminarea în materie de locuințe. Această secțiune nu este o analiză politică completă, comparativă, ci mai degrabă un mod de a sublinia unele dintre punctele ridicate de romii înșiși și de unii factori de decizie politică și asistenți sociali. Scopul acestei secțiuni este de a analiza posibilele implicații ale politicii de incluziune în ceea ce privește rezultatele. O subsecțiune este dedicată instrumentelor explicite ale politicii de locuire care vizează romii care trăiesc în mahalale și suburbii, discutând probleme de integrare segmentată. Adăugăm, de asemenea, un punct specific legat de instrumentele politice de planificare urbană și discutăm unele programe de gestionare a conflictelor pentru a sprijini coeziunea vecinătății, deși sunt puține în număr și nu sunt foarte eficiente. Secțiunea este completată de o discuție despre principalele puncte forte și slabe ale asistenței sociale față de romi în condiții de locuire vulnerabile, precum și despre frustrarea relativă pe care aceasta o poate produce.

În concluzie avem câteva lecții învățate. Selectăm principalele elemente subliniate în focus grupuri și analizăm câteva principii legate de planificarea și implementarea politicilor. Planificarea calitativă a sondajului nu permite realizarea unei analize sistematice comparative a condițiilor de locuirii ale comunităților de romi marginalizate din cele cinci regiuni. Luând în serios ceea ce ne-au spus romii și dialogul pe care l-am purtat cu terțe părți interesate, enumerăm șapte principii cheie care reies din fiecare context și valorificăm aspirațiile romilor de a trăi în case locuibile. Anexa include mai multe informații despre metoda de cercetare și regulile anchetei.

CONDIȚII DE LOCUIRE

S-a demonstrat că locuirea influențează în mare măsură sănătatea, educația și bunăstarea generală (Gehrt și colab., 2019). Poate fi văzută ca un barometru pentru măsurarea stării societății în ansamblu, „afectând bunăstarea individuală” printr-o serie de canale economice, sociale și psihologice ”(Balestra și colab., 2013). În această secțiune dăm glas traiectoriilor și experiențelor în materie de locuire, și posibilelor puncte de pierdere a locuințelor celor o sută de romi pe care i-am interviuat.

De fapt, starea locuinței nu este legată doar de mediul construit. Să începem cu cazul lui **B., o femeie în vârstă de 35 de ani care locuiește în Gyöngyös**, un oraș de dimensiuni medii la 75 km de Budapesta, **Ungaria**. Orașul profită de dezvoltarea generală a regiunii metropolitane din Budapesta, este bine conectat cu capitala, astfel rata șomajului este scăzută de ani de zile. B. locuiește într-un cartier de romi, Duranda, deși nu este considerat cel mai rău loc.

Duranda este situată la periferia orașului, cu aproximativ 800 de locuitori. B. locuiește împreună cu soțul și cei trei copii într-o casă pe care a moștenit-o de la mama ei. Cu toate acestea, proprietatea asupra casei este neclară, deoarece nu este înregistrată în registrul funciar. Casa era alcătuită din două clădiri, dar cea alăturată s-a prăbușit, iar cea în uz este acum în stare foarte proastă: unul dintre pereții principali cade, coșul de fum este, de asemenea, periculos și instabil. În interiorul casei există un spațiu de locuit mare, dar nu există cameră separată pentru copii. Casa nu are apă curentă și nu există baie. Cu toate acestea, nu din cauza acestor condiții de viață vrea B. și familia ei să se mute: ceea ce doresc este să scape din cartierul unde nu sunt în siguranță. După cum explică B. „Nu vreau ca copiii mei să crească aici printre consumatorii de droguri. Vor fi la fel, n-ai ce să faci aici”. Infrațiunile violente de pe stradă apar în mod regulat, iar două persoane acuzate de trafic de droguri au fost arestate în timpul unui raid efectuat de poliție în săptămâna următoare interviului.

Partenerul lui B. este angajat la fabrica locală de scutece de zece luni. El câștigă un salariu brut relativ ridicat (250.000 HUF / 690 EUR), dar mai multe datorii anterioare influențează veniturile lunare ale familiei. O astfel de datorie este o factură de telecomunicații, care s-a reunit atunci când un „cunoscut” de romi i-a convins să cumpere un telefon de trei sute de mii de forinți (900 de euro) de la compania de telecomunicații plătind în părți (practic vorbind, pe credit). „Oamenii de afaceri” au dat douăzeci de mii de forinți (55 de euro) pentru telefon, dar astăzi familia încă îi datorează companiei de telecomunicații 520 de mii de forinți (1.440 de euro). Familia lui B. este îndatorată și astfel nu poate primi subvenție de stat pentru locuințe sau un împrumut, darămite un împrumut de la bancă. B. și soțul ei au vizitat birourile municipalității de mai multe ori, dar nu au primit niciodată nicio ofertă pentru un apartament de închiriat la prețuri accesibile. Ei cred că ieșirea din situația lor actuală ar fi achiziționarea unei case confortabile construite în anii optzeci în satul vecin.

Câțiva dintre vecinii lor s-au mutat deja din Duranda, inclusiv unele dintre rudele lor, iar acum dintre ei au găsit cazare nouă în acest orășel vecin. Prezența lor este unul dintre motivele atractive - nu vor să se mute într-un mediu complet străin – și prin intermediul lor, ei caută o casă de cumpărat. Pe lângă datoria menționată mai sus, nu au resurse proprii, iar proprietatea lor actuală este practic imposibil de vândut.

Statul maghiar are din 2018 un program destul de generos subvenționat de stat pentru împrumuturi și indemnizații pentru locuințe, care vizează clasele de mijloc și familiile cu venituri mici. Cu toate acestea, gospodăriile sărace nu pot accesa această măsură, numită „CSOK” („Alocație pentru construirea locuințelor pentru familii”). De fapt, B. și familia ei ceruseră deja ajutor administrației CSOK pentru a primi ajutor în completarea formularului: în familia ei toți sunt analfabeți funcționari, iar dosarele administrative sunt complexe, cerințele sunt greu de îndeplinit. Abilitățile lor slabe de gestionare a conflictelor contribuie la dificultățile lor în obținerea ajutorului: obstacolele administrative, atitudinea neprietenoasă a birourilor față de ei și analfabetismul îi fac să-și piardă răbdarea în timpul întâlnirilor cu administrația, pierzând orice atenție sau sprijin din partea funcționarilor publici. Prin urmare, așteptările lui B. pentru viitorul ei sunt legate de mobilitatea spațială și de o strategie de ieșire: mutarea din cartier, găsirea unui loc mai sigur în care să trăiești, pornire către o nouă viață. Cu toate acestea, pentru B. și familia ei, acest lucru pare imposibil dacă nu reușesc să-și cumpere o casă nouă. Întrucât casa actuală a lui B. se confruntă cu drepturi de proprietate neclare și datorii multiple, nu prea are valoare de piață. În această situație, achiziționarea unei case noi pare un obiectiv imposibil..

A fi blocat în aceste condiții de viață este rezultatul multor mecanisme și procese combinate. Cazul lui B. nu poate fi generalizat, dar este destul de interesant, deoarece ne permite să vedem cum starea locuinței este legată de mulți factori socio-spațiali urbani diferiți, inclusiv segregarea rezidențială etnică și socială, lipsa infrastructurii și utilităților (canalizare), construcții în descompunere, rate ridicate ale criminalității, lipsă de securitate, analfabetism, politică anti-sărăcie care vizează clasele mijlocii și inferioare, dar nu clasa inferioară a celor foarte săraci, excludere din sistemul bancar, discriminare etnică în birouri, calitate scăzută servicii și furnizarea de școli, lipsa medierii și gestionarea conflictelor, lipsa educației sau sprijinului financiar, lipsa drepturilor clare de proprietate, asistență socială inefficientă.

Trecând dincolo de cazul lui B. și al familiei sale, interviurile calitative pe care le-am realizat ne permit să explorăm aceste mecanisme și să evidențiem câteva dintre principalele caracteristici ale condițiilor de cazare ale celor mai vulnerabili romi. Evident, condițiile sunt foarte diferite, familie cu familie, context cu context și țară cu țară. Dar unele atribute comune pot fi evidențiate, în timp ce unele cazuri individuale pot oferi o lecție pentru alte contexte și țări.

Clădiri extrem de precare

În primul rând, multe dintre persoanele pe care le-am intervievat trăiesc în condiții de locuință extrem de proaste. De exemplu, în **România**, o femeie de 70 de ani care locuiește în Târgu Mureș locuiește împreună cu soțul ei într-o cămăruță fără apă și nici gaz în casă. Nu au bucătărie sau baie. Se spală într-un vas, aducând apă dintr-o pompă publică externă. În acea cămăruță, se încălzesc și gătesc cu lemne. Nici la Cotuș (România), o persoană pe care am intervievat-o nu are baie sau bucătărie în casa lor. M., în vârstă de 47 de ani, locuiește împreună cu soțul ei și cei trei copii într-o așezare de romi din Örkö, într-un apartament cu o cameră fără apă. Electricitatea lor este asigurată de vecin. La Sângeorgiu de Mureș, am discutat cu o femeie de 60 de ani care locuia în prezent cu sora ei mai mică și cu fiul mic al surorii sale. Toți locuiesc într-o singură cameră împreună, fără bucătărie sau baie, folosind lemn pentru gătit și pentru încălzire. Deși au electricitate în casă, le lipsește apa curentă sau gazul. Când această femeie era tânără, locuia într-un apartament cu 4 camere cu 2 băi și o bucătărie.

Cu toate acestea, părinții ei au fost nevoiți să vândă apartamentul, deoarece nu puteau plăti facturile. După aceea au cumpărat această casă cu o cameră, unde locuiesc în prezent copiii lor.

În regiunea metropolitană a **Parisului**, majoritatea persoanelor pe care le-am intervievat au trăit sau au locuit în cabane, corturi, containere sau rulote, așa cum se întâmplă în **Milano**. Adăposturile temporare și de urgență oferă camere single, ca în cazul „hotelurilor sociale” din suburbiile Parisului sau în centrele temporare din Milano. Astfel, experiența de a locui într-un spațiu foarte supraaglomerat pentru o singură cameră, de obicei fără a avea propria bucătărie sau de a trebui să împărtășești o bucătărie la, este foarte obișnuită. Aproape toți intervievații noștri sunt familiarizați cu această experiență. În multe cazuri, în special în Paris și Milano, persoanele intervievate în după evacuare au trăit în mașină cu copiii lor, până când au putut găsi un nou loc, de ex. șantier ori un depozit în care să se stabilească sau cel puțin un spațiu pentru amenajarea unui cort sau a unei barăci temporare.

Lângă **Târgu Mureș**, în **Sângeorgiu de Mureș**, o femeie de 30 de ani pe care am intervievat-a cumpărat, împreună cu soțul ei, o casă cu o cameră din subvenția pe care a primit-o după ce a născut primul ei copil. În copilărie avea totul în casa părinților: o cameră, o bucătărie, o baie. În situația ei actuală, are trei copii și este obligată să locuiască cu ei într-o încăpere mică. Când ea sau soțul ei trebuie să se spele, îi cer copiilor să meargă să se joace afară, pe stradă. Nu au apă în casă, așa că trebuie să aducă apă din pompa publică, să o încălzească și apoi să se spele dintr-un lighean. Familia nu își poate extinde casa, deoarece nu există spațiu adecvat.

Faptul că nu au baie sau apă curentă are consecințe asupra sănătății și bunăstării, ceea ce a favorizat izbucnirea pandemiei COVID-19. În Sângeorgiu de Mureș, condițiile proaste de viață ale familiei intervievate au afectat sănătatea copiilor lor. Înainte de a construi o baie interioară, aveau o toaletă în aer liber, care era împărțită cu vecinii. Datorită condițiilor igienice precare ale acestei toalete comune, fiica lor a suferit mai multe infecții. În multe orașe de baraj din Franța și Italia, nu există toalete chimice sau niciun fel de utilitate minimă furnizată de stat sau de autoritățile locale. Situația este aceeași în aglomerările din Franța, Italia și Spania. În unele orașe mici din România și Ungaria și în sate, multe case nu au canalizare sau o mulțime de gospodării au aceeași baie. Utilizarea băii de către o mulțime de familii provoacă conflicte și lupte continue.

Locuirea ilegală

Casa cu o cameră nu este singurul tip de locuire pe care l-am întâlnit. O altă configurație frecventă pe care am întâlnit-o este locuirea ilegală, dar ceea ce ar putea fi un pas intermediar foarte important pentru trecerea de la o situație extrem de precară la una mai stabilă. **În Barcelona, în cartierul La Mina**, am vorbit cu un bărbat rom de 30 de ani, căsătorit, cu 2 copii, care locuiește într-un apartament de locuințe sociale (aproximativ 70 m² cu 3 dormitoare, o baie, o bucătărie, un sufragerie și balcon). A primit apartamentul printr-o extragere publică și plătește doar 150 de euro pe lună. După ce a locuit în casa părinților, a trecut prin mai multe case, inclusiv o situație de închiriere cu un proprietar privat, dar fără un contract formal. Uneori „ocupau” o casă: nu toate locuințele sociale municipale erau alocate, multe erau lăsate vacante și apoi erau ocupate de familii. Locuirea ilegală pentru el nu a fost o soluție ieftină și nici una corectă: au plătit o chirie de 600 de euro pentru acest apartament ocupat unui grup implicat în administrarea clădirii. El a descoperit că soluția a fost costisitoare și o decizie dificilă, dar a permis lui și familiei sale să părăsească un cartier cu o rată ridicată a criminalității, unde a considerat că nu este sigur să-și crească copiii. Familia locuiește ilegal în cartierul Bon Pastor mai sigur și mai liniștit. Odată ajuns în acel cartier, s-a putut concentra asupra slujbei sale, un pas important în obținerea ulterioară a locuinței sociale din La Mina, unde l-am întâlnit.

Am găsit o situație similară și în cazul unei femei rom de 30 de ani, căsătorită, cu 2 copii. S-a născut în Portugalia, dar locuiește în cartierul La Mina din Barcelona. Locuiește într-un apartament social. Înainte de a ajunge acolo, a avut o lungă carieră în domeniul locuințelor. A închiriat un apartament în cartierul Besós, dar a plecat pentru că erau prea mulți dependenți și traficanți de droguri. Soțul ei trebuia să lucreze și îi era teamă să rămână singură în apartamentul ei.

Așadar, au ajuns să închirieze un apartament în La Mina pe piața privată, dar apoi proprietarul i-a dat afară. În consecință, au ajuns să ocupe un apartament în cartierul Bon Pastor unde au stat 3 ani. Pentru acest apartament, au încercat să încheie un acord cu proprietarul și să plătească chiria sau să o cumpere, dar nu au reușit să negocieze. În timp locuiau ilegal au fost informați despre o extragere publică pentru apartamente la prețuri accesibile în La Mina. Au avut succes cu această remiză și li s-a oferit un apartament în care trăiesc în prezent. A trecut un an după extragere pentru a semna contractul, iar contractele sunt reînnoite anual dacă plățile sunt actualizate. În plus, în fiecare an au opțiunea de a cumpăra apartamentul.

Dimpotrivă, în Milano locuirea ilegală pare mai puțin eficientă ca soluție pentru a merge spre locuințe mai bune. Să luăm în considerare povestea lui D., care s-a născut într-o „tabără” municipală din Milano, unde a locuit până s-a căsătorit și a plecat să ocupe un apartament de locuințe sociale deținut de municipalitate unde și-a crescut copiii. A locuit acolo timp de aproximativ 15 ani, alternând cu o perioadă de câteva luni în care a fost nevoită să locuiască într-o camionetă, deoarece fusese evacuată din apartamentul ocupat ilegal. După ultima evacuare, D. a fost întâmpinată într-un adăpost de urgență, unde locuiește de câțiva ani cu fiul ei mai mic, în timp ce unul dintre fiii ei a decedat, iar celălalt este în închisoare. Pentru D. trecerea de la apartament la adăpostul de urgență a fost obositoare, deoarece a fost nevoie de mult efort pentru a se adapta la regulile stricte ale adăpostului. În loc să fie lăsat să locuiască pe străzi, D. consideră centrul un pas înainte datorită faptului că centrul garantează încă condiții minime de viață, cum ar fi încălzirea, electricitatea și apa caldă. Cu toate acestea, speranța ei va fi să-și crească copilul într-un apartament ca cel pe care trebuia să-l lase: „Nu poți compara casa cu un container de transport maritim. Dar este mai bine aici decât în mijlocul drumului unde eram”.

Locuirea informală a fost un pas intermediar în procesul de locuințe a multor dintre oamenii pe care i-am întâlnit, dar este o alegere costisitoare atunci când vine vorba de a cere sprijin din partea serviciilor sociale. Un tânăr, în vârstă de 24 de ani, căsătorit și fără copii, locuiește în Barcelona, în cartierul La Mina, într-un apartament „ocupat”. El ne-a spus că plătește un preț mare: toate ușile agențiilor locale de asistență socială sunt închise pentru el și familia sa. Serviciile sociale nu acceptă squatters (locuitori ilegali). Ar dori să plătească chiria pentru locuințe sociale: municipalitatea nu vrea să negocieze și nu își pot permite să plătească costurile de închiriere private. Planul său este să obțină un contract de 5 ani pentru locuințe sociale cu opțiunea de a cumpăra apartamentul după acesta. Le-ar plăcea să dețină un apartament, astfel încât să se poată simți „stabiliți”.

Dincolo de ocuparea ilegală, un alt tip de locuire iregulată este închirierea informală. Închirierea informală este prezentă în toate orașele pe care le-am studiat. În majoritatea cazurilor, este o consecință directă a contractelor la negru pe piața muncii. Un venit nedeclarat, duce spre închirierea neregulată.

În Franța, în special, unde locurile de muncă nedeclarate în sectorul construcțiilor sunt răspândite și contractul de închiriere este supus mult controlului, a fost dezvoltată o piață extinsă pentru închirierea neregulamentară. Este o piață neagră în care trebuie doar să plătești chiria și nu se cer documente. Dar este scump, chiar foarte scump, pentru o metropolă precum Paris, unde costul chiriei este deja foarte mare. Acesta este cazul lui M., un bărbat de 36 de ani, căsătorit cu 4 copii (17, 12, 8 și 5 ani). Lucrează în căutarea deșeurilor pentru obiecte care pot fi revândute dealerilor de gunoaie și comercianților de antichități. Uneori lucrează și la livrarea la domiciliu a pachetelor poștale, pentru un subcontractor Amazon. Soția sa are, de asemenea, muncă nedeclarată ca agent de curățenie dimineața devreme în magazine și restaurante; fiul său cel mare are locuri de muncă neregulate pe piețele locale care vând legume și fructe. M. locuiește într-un apartament pe care îl închiriază de la un francez de origine tunisiană, care deține mai multe apartamente. Casa lui se află în afara Parisului, în primul cerc al orașului, chiar în afara șoselei de centură, în micul oraș Pantin. Chiria pentru apartamentul în care locuiește ia practic toți banii pe care îi câștigă din vânzarea de obiecte și, potrivit lui, reprezintă cu aproximativ 30% mai mult decât prețul pieței.

Accesul la proprietatea privată

În toate orașele, proprietatea e un vis și un obiectiv pentru aproape fiecare persoană cu care am vorbit. În interviuri aproape toată lumea și-a dezvăluit dorința ca într-o bună zi să-și poată cumpăra o casă. Nu am găsit niciodată vreo urmă de critică la adresa modelului capitalist bazat pe acumularea de resurse și proprietatea privată a propriei locuințe. În multe cazuri, oamenii visează să acceseze proprietate privată, fără a avea o strategie reală despre cum se va realiza. Alteori știu că le este practic imposibil să-și cumpere o casă. În unele cazuri, însă, s-a reușit.

Este cazul unui tânăr de 28 de ani, căsătorit, cu trei copii mici. Ei locuiesc într-un apartament în Manresa, un oraș mic la aproximativ 80 km de Barcelona. Au cumpărat apartamentul acum 2 luni, deci au ipotecă. Au cumpărat un apartament mare într-o clădire recentă (construită acum zece ani): 150 m², împărțit pe două etaje, cu 3 dormitoare, 2 băi, 1 living, 1 bucătărie și 2 „terase” (balcoane mari).

Una dintre principalele probleme pe care le-am descoperit prin intermediul interviurilor a fost cea a drepturilor de proprietate ale caselor cumpărate în trecut sau moștenite de la părinți. În multe cazuri contractele nu sunt finalizate, cadastrul nu este înregistrat în totalitate, iar drepturile de proprietate sunt confuze sau incerte. În Miskolc (Ungaria), de exemplu, intervievații noștri au insistat asupra problemei proprietății neclare pentru multe case private.

În cazul familiilor care locuiesc în așezările de romi, este foarte obișnuit să locuiești pe o proprietate fără a avea titlul asupra acesteia. Acest lucru se poate datora faptului că au ocupat în mod arbitrar o casă, contractul de închiriere municipal a expirat și nu a fost reînnoit, sau doar din cauza utilizării unei proprietăți pe o bază favorizată – în baza unor acorduri verbale. Există unele situații în care proprietatea este neclară după câteva generații de moștenire: chiriașul poate fi proprietar parțial și are unele drepturi, cum drepturi depline de a locui acolo. Chiar dacă nimeni nu revendică dreptul de proprietate asupra casei, utilizarea neautorizată are multe dezavantaje: aceste case nu pot fi asigurate, nu pot avea rezidenți permanenți, nu pot fi vândute, nu pot fi moștenite sau nu pot constitui garanții ipotecare pentru cumpărarea unei alte proprietăți.

Din interviuri a reieșit că proprietatea privată a unei case e un scop existențial explicit. Cele mai importante proiecte de viitor par legate de acest obiectiv. Deținerea unei case ar putea fi visată sau planificată, ar putea fi un obiectiv atins sau o sursă de dezamăgire. Dar este un punct de referință normativ puternic pe baza căruia oamenii înțeleg, apreciază și comunică despre situația lor actuală, precum și despre planurile pe termen scurt și lung. Ei își prezintă situația rezidențială actuală și planul lor rezidențial, pe baza aspirațiilor lor. Mai mult, astfel de aspirații își structurează principalele obiective de viață, în ceea ce privește venitul așteptat, descendență, controlul nașterii, educație, rețele de sociabilitate: aceeași idee despre ceea ce este îmbunătățirea locuinței pare să fie încadrată de probleme de proprietate chiar mai mult decât de doar problema legată de starea materială a casei sau de calitatea socială a mediului înconjurător. Nu este neobișnuit, de exemplu, ca migrații romi să renunțe la condiții mai bune de locuit zilnic pentru a economisi bani pentru a investi într-un proiect imobiliar în țara lor de origine și pentru a dobândi proprietatea deplină a unei proprietăți.

Un alt exemplu, care pare detașat la prima vedere, dar nu este, se referă la emanciparea femeii. Când femeile vorbesc despre căutarea unui loc de muncă, învățarea unei noi limbi, pregătirea profesională, ele nu fac acest lucru încadrându-și discursul în termeni de autonomie personală, ca în narațiunile tipic liberale. Ei nu își exprimă doar aspirațiile pentru muncă în ceea ce privește obținerea de venituri pentru a satisface nevoile de consum, sau pentru a-și întreține mai bine familiile. Ele nu se referă adesea la cadrul urmării unei vocații sau al căutării de satisfacții legate de demnitatea muncii. Ei se referă mai degrabă la probleme de economisire care vizează achiziționarea unei proprietăți care poate fi transmisă copiilor lor.

Un alt exemplu este fenomenul mereu important de colaborare în rândul femeilor. Momentele comune în rândul femeilor nu sunt încadrate doar ca momente de sociabilitate, plăcere, reciprocitate și ajutor reciproc. Femeile pe care le-am intervievat vorbesc despre adevărate ocazii „eficiente” de a împărtăși informații, în

special în ceea ce privește accesul la locuință, economiile legate de gestionarea gospodăriei și căile și oportunitățile de acces la o anumită formă de proprietate.

Încă un exemplu, poate mai polemic și mai conflictual din partea intervievaților noștri, se referă la felul în care ne-au spus, în mai multe orașe, că sunt îngroziți de stereotipul rasist conform căruia romii ar trata rău, ar neglija și le-ar distruge casele pe care le închiriază. Ei spun că din experiența lor, mai ales în România și Ungaria, dar și în Franța cu referire la instalațiile din satele de integrare temporară, casele închiriate social sunt construite cu echipamente proaste și de proastă calitate (pereți umezi și acoperișuri scurse, mucegai etc). Ne-au spus că nu ar trebui să existe o presupunere generală că romii vor alege să neglijeze o casă închiriată. Dimpotrivă, multe persoane ar dori să poată cumpăra imobilul închiriat. Acesta este un stereotip foarte dăunător, legat de o narațiune construită a migranților care nu pot trăi în condiții „normale” și aleg să rămână în locuințe necorespunzătoare din cauza incapacității lor de a se integra. În Franța, în anii 1960 și 1970, un stereotip similar a fost construit în jurul altor comunități de migranți care treceau de la locuințe informale la locuințe sociale: a existat o procedură similară care justifica serviciile sociale să supravegheze instalarea lor în locuințe sociale, deoarece aceste familii de migranți din sudul Europei sau din nordul Africa au fost văzute ca incapabile să îngrijească apartamentele, mai degrabă să le distrugă.

Locuirea socială

G. locuiește de un an într-un apartament de locuințe sociale atribuit de municipalitatea din Milano. Are 30 de ani, căsătorită cu 3 copii, lucrează ca menajeră. În povestea ei în domeniul locuirii, ea a trăit multe experiențe diferite: cohalacul, centrul de primire temporară a migranților romi și în final centrul pentru „autonomie locativă”, unde a completat formularul pentru a solicita un apartament de locuințe sociale. După ce a părăsit casa părinților ei împreună cu soțul ei la vârsta de 16 ani, i-au trebuit 12 ani să aibă acces la un locuință socială.

Locuințele sociale sunt în centrul multor strategii ale romilor pe care i-am intervievat. Este înțeles ca o oportunitate de a-și stabili viața și de a câștiga stabilitate și oportunități pentru copii, precum și de a scăpa de amenințarea cămătătorilor și a criminalității. Pentru migranții romi din vestul Europei, în multe cazuri este un far care dă direcție strategiilor de bază ale întregii gospodării. Pentru romii care se mută din locuințe scumpe, dar de calitate scăzută pe piața privată, locuințele sociale reprezintă adesea o îmbunătățire a condițiilor de locuire, deoarece există mai mult control asupra reglementărilor sanitare și de siguranță în clădirile de locuințe publice. Este interesant să contrastăm acest lucru cu studiile din țările din Europa de Est,

unde locuințele sociale nu reprezintă întotdeauna o îmbunătățire în ceea ce privește condițiile de locuire, deoarece unitățile oferite celor mai săraci și romilor sunt adesea de cea mai slabă calitate.

Cu toate acestea, în ansamblu, în ambele cazuri, locuințele sociale pare a fi o cale către proprietatea casei prin creșterea capacității de economisire a gospodăriilor. Locuințele sociale sunt relativ ieftine, stabile și o soluție sigură în comparație cu chiriile private neregulate sau cu locuințele informale.

Nu este ușor să fii selectat pentru a intra într-un apartament cu locuințe sociale. În Franța, Italia și Spania, romii ne-au spus întotdeauna două semne distinctive ale procesului de obținere a unui apartament social: procesul este discreționar, iar regulile nu sunt clare; a avea copii la școală și un loc de muncă stabil este primordial. Bărbații și femeile consideră cursurile de limbi străine și formarea profesională drept resurse importante pentru a obține un acces mai ușor la locuri de muncă stabile cu un contract regulat, facilitând astfel aplicarea pentru o unitate de locuințe sociale.

În toate interviurile cu romi care locuiesc în unități de locuințe sociale, am văzut că aceștia au acceptat întotdeauna prima ofertă de locuință primită: într-un caz, la Paris, o familie care a refuzat o propunere a fost inclusă pe ceea ce ei consideră a fi o „listă neagră” de fel, marcând un „negativ” în dosarul lor de locuințe. Nu au primit nicio altă propunere în următorii 4 sau 5 ani. În majoritatea cazurilor au fost oferite unități de calitate scăzută, în cartiere cu cerere scăzută (McAvay 2018).

În Franța l-am cunoscut pe P., 28 de ani, român, căsătorit cu E., doi copii (9 și 3 ani). Ea învață din greu pentru a-și îmbunătăți limba franceză și ne explică că va începe un curs de pregătire în câteva luni, pentru a-și adânci abilitățile lingvistice. Ea speră să aibă mai mult succes în găsirea unui loc de muncă cu o anumită fluentă în limba franceză. Pentru ea, aceasta va fi cheia pentru ca serviciile de locuire să aibă încredere în ea și să o ajute să găsească o locuință mai potrivită și mai accesibilă. Ea locuiește în prezent într-o casă mică, construită de sine stătător, cu o singură cameră: după distrugerea orașului în care locuia, familia ei a fost selectată pentru a face parte dintr-un grup autorizat să construiască un nou sarac pe teren municipal, într-un acord temporar în timp ce au așteptat locuințe sociale sau locuințe la prețuri accesibile de la organizații caritabile. Aceasta a fost menită să fie temporară, dar P. locuiește în această mică casă auto-construită în ultimii 9 ani. Ceea ce este interesant în cazul ei, este că soțul ei are deja un contract de muncă și un salariu bun, dar își dorește un apartament mai mare, pentru că își dorește ca vechii ei părinți să locuiască cu ei. În loc să ceară un apartament pentru o familie de patru persoane, ea a depus o cerere pentru o familie de 6, două cupluri și doi copii, pentru că nu se pune problema să „și lase părinții în urmă”. Ea crede că cu jobul ei și cu o mai bună cunoaștere a limbii franceze va avea șanse mai mari să obțină un apartament mai mare.

Adăposturi temporare

În Milano, Paris și, într-o măsură mai mică, în Barcelona, autoritățile locale au organizat adăposturi temporare pentru persoanele care suferă de lipsuri extreme de locuință. Paturile în aceste adăposturi sunt oferite după evacuare, sau în caz de incendiu sau distrugere a unui sarac. În unele cazuri, este posibil să aveți acces și în condiții meteorologice extreme, sau după nașterea unui copil. Aceste adăposturi au scheme diferite, fie propunând locuințe temporare numai pentru femei (și copiii acestora), fie pentru întreaga gospodărie. Există câteva adăposturi care vizează în mod special bărbații individuali, dar am găsit puține dovezi că bărbații romi au fost în astfel de locuințe. Locuința temporară prin serviciile de urgență poate fi organizată prin câteva nopți într-un hotel (mai ales în cazul Parisului), sau adăpost în unele locații temporare, cum ar fi „satele de integrare” din Franța. În Milano, există adăposturi special dedicate locuințelor de urgență pentru romi.

Toate aceste opțiuni de adăpost au condiții de viață substandard. Uneori, centrele de locuințe de urgență pentru migranți pot oferi camere disponibile și anumitor familii sau persoane de romi. Adăposturile de urgență sunt concepute pentru a fi soluții temporare, pentru a împiedica oamenii să locuiască pe străzi sau în locuri periculoase. Acestea sunt organizate cu personal la fața locului pentru a oferi sprijin social, în special orientat către angajare și facilitarea accesului la locuințe stabile. Cu toate acestea, prezența și disponibilitatea personalului menționat este foarte variată de la un loc la altul.

Intervievații noștri arată sentimente neclare cu privire la aceste prevederi de bunăstare. Ei văd adăposturile ca o soluție pozitivă pentru remedierea rapidă a lipsei de locuință. Dar intervievații tind să evidențieze și condițiile de viață foarte dificile. În criticile adăposturilor apar multiple exemple: spații supraaglomerate, lipsa de intimitate, tensiuni frecvente în rândul locuitorilor, interdicția de a primi oaspeți, locație îndepărtată, control excesiv, în multe cazuri absența bucătăriilor dedicate fiecărei gospodării sau chiar a unei comunități comune. bucătării, oportunități slabe de formare profesională.

Problemele de insecuritate și presiunea de la egal la egal sunt prezente și în adăposturile publice temporare. În 2013, B.Z., un bărbat de 33 de ani, cu 4 copii, a intrat împreună cu familia într-un Centru de Urgență Socială din Milano, apoi s-a mutat în Centrul de Primire Temporar din via Sacile și ulterior în Centrul pentru autonomie locativă din via Novara. S-a luptat cu conviețuirea forțată cu alte familii din aceste centre, ceea ce a cauzat conflicte între locuitori și probleme pentru educația copiilor săi care nu aveau un spațiu privat pentru a-și face temele și a imitat

modele comportamentale pe care le considera greșite. Din acest motiv, în 2017 a decis să părăsească Centrul și să ia în folosință o casă.

Ne-a spus că acum se simte din ce în ce mai bine. El a subliniat că este un alt mod de viață: aici nu se bat cu vecinii pentru că fiecare are spațiul lui, copiii au unde să învețe și sunt curați când pleacă la școală; de asemenea, simte că din momentul în care a părăsit Centrul, a dobândit mai mult control asupra educației copiilor săi.

D., în vârstă de 28 de ani, căsătorit, doi copii (3 și 8 ani) locuiau în sahalie din Ivry (Franța), precum și în squat-uri. Ea a fost rezidentă temporară în CHUM Ivry, centrul de locuințe de urgență pentru migranți. Timp de trei ani, a împărțit o singură cameră cu soțul și copiii ei. Ea este foarte critică cu privire la condițiile de viață. Deoarece ea este însărcinată cu responsabilitatea de a găti, a fost foarte dificil să organizeze mesele familiei ei fără o bucătărie sau chiar un frigider. Mai mult, s-a simțit tratată pe nedrept de către asociația de conducere: s-a simțit sub supraveghere și a fost tratată cu suspiciune. Ea nu s-a simțit încurajată sau susținută de asistenții sociali sau că ar putea să le împărtășească plângerile ei. În timpul blocării din primăvara anului 2020, situația a devenit și mai dificilă, deoarece rezidenților li se permitea să părăsească clădirea CHUM doar o dată pe zi și li s-a cerut să rămână în camere. Dar cei trei ani în aceste condiții foarte grele au avut un rezultat pozitiv, deoarece la sfârșitul anului 2020, E. și familiei ei li s-a oferit un apartament de locuințe sociale în Ivry, prin serviciile sociale municipale (în colaborare cu asociația de conducere a CHUM) . Acum este încântată să aibă propria ei casă, mai mult spațiu și propria ei bucătărie.

Condițiile de viață ale gospodăriilor care locuiesc în camere de hotel închiriate de către serviciile sociale sunt și mai extreme și mai discreționare. Uneori familiile trebuie să schimbe hotelurile la fiecare 2 sau 3 zile, alteori la două săptămâni, în anumite cazuri pot rămâne pentru perioade mai lungi. A. P. este o femeie de 40 de ani, despărțită, cu 5 copii, născută în Moldova. Ea se află în Franța din 2002 și locuiește în locuințe sociale din 2019. Înainte de a-și primi actualul apartament, ea a locuit în squat-uri și hoteluri sociale. Își amintește de una din Paris, în arondismentul 20, cu gândaci, fără apă caldă și departe de școala copiilor. Dar odată ce i s-a oferit camera din acest hotel, ar fi fost imposibil să spui nu: nu există alternative, chiar dacă îi explici că copiii tăi sunt înscriși într-un alt district școlar. Hotelurile sunt solicitate de serviciile sociale în toată regiunea metropolitană, iar de fiecare dată când trebuia să schimbe hotelurile, putea ajunge la peste o oră de mers cu mijloacele de transport în comun. Copiii ei le-a fost foarte greu să rămână în aceeași grădiniță/școală. Când au părăsit o cameră oferită de Ordinul din Malta, încercând să găsească o soluție de locuință mai aproape de rețeaua lor de socializare, o notă era în dosarul familiei, ceea ce făcea mai greu să revină în circuitul hotelurilor de urgență. Ea a reintegrat în cele din urmă circuitul hotelurilor sociale după ce a locuit într-un cohalet din arondismentul 19. Această situație de viață și evacuarea iminentă a casei ei

informale, au repus-o pe A.P. în contact cu asociația socială. După distrugerea bidonvillei, familia a fost găzduită într-un nou hotel social, iar de atunci a trecut prin multiple mutari de la un departament la altul în marea regiune metropolitană a Parisului (93, 77, 95).

În următorii ani, s-a mutat de mai multe ori, locuind în multe hoteluri sociale diferite, precum și cu prietenii. Uneori, au avut doar câteva zile într-un hotel, alteori, câteva luni. Familia nu a putut face altceva decât să accepte regulile: este riscant să te plângi, din moment ce unele familii se chinuie chiar să ajungă la serviciile de locuințe de urgență, așteptând pe telefoane în speranța unui pat cald. Odată ce faci parte din acel sistem, este costisitor să-l părăsești. A.P. a născut în această perioadă doi copii. Deși serviciile de locuințe de urgență sunt menite să fie temporare și să conecteze rezidenții pentru servicii sociale pentru a ajuta cu probleme administrative și sociale, A.P nu a fost niciodată pusă în contact cu vreun asistent social.

“Tabere de romi”

În plus, unele persoane și familii pe care le-am întâlnit locuiesc în adăposturi publice speciale, bazate pe criteriile etnice, care vizează în mod explicit romii, în Milano și Paris. În acest caz, avem de-a face cu forme extreme de micro-segregare, nu la scară de cartier, ci la scară inferioară: în unele cazuri, aceste adăposturi sunt destul de închise de la vederea publicului, cu paznici și bariere făcându-le impermeabile (Maestri și Vitale 2017), producând efecte similare cu cele ale unui ghetou standard caracterizat prin marginalitate avansată (Aguilera și Vitale 2015).

În Italia, aceste „tabere de romi” au fost descrise pe larg ca instituții totale, cu schimburi limitate între interior și exterior. În Milano, B., o femeie în vârstă de 55 de ani, locuiește de 20 de ani cu soțul și fiica ei într-o așa-numită „tabără de romi”, o zonă autorizată de Primărie în care locuiesc doar familii și persoane de romi. Ea locuiește într-o casă mobilă pe care tocmai au achiziționat-o datorită pensiei de invaliditate a soțului ei, pentru a înlocui containerul ponosit pe care îl dețineau de mulți ani. Cei doi copii adulți ai săi locuiesc în două rulote separate, adiacente. Ea ar dori să închirieze o casă, dar nu are suficienți bani. În urmă cu câțiva ani, ea a încercat să aplice pentru locuințe sociale, dar nu a fost niciodată contactată de către oficiile publice. Ea își exprimă intenția de a aplica din nou, dar are puțină încredere în obținerea de cazare. Se simte blocată și consideră că sprijinul primit de la administrație în probleme sociale și locative este limitat. În interviu, ea împărtășește că crede că a suferit în trecut forme de rasism de la unul dintre asistenții sociali ai municipalității, care a refuzat să o ajute pe ea și pe familia ei. Ea consideră inadecvate beneficiile oferite pentru întreținerea familiei și a soțului ei cu dizabilități.

Ea a primit ceva ajutor din partea sectorului privat, dar doar sporadic. Se simte izolată, singură, fără relații sau oportunități de dialog.

Interviurile realizate la Milano de asistenții sociali oferă o reprezentare a „taberelor de romi” destul de comună: este foarte dificil să te muți de acolo la unități de locuințe sociale. Cercetările anterioare au arătat că în aceste așezări preferințele se adaptează rapid la situație, iar stigmatizarea teritorială este foarte mare, afectând în mod durabil oportunitățile reale de acces la locuințe la prețuri accesibile (Manzoni 2016). Doamna G. are 42 de ani, 6 copii, locuiește într-o zonă autorizată de Primărie din 1986. În prezent locuiește într-un container ușor separat de celelalte unități locative. În zonă se află mai multe rude: mama, tatăl, unchii și verii ei. G. este șomer, în timp ce soțul ei are un loc de muncă precar. În 1998 a aplicat pentru un apartament cu locuințe sociale, dar până în prezent nu a primit nicio ofertă. Fiind cetățean italian, ea primește venitul de bază. Ea nu s-a simțit niciodată susținută, nici măcar de organizațiile private non-profit. În 2001, după nașterea celui de-al doilea copil, a decis să ocupe ilegal un apartament de locuințe sociale din Viale Molise, unde a locuit timp de 8 ani. În 2009 a fost evacuată și forțată să se întoarcă în „lagărul de romi” împreună cu familia. Pentru ea, locuirea ilegală nu era o trambulină, așa cum ar fi putut spera să fie. Potrivit lui G., mai multe persoane din lagăr au aplicat pentru o locuință socială, dar nimeni nu a obținut-o. Singura excepție a fost o familie cu o persoană cu dizabilități, care au putut obține recunoașterea nevoilor lor pe baza acestei alte categorii de beneficiari de locuințe sociale.

Problema este accentuată atunci când romii care trăiesc în lagăre lucrează și ei în același cadru, reducând drastic distanța dintre viața profesională și cea a familiei, așa cum în totalul instituțiilor despre care Goffman a scris pe larg (Associazione 21 luglio 2020; Goffman 1961). Este cazul unui bărbat născut la Milano în 1992 și care locuiește în prezent într-o tabără autorizată din municipiul Milano, într-o rulotă. Părinții săi locuiesc într-o casă de cărămidă din aceeași tabără, dar el a decis, la 15 ani, să locuiască separat de unitatea familială. T. a locuit întotdeauna în Milano și a avut sediul în cartierul Quarto Oggiaro împreună cu familia, până la vârsta de 6 ani. Quarto Oggiaro este o zonă deosebit de săracă a orașului, unde nivelul de segregare rezidențială este cel mai ridicat, precum și ratele criminalității (Torri și Vitale 2008). În 2000 s-a mutat împreună cu familia într-o tabără autorizată. Deși cunoaște oportunitățile de locuințe sociale din oraș, nu a aplicat niciodată, și insistă asupra faptului că nimeni nu i-a făcut vreodată vreo propunere. El a trăit întotdeauna în aceeași rulotă și nu a explorat niciodată alte posibilități diferite. El crede că viața în interiorul taberei de romi este obositoare, pentru că este o lume închisă, adesea conflictuală: „o viață de zi cu zi monotonă, fără stimuli, care provoacă tensiuni în relațiile dintre locuitori”.

DISCRIMINAREA ÎN LOCUIRE

În această a doua secțiune, ne propunem să înțelegem experiențele de discriminare ale romilor și sentimentele față de instituțiile locale și agenții imobiliari. Designul cercetării noastre nu poate dovedi existența unor discriminări obiective directe sau indirecte în materie de locuințe. Dar interviurile calitative sunt o metodă fructuoasă de a înțelege percepția romilor despre discriminare și reacția față de un tratament perceput nedrept.

Conform definiției sale cele mai simple, discriminarea rasială se referă la tratamentul inegal al persoanelor sau grupurilor pe baza rasei sau etniei lor (Pager și Shepherd, 2008, p. 182). Literatura actuală despre segregarea locuințelor tinde să se concentreze asupra modului în care constrângerile structurale modelează rezultatele rezidențiale ale minorităților etnice (McAvay și Safi 2018). Avem acum dovezi în multe țări că agenții imobiliari, proprietarii privați și chiar sectorul locuințelor publice realizează pe scară largă profilarea rasială în misiunile de locuințe (Bourgeois 2018). După Marco Oberti (2008, p. 67), conceptul de discriminare se referă la „un proces intenționat de tratament diferențiat și nefavorabil al unui individ sau al unui grup pe baza uneia sau mai multor caracteristici. Intenția acestui tratament nefavorabil este percepută ca atare de către persoanele care sunt afectate de acesta.” Această precizie conceptuală este foarte importantă și în concordanță cu designul cercetării noastre. Cercetarea noastră a fost finalizată pentru a dezvălui percepția subiectivă a unui individ asupra unei „situații” interpretată ca fiind una discriminatorie. Luarea în considerare a acestei dimensiuni subiective profunde implică recunoașterea faptului că „segregarea urbană în zonele cele mai defavorizate produce o împletire a tuturor acestor factori și poate amplifica discriminarea”.

Din motive de segregare etnică extremă, în cartierele în care organizarea socială a bunurilor, serviciilor și infrastructurii colective (școală, locuințe la prețuri accesibile, servicii de căutare a unui loc de muncă, utilități, transport public, servicii medicale și de urgență etc.) structurează oportunități obiective, observăm o stigmatizare externă a romilor (asocierea anumitor comportamente deviante ale indivizilor cu romi ca unitate categorială). Romii reacționează la acest tratament inegal și la stigmatizarea generală și se simt discriminați, subliniind astfel intenționalitatea tratamentului nefavorabil pe care îl primesc.

În Milano, G., o femeie de 30 de ani, căsătorită cu 3 copii, care locuiește într-un apartament cu locuințe sociale, simte că este discriminată. Ea a simțit că este dificil să-și găsească o casă nu din cauza veniturilor sau a cetățeniei, ci pentru că este percepută ca o țigancă: „tocmai când îți pronunți numele nu ești bine primit”. Ea explică că, atunci când erau la școală, copiilor ei le era rușine să vorbească despre părinții lor și a fost suficient să spună că ea este româncă pentru a fi etichetată și „romă”. Alți copii au evitat să se joace împreună cu copiii ei la petrecerile de la școală, ceea ce este o mare durere pentru ea. Este un punct important, deoarece

știm că efectele discriminării din trecut, în special mediate de formele permanente de segregare socială, sunt susceptibile de a persista și în viitor, chiar și în absența discriminării continue (vezi Bowles et al. 2007, Lundberg & Startz 1998).

B.A, 36 de ani, locuiește într-un apartament cu locuințe sociale, și caută un apartament de cumpărat. El consideră că „a trăi într-o tabără nu este frumos și nici măcar nu este descurajat. Ești considerat un cerșetor și un hoț, iar pentru asta ești judecat și discriminat. De exemplu, când îți cauți un loc de muncă”. El spune că din acest motiv, cel puțin o dată i s-a refuzat o oportunitate de muncă și nu a fost angajat din cauza presupunerilor făcute despre el. Și crede că aceeași discriminare există și atunci când se caută o casă de cumpărat sau de închiriat.

Unele „situații” locative au un impact direct asupra percepției discriminării. D., o femeie de 40 de ani, cu 6 copii, care locuiește în Milano, susține că atunci când era fără adăpost, locuind pe stradă, s-a simțit stigmatizată ca „țigancă” și că această clasificare ca „țigancă” se baza mai degrabă pe condițiile de viață decât pentru trăsăturile ei fizice. De fapt, atunci când locuia acasă sau într-un adăpost temporar, nu mai experimenta acel nivel ridicat de discriminare. În mod similar, putem spune că în Ungaria, majoritatea persoanelor intervievate nu au raportat nicio discriminare față de ei, deoarece locuiesc în sate de romi extrem de segregate și ies din satele sau cartierul etnic de reședință doar dacă este necesar.

A. subliniază dimensiunea politică a mobilizărilor rasiste împotriva romilor în locuințe sociale. El a reamintit interviuitorilor episoadele de rasism semnalate de știri, referitoare la familiile de romi care primesc apartamente publice, respinse de mafioții de extremă dreapta la Roma în 2019 și 2020 (Froio, et al. 2020). Acesta este un punct important, deoarece arată circulația translocală a mobilizării discriminatorii împotriva includerii romilor în programele publice de locuințe la prețuri accesibile. Acolo unde imaginile spectaculoase ale discriminării rasiste pot declanșa unele expresii de indignare, și chiar solidaritate concretă, nu trebuie să subestimăm impactul pe care îl are asupra altor romi: aceste evenimente produc sentimente de teamă și angoasă profundă, care duc uneori la retragerea din spațiul public, să se protejeze, să reducă așteptările dar și cerințele, să consolideze un profil scăzut și o strategie de invizibilitate.

În Barcelona, un rom de 37 de ani născut în Portugalia, căsătorit cu 2 copii, care locuiește într-un apartament din La Mina, a spus că s-a simțit discriminat în căutarea unui apartament. El a povestit echipei de cercetare despre un caz particular în care o proprietară nu a vrut să-i vândă apartamentul pentru că era rom. Un alt bărbat, în vârstă de 27 de ani, a declarat echipei că în ceea ce privește discriminarea, a considerat că locuirea în La Mina este un exemplu clar de discriminare instituțională „dacă mergi la școală în La Mina, studiile tale au mai puțină valoare decât în altă parte. Sau nu poți pune că ești din La Mina în programa pentru că te aruncă direct”.

În ceea ce privește discriminarea teritorială, a estimat că legătura dintre La Mina și restul Barcelonei s-a îmbunătățit puțin, dar la început nu a existat deloc legătură, semn clar de discriminare. De asemenea, a considerat că a fi rom îngreunează găsirea unui cămin. Sunt reclame pe care le-a văzut pentru vânzarea unui apartament și pentru închiriere unde scrie „țigani/romi (gitanos se abțin)”. Interviuul său arată relevanța legăturilor între domenii și modul în care efectele intersecționale ale discriminării etnice și teritoriale pot crea, de asemenea, consecințe pe termen lung, impactul cumulativ al discriminării măbind efectele inițiale.

În Ungaria, unde sentimentul de a fi discriminat este mai puțin prezent, căutarea unei case este un moment deosebit de dificil, în care mulți romi percep o discriminare puternică. De-a lungul vieții, A. s-a simțit foarte rar discriminată din cauza originii sale de etnie romă. Cu toate acestea, când a venit vorba de cumpărarea unei locuințe, ea a menționat că, dacă ar fi vrut să cumpere o proprietate în centrul orașului Miskolc, ar fi simțit că nu sunt fericiți de sosirea ei. De aceea a preferat să rămână într-un cartier cu o rată mare de locuințe de romi. În reședința ei actuală și în fosta ei, aceasta nu a fost o problemă deoarece în zonă locuia deja un număr mai mare de familii de romi.

Discriminarea poate fi motivată de prejudecăți, stereotipuri sau rasism și nu presupune nicio cauză subiacentă unică. Pentru a înțelege mai bine experiențele de discriminare a locuinței pe care romii le împărtășesc în Miskolc, să luăm în considerare observațiile exprimate de M. Ea locuiește într-un apartament cu partenerul și copilul ei în Miskolc din august 2019. M. are un bacalaureat și educație financiară; Partenerul ei a fost anterior antreprenor în construcții și în prezent lucrează ca supraveghetor într-o închisoare pentru minori. În Miskolc procesul de găsire a unui apartament a fost foarte lung și dificil. Au vizitat cel puțin zece apartamente și nu au fost niciodată respinși în mod deschis din cauza originii lor de etnie romă, dar nu au fost niciodată chemați înapoi de proprietari după vizitele personale. Modul în care oamenii se comportă este o caracteristică cheie a discriminării: chiar și în negarea implicită a oportunităților de închiriere a locuințelor, „nu” repetat fără un motiv clar a contribuit la sentimentul că există un tratament inechitabil.

În România, o femeie de 38 de ani din județul Mureș (România), se simte adesea discriminată pentru că este romă. Ea vede adesea oamenii uitându-se la nuanța pielii și judecând-o după aceasta. De asemenea, crede că există oameni cărora nu le pasă de culoarea pielii și oferă ajutor atunci când e nevoie. Dar a acumulat mai multe experiențe negative decât pozitive. Acest tipar simplu de discriminare există, iar cei care percep niveluri mai ridicate de discriminare au mai multe șanse de a avea consecințe negative asupra sănătății mintale în termeni de anxietate sau depresie, precum și aspirații mai limitate, și fiind suspicios față de persoanele aparținând altui grup etnic.

Chiar dacă am insistat asupra experiențelor împărtășite de romi cu privire la tratamentul negativ persistent în căutarea de locuințe (atât închirierea, cât și vânzarea de locuințe), discriminarea locuinței nu se limitează la punctul de cumpărare sau la contractul de închiriere: ceea ce reiese este o mare fenomenologie a acțiunii și inacțiunii discriminatorii, unde ceea ce nu se face este la fel de important ca ceea ce se face. Intervievații noștri vorbesc despre proprietarii lor care nu oferă întreținere adecvată unităților de locuințe sau se referă la hărțuirea sau amenințările fizice din partea managerilor sau a vecinilor. Uneori ei cred că regulile rezidențiale sunt aplicate în special numai lor, nu și altora.

Multe evenimente de discriminare percepută sunt momente de absență – când nu se întâmplă nimic. Un exemplu tipic este acela că mulți romi se simt discriminați atunci când solicită sprijin financiar de la serviciile sociale, pentru formare profesională sau orice alte solicitări care nu sunt îndeplinite. Romii ne-au spus că atunci când se simt ignorați, cred că sunt excluși pentru că sunt romi. În general, criteriile de selecție și regulile pentru a fi admis în programele de locuințe publice nu sunt clare. Există o lipsă de transparență și de responsabilitate publică din partea autorităților publice. E., 30 de ani, căsătorit cu un fiu (8 ani), ne-a spus încă de la începutul interviului că a încercat „totul”. În prezent, locuiește într-un bidonville din Franța, într-un oraș din zona metropolitană Paris, cu o cerere de locuințe sociale în curs depusă în urmă cu trei ani în birourile municipale. În prezent lucrează în servicii de livrare, cu contract stabil. El a încercat să găsească locuințe prin anunțuri private. Sună, trimite informațiile sale, dar nu este niciodată sunat înapoi. Procesul nu trece niciodată. Situația devine mai dureroasă pentru că nu știe ce să facă pentru a merge mai departe. Ceea ce vrea să facă este să-și crească șansele de a obține o casă pe piața privată de închiriere sau de la o agenție de locuințe sociale. Cu toate acestea, criteriile de selecție nu sunt ușor de înțeles sau completate. Selecția adversă nu este niciodată justificată, oferind indicii despre cum să-și îmbunătățească dosarul. Acest tip de incertitudine cognitivă radicală este amestecat cu sentimentul de a fi exclus din motive etnice și produce un real sentiment de neputință: un set de așteptări negative, un anumit pesimism cu privire la posibilitatea de succes, o disonanță între puterea de piață a propriei persoane, banii proprii și stigmatul rasist care creează o barieră de acces la oportunități. Așa că oamenii se întreabă în același timp de ce nu primesc locuințe sociale, care sunt regulile și ce este recompensat. „De ce unele familii sunt recompensate și altele nu?”; „De ce a fost acceptată cererea mea de data aceasta și nu acum doi ani? Ce s-a schimbat?”. Chiar mai mult decât conținutul criteriilor de meritare în selecția beneficiarilor, opacitatea acestora și decodificarea dificilă sunt cele care scot la iveală un sentiment de discriminare și un sentiment de fatalism.

În fața unei situații atât de dureroase, atât de confuze, atât de grave, este izbitor că puține servicii sociale au o strategie clară de comunicare și explicare a regulilor.

Multe neînțelegeri între asistenții sociali și gospodăriile de romi cu privire la îngrijirea copiilor, adăposturile și ceea ce sunt percepute de romi ca amenințări de îndepărtare a copiilor lor sunt legate de această problemă a opacității și lipsei de lizibilitate a procedurilor, regulilor și criteriilor de evaluare. În mod similar, este dificil pentru anumite familii să înțeleagă regulile din anumite instituții sociale și ce sancțiuni sunt posibile atunci când beneficiază de anumite politici. Le lipsește un sistem de informare clar privind stimulentele pozitive și negative (Vitale 2010).

Alocarea locuințelor sociale „se bazează pe reguli locale care urmăresc atribuirea candidatului „potrivit” la locul „potrivit”” (Morel Journal & Sala Pala, 2011), deci „implica o calificare atât a clienților, cât și a clădirilor” (Bourgeois 2018).). Comisiile de selecție și birocrații la nivel de stradă care se ocupă de sortarea și selectarea solicitanților de locuințe sunt atente la diferiți factori, legați de candidați, apartamentele disponibile, prioritățile politice pe termen scurt și lung. Regulile locale utilizate pentru selectarea candidatului „bun” sunt legate de calitatea acestuia/ei venituri constante, de capacitatea lui de a ocupa locuința și de a se integra. Uneori aceste reguli nu sunt clare, ci mai degrabă opace: „regulile în utilizare” nu sunt comunicate solicitanților și potențialilor clienți, chiar dacă asistenții sociali sunt capabili să identifice evenimente regulate în procesul de selecție. După cum a scris sociologul francez Marine Bourgeois (2018): „practicile sunt modelate de reguli organizaționale la nivel mezo și sunt întărite în efectele lor de antrenament, rutine și categorizări colective la nivel micro. Apoi, decentralizarea și individualizarea politicilor publice nu înseamnă neapărat tratament de la caz la caz și diferențiere locală”.

Într-adevăr, intervievații noștri spun că uneori asistenții sociali încearcă să facă lizibile criteriile de selecție și să împărtășească familiilor câteva indicații generale. În Franța, de exemplu, anumite „reguli” pentru a fi văzute ca un candidat puternic pentru locuințe sociale ar fi locuința de câțiva ani în zona municipală, trimiterea copiilor la școală în zonă și participarea la piața obișnuită a muncii. Cu toate acestea, asistenții sociali vor sublinia și faptul că locuința este un drept subiectiv care poate fi aplicat și protejat indiferent de statutul de muncă sau de venit. Familiile fără venituri stabile au, de asemenea, dreptul la locuințe sociale. În cele din urmă, ceea ce lipsește este o instrucțiune clară în ceea ce privește procedurile administrative eficiente. Romii pe care i-am interviuat declară că le-ar plăcea să fie mai familiarizați cu regulile.

Cazul lui L., în vârstă de 42 de ani, căsătorit cu trei copii (19-11 ani), locuiește în Montreuil (o suburbie a Parisului) într-un apartament cu locuințe sociale. Este de naționalitate română și a fost ales recent ca consilier municipal. Povestea ei este foarte interesantă: locuia într-un sarac, iar după distrugerea acestei așezări, toți locuitorii au fost implicați într-un program foarte reușit de locuințe tranzitorii, în care aproape 9 din 10 familii implicate și-au găsit cazare permanentă (Olivera 2016).

Programul de locuințe tranzitorii s-a bazat pe recunoașterea competențelor și capacităților locuitorilor și a necesitat numeroase canale de comunicare între asistenții sociali, autoritățile locale și locuitorii romi. Programul a fost organizat cu o atenție precisă la transparența regulilor din sectoarele imobiliare, locuințe sociale și închirieri private. A fost o adevărată școală a democrației și a împuternicirii individuale: ca urmare a faptului că a fost beneficiar și personalul din acest program, L. este foarte familiarizat cu funcționarea interioară a locuințelor temporare și sociale. Ea este implicată în politica locală și a fost aleasă ca consilier, precum și activități de voluntariat pentru a ajuta alte familii de romi din Montreuil care încă se luptă să găsească o locuință stabilă.

Relația cu sistemul bancar

Dintre toate interviurile noastre, romii care locuiesc în Barcelona sunt cei care au cea mai bună relație cu sistemul bancar. Un rom de 30 de ani, căsătorit cu 2 copii, care locuiește în prezent într-un apartament din La Mina spune simplu: „Relația cu banca este bună”. Nu a avut probleme când a vrut să acceseze niște credite. În Barcelona, problema principală pare să fie „în funcție de clasă”, deci să spunem faptul că pentru a avea acces la o ipotecă este necesară o anumită sumă de economisire (aproximativ 10%). Deși această regulă de 10% este pentru toată lumea, și nu specifică romilor, organizațiile de romi din Barcelona subliniază că romii trebuie adesea să ceară alte câteva împrumuturi pentru a prezenta acest 10%. Băncile fac presiuni asupra familiilor să prezinte aceste economii, pe care multe familii de romi nu le au decât dacă primesc ajutor de la alți membri ai rețelei lor. În interviuri, romii pot fi critici la adresa băncilor în ceea ce privește inegalitățile sistemului ipotecar și deschiderea parțială a acestuia, dar nu se simt discriminați de sistemul bancar din Barcelona. O romă de 30 de ani, despărțită cu un copil, dar care locuiește cu noul partener și cu cei 3 copii ai săi, tocmai și-a cumpărat un apartament în Badia del Vallès, deoarece apartamentele sunt mult mai ieftine în acest cartier. Apartamentul are 86 m², are 3 dormitoare, o baie, o bucatarie și o sufragerie. Este bine situat, deoarece este aproape de centre comerciale și locuri de divertisment. Dificultățile ei în obținerea ipotecii au fost legate de faptul că banca i-a dat 90% din valoarea apartamentului, iar ea a fost nevoită să ceară mai multe credite pentru a acoperi restul de 10%. Nu a fost ușor: chiar având un loc de muncă stabil și permanent, ea recunoaște că i-a fost greu să acceseze serviciile de creditare și a întâmpinat multe dificultăți în găsirea apartamentului. Chiar dacă principala problemă pentru ea a fost cea economică, ea consideră că a suferit o oarecare discriminare în găsirea apartamentului, dar nu în relația cu banca.

Un bărbat de 37 de ani născut în Portugalia, căsătorit cu 2 copii, a fost mai critic în ceea ce privește relația cu băncile și ipotecile private. Locuiește într-un apartament din La Mina cu soția și copiii. Procesul de căutare a unui apartament nu a fost deloc ușor. Atât el, cât și soția lui lucrau, dar banca a adăugat multe bariere și dificultăți pentru a le acorda o ipotecă. Pentru a depăși această situație, a trebuit să ceară ajutor familiei, în special socrului său, care a fost nevoit să-și ridice apartamentul drept garanție pentru ca cuplul să aibă acces la o ipotecă. Și a reușit să cumpere apartamentul la un preț mult mai mare decât prețul pieței (120 mii euro, în timp ce valoarea sa actuală nu depășește 70 mii). În prezent are o ipotecă mare de peste 500 de euro pe lună, care este foarte greu de rambursat dacă doar unul dintre ei funcționează. Din păcate, aceasta este situația în care se află în prezent. Intervievatul ne-a vorbit despre o perioadă în care a fost șomer și a fost nevoit să ceară modificarea ipotecii, pentru a obține o plată lunară redusă. Banca nu a obiectat, dar acest lucru a adăugat dobânzi la costul total al creditului ipotecar, deci este o opțiune costisitoare.

Majoritatea romilor pe care i-am intervievat la Milano nu au relații cu bănci private sau cel puțin nu au cerut niciodată o ipotecă. G., care locuiește într-o locuință socială, după ce a locuit într-un sarac, se gândește la bănci „că dacă te alături de ele te vei alătura diavolului!”. Totuși, în această conversație, G. a revenit la subiectul băncilor, explicând că „atunci când ai un salariu lunar obișnuit și chiar ai nevoie de un împrumut, poți contacta banca, pentru că ești în stare să plătești plățile lunare”. Băncile sunt văzute ca instituții disponibile numai pentru cei cu venituri regulate. Interesant este că B.Z., în vârstă de 33 de ani, cu domiciliul în Milano, a declarat că a obținut odată un împrumut de 10.000 de euro de la o bancă online, după două refuzuri când a făcut cererea personal. Acest lucru merge mână în mână cu ipoteza că online banking ar putea fi mai atent la dosare și documente și mai puțin discriminatorie pe baza profilării rasiale sau etnice.

Experiența anterioară de discriminare în aprobarea creditelor ipotecare în sistemul bancar privat poate declanșa o cerere mai mare de locuințe publice sau poate stimula dorința de a rămâne în cartiere segregate etnic sau „tabere de romi” foarte segregate. F. H., în vârstă de 29 de ani, care locuiește în Centrul de Ospitalitate Temporar din via Novara (Milano), a spus că dacă va trebui să împrumute bani, o va întreba pe soacra lui: nu știa că băncile dau credite. Ea a spus că oricum nu va merge niciodată la bănci, pentru că ar prefera să-și ceară ajutor familiei. Interesant este și cazul lui G., o femeie de 42 de ani care locuiește într-o „tabără de romi” cu 6 copii. Cazul ei este o ilustrare a rezultatelor negative legate de alegerea socială și dependența de bunăstare. Ea a cumpărat un apartament în suburbiile Brescia la o licitație, printr-o agenție de brokeraj, la un cost de aproximativ 30.000 de euro. Din păcate însă, ea nu a avut suficiente resurse financiare pentru lucrările de construcție pentru a face apartamentul locuibil, așa că încă nu s-a mutat. Ea crede că, deși are un

loc de muncă, contractul ei precar face imposibilă obținerea unui împrumut de la o bancă, așa că se simte blocată în „lagărul de romi”.

În Miskolc, conștientizarea financiară a majorității intervievaților este foarte scăzută. Cei care au un fel de credit nu știu exact cât datorează, sau cât a mai rămas din termen. Situația este similară cu restanțele acumulate la taxele de utilități, nu există cunoștințe exacte despre ce furnizor de servicii are exact ce datorii. Majoritatea intervievaților aproape că nu are nicio legătură cu sistemul bancar, nu au încercat până acum să contracteze un împrumut. Majoritatea celor intervievați nu au sau nu au avut anterior un loc de muncă declarat pe termen lung, nu au o adresă permanentă și nu au imobile ipotecate: nici măcar nu încearcă să se împrumute de la bănci. În Pereces, R. plănuiește să solicite un împrumut cu iubita lui pentru a-și cumpăra propria casă, dar are nevoie de cel puțin șase luni de muncă înregistrată pentru a face acest lucru. R. și-a găsit un loc de muncă după examenul profesional, dar are doar două luni de muncă până acum. Nu știu despre subvențiile de stat pentru locuințe (CSOK), nu știu la ce ajutor s-ar putea aștepta ca tânăr cuplu sau dacă mai târziu vor deveni o familie tânără. Nu au încă experiență directă cu băncile, iar cunoștințele și așteptările lor cu privire la organizarea creditelor ipotecare se bazează doar pe zvonuri.

Un alt exemplu este cel al lui A. și al copiilor ei (nepoți) din Miskolc, care locuiesc într-un apartament mic supraaglomerat. Nu au un plan gata de mutare. Ei ar putea să-și schimbe actualul apartament închiriat (închirierea nu poate fi vândută), dar sunt șanse mici ca cineva să se mute din zonele frecventate ale orașului în cartierul sărac al orașului. Ei nu pot aplica pentru împrumuturi bancare din cauza statutului lor economic, așa că cumpărarea unei locuințe nu este încă o opțiune realistă și sunt blocați. În linii mari, punctul principal aici este că discriminarea pe piețele imobiliare contribuie la segregarea rezidențială, menținerea oamenilor în cartierele etnice sau, cel puțin, în cartierele defavorizate.

Am găsit un caz interesant care contravine acestei concluzii. E. este proprietar cu o ipotecă. Cu toate acestea, relația ei cu banca este foarte complicată. Să ne uităm la povestea ei în detaliu. E. locuiește într-una din casele cu 10 etaje ale imobilului din cartierul Avas din Miskolc. Apartamentul de 35 de metri pătrați de 1,5 camere este ocupat în prezent de cinci persoane: E. cu trei copii și un partener. E. a crescut într-o zonă segregată din Miskolc, în așezarea Szondi, mai târziu a locuit o perioadă cu primul ei soț și copilul în apartamentul părinților ei. E. a cumpărat apartamentul din Avas în urmă cu 16 ani cu sprijinul statului ('socpol') și un împrumut bancar. Prețul apartamentului a fost de 5,5 milioane HUF, pentru care a primit o subvenție de stat de 1,2 milioane HUF (3 330 HUF) („socpol” pentru doi copii). Nu-și amintește exact împrumutul bancar, dar știe că l-a luat pe un termen de 25-30 de ani. S-au mutat în clădire și au fost prima familie de romi care a locuit acolo și nu au fost probleme nici

În clădire, nici în cartier. E. și-a pierdut locul de muncă din cauza epidemiei, așa că în ultimele luni a acumulat o întârziere însemnată a taxelor de utilități (circa 300.000 HUF, 880 EUR) pentru care a cerut ajutorul asociației Caritas. Venitul curent al familiei este alcătuit din alocații familiale și prestații de orfan pentru doi copii (tatăl lor a murit). Costurile de încălzire ale apartamentului sunt de 25-30 mii HUF în perioada de vară și 80-90 mii HUF (235 EUR) în sezonul de încălzire de iarnă. Fiind singurul furnizor de venituri, E. are în mod constant probleme cu plata facturilor și a ipotecii. Din cauza nerambursării împrumutului, apartamentul i-a fost preluat de Administratorul Național de Active, iar în prezent îl cumpără înapoi de la ei. E. nu știe cifrele exacte, dar, după cunoștințele ei, prețul de răscumpărare al apartamentului este de aproximativ 2 milioane HUF, pe care în prezent îl rambursează lunar (7.000 HUF). Serviciul de Asistență Socială (gestionat de municipalitate), ONG-ul local și personalul Caritas ajută familia cu restanțele și Managerul Național de Active. După cum am spus, colectarea noastră de date calitative are un domeniu limitat și putem analiza doar procedurile și percepția participanților la eșantionul nostru. Nu putem verifica cifre și proceduri precise. În același timp, aici este important de subliniat că concurența și dereglementarea industriei bancare au dus la o mai mare variabilitate a condițiilor de creditare, determinând etichetarea de „noi inegalități” în creditare. În afară de concentrarea doar pe ratele de respingere și excluderea de la credit ipotecar, este important să ne concentrăm „pe termenii și condițiile împrumuturilor, în special dacă un împrumut este favorabil sau subprime” (Pager și Shepherd 2008, p. 190): un „ piața ipotecară duală” în care împrumuturile prime sunt acordate zonelor cu venituri mai mari și zonelor majoritare etnice, în timp ce împrumuturile subprime și predatoare sunt concentrate în comunitățile cu venituri mai mici și minoritare (Immergluck și Wiles, 1999).

Nici în România relațiile cu sistemul bancar nu sunt ușoare, chiar dacă mai puțin rare decât în satele maghiare pe care le-am studiat. Majoritatea celor pe care i-am intervievat apelează la bănci pentru împrumuturi pentru a-și renova casa, mai mult decât pentru credite ipotecare pentru cumpărarea unor noi. Este cazul unei femei de 32 de ani, care locuiește în Orkó împreună cu partenerul și doi copii în apartamentul cu o cameră pe care partenerul ei l-a moștenit de la părinții săi. Vor încă o cameră și o baie. Dar au primit deja un credit pentru a face mici lucrări de interior, și mai plătesc 500 de lei pe lună, așa că nu mai pot cere băncii un credit suplimentar. Un alt bărbat din Mureș a împărțit o situație similară: și-a cumpărat un televizor cu plăți lunare pentru familie, dar după ce și-a pierdut veniturile, nu a mai putut face plățile. Pentru că pedeapsa nu a fost achitată, nu a putut lua un împrumut de la bancă când dorea să-și extindă casa.

Per total, în România, atunci când o gospodărie începe să renoveze și să facă îmbunătățiri la locuința sa, ei solicită un împrumut bancar dacă este posibil. În multe cazuri, împrumutul este acordat. Tipul de credit pentru extinderea locuinței se

ramburseaza pe termen scurt, între 3 și 5 ani. Din câte am auzit, cele mai tipice reînnoiri constau în construirea de noi dormitoare, o baie și o bucătărie. Totuși, cei care nu au un loc de muncă stabil declară că nu pot cere ajutor băncilor în timp ce trăiesc în precaritate. Ei trebuie să ceară familiei sau chiar vecinilor sprijin financiar (pentru o descriere cantitativă a sprijinului economic informal în rândul romilor care locuiesc la Paris, vezi Vacca, et al. 2021).

Cu alte cuvinte, etnia și precaritatea interacționează în percepția discriminării. Dar putem merge și mai departe într-un raționament intersecțional. La Milano, o femeie de 31 de ani ne-a spus că relația ei cu sistemul bancar era aproape imposibilă, nu doar pentru că este săracă, româncă, Romni, și femeie, ci și pentru că are cinci copii. Băncile, dar și agențiile imobiliare, o tratează diferit. Ea crede că pentru ea singura modalitate de a obține o casă este să economisească bani și să o cumpere fără intermediari.

Relația dintre bănci și îmbunătățirea stării locuințelor nu este doar directă, prin credite ipotecare pentru cumpărarea unui nou apartament sau împrumuturi pentru renovarea și extinderea unei case. În unele cazuri, la Paris, i-am ascultat pe romi care caută împrumuturi pentru cumpărarea de mobilier sau echipamente de lucru (cum ar fi un camion de livrare). În acest din urmă caz, achiziționarea unui camion este o cale indirectă către condiții de locuință mai bune: este nevoie să le regularizeze condițiile de muncă, iar apoi să poată aplica pentru locuințe sociale.

Segregarea rezidențială

După cum am spus la începutul acestei secțiuni, condițiile locuințelor romilor nu sunt legate doar de starea materială a casei lor, ci și de factorii de mediu legați de locul în care locuiesc oamenii. Unii romi pe care i-am intervievat locuiesc în cartierele obișnuite ale clasei muncitoare. Dar mulți alții trăiesc în cartiere etnice extrem de segregate, în Ungaria, România și, într-o măsură mai mică, în Spania. În interviurile noastre, am auzit despre mulți factori structurali de origine etnică care facilitează sau împiedică oportunitățile rezidențiale ale romilor. Chiar dacă în această secțiune vom evidenția doar modul în care romii percep segregarea rezidențială, în secțiunea următoare vom vedea că discriminarea indirectă și directă de către o varietate de instituții întărește segregarea rezidențială (McAvay 2018) prin direcționarea cererii romilor de locuințe către real de valoare mai mică. -piețele imobiliare din cartiere mai puțin dorite. De exemplu, în orașele maghiare, interviurile noastre demonstrează că este aproape imposibil să „ieșim” din zonele segregate. Cele mai sărace familii de romi au o singură opțiune dacă trebuie să se mute: mutarea dintr-un cartier de romi în altul, iar șansele de a ajunge în condiții mai bune de locuit în oraș sunt minime. În

cea ce privește aceste cartiere extrem de segregate, oamenii ne-au spus că recunosc cât de mult este asociată concentrarea sărăciei cu rate ridicate de criminalitate violentă, dezordine, deci de frică și izolare socială.

De asemenea, trebuie să spunem că, în cazul Parisului, Milano și Barcelona, principalul nu a fost sărăcia care a devenit mult mai concentrată în ultimul deceniu, ci bogăția. După cum a observat Douglas S. Massey (2020), concentrările de afluență tind să crească în zonele metropolitane foarte urbanizate, post-industriale, cu o rată ridicată de proprietate a locuințelor și care conțin o elită inovatoare, creativă și o concentrare de lucrători în finanțe și asigurări.

În suburbiile Barcelonei, în cartierul La Mina, un rom de 24 de ani, căsătorit, cu o fiică, ne-a spus că nu se simte în siguranță. Tatăl său are probleme cu curentul electric din cauza legăturilor ilegale pe care ni le pun unii vecini. El locuiește acolo pentru că locuința este ieftină, căci nimeni nu vrea să locuiască în acel cartier din cauza imaginii și stereotipurilor legate de stigmatizarea teritorială, și doar cei care au crescut în cartier sunt cei care cumpără apartamentele. Se simte constrâns de presiunea economică să locuiască acolo: „chiar dacă nu-mi place cartierul, este singura soluție pe care o avem pentru a avea propria noastră casă”. Același lucru spune și o femeie de etnie romă, căsătorită cu 3 copii, care locuiește și ea în La Mina, dar într-un apartament pe care îl deține. I-ar plăcea să se mute într-un alt cartier pentru că consideră că La Mina nu este un loc bun pentru copiii ei. Ea menționează că locuiește în La Mina de 40 de ani și „deși la început cartierul nu avea școli, servicii sociale, centre de sănătate etc... situația în cartier este mai proastă acum decât acum 40 de ani!”

Cu toate acestea, cartierele sărace foarte segregate pot fi atractive pentru că sunt ieftine, precum și oferă acces la rețelele de socializare, cu familia și rudele locuind în apropiere, oferind astfel sprijin social la distanță scurtă și ușor accesibil. Un tânăr de 25 de ani, căsătorit cu 2 copii, care și-a cumpărat un apartament în La Mina cu ipotecă ne-a povestit multe probleme pe care le are. De exemplu, există probleme cu compania de electricitate din cauza acțiunilor unora dintre vecinii săi (plantații de marijuana și conexiuni ilegale la rețeaua de electricitate). El suferă repercusiuni directe asupra apartamentului său, întrucât odată a rămas fără curent electric două zile. Îi este frică de viitor și de sănătatea copiilor săi și vrea să părăsească cartierul său. Cu toate acestea, ar fi ideal să nu plece prea departe, deoarece familia și prietenii lui locuiesc în La Mina. Apropierea de familie este importantă pentru majoritatea persoanelor intervievate: integrarea și bunăstarea depind de o combinație de resurse diferite, unele dintre ele provenind de la stat și bunăstarea locală, altele din piață și schimbul economic, dar multe dintre ele provenind din rețele de reciprocitate și ajutor reciproc, aproape asigurate de familie. În cartierele foarte segregate, persoanele intervievate apelează la rețelele lor familiale atunci când au nevoie de ajutor financiar sau de ajutor cu copiii.

Pentru toți intervievații care trăiesc în cartiere extrem de segregate, problemele par destul de asemănătoare: persoanele cu probleme de sănătate mintală lipsite de îngrijire continuă, zgomot, violență, infracțiuni obișnuite, trafic de droguri și trafic vizibil de droguri, precum și lipsă de încredere generalizată față de vecini și solidaritate foarte limitată. Există, de asemenea, probleme legate de rata mare de încarcerare pentru mulți bărbați tineri sau de nivelul ridicat de adăugări: acești bărbați nu sunt capabili să aibă grijă de familiile lor. Familiile se confruntă cu dificultăți în accesul la educație și cu rezultate slabe la școală. Există, de asemenea, activitatea și controlul poliției disproporționat de intense interviurile raportează practici de căutare sau chiar abuzuri ale poliției, cu profiluri etnice clare.

În Lyukó, un cartier din Miskolc, și una dintre cele mai defavorizate așezări de romi din Ungaria, G. (58 de ani) locuiește împreună cu cei doi fii ai săi și familiile lor într-o fostă creșteră a animalelor, o casă de zece metri pătrați cu electricitate, dar fără apă potabilă și un cuptor mobil pentru încălzire. În acest spațiu mic locuiesc 6 persoane. G. iubește viața acolo, nu vrea să se mute. Plângerea sa cu privire la locuințele sociale este o chestiune de siguranță publică: el spune că apartamentele nu pot fi niciodată lăsate complet nesupravegheate pentru că atunci vor fi sparte imediat și, în cel mai rău caz, chiar incendiate.

Utilități și infrastructuri slabe

Nu toate formele de segregare rezidențială reduc oportunitățile de viață pentru locuitorii lor. Segregarea rezidențială din clasa superioară tinde să crească capitalul social, calitatea vieții și aspirațiile oamenilor bogați. În cazul celor săraci și vulnerabili, segregarea rezidențială a cartierului declanșează o spirală socială descendentă negativă, limitând accesul la piețele muncii și de consum, slăbind pozițiile ocupaționale ale locuitorilor. De asemenea, reduce mobilizarea, puterea și capacitatea de lobby pentru a solicita furnizarea de bunuri colective adecvate. Din cauza lipsei de oportunități sociale și infrastructurale, segregarea rezidențială produce, de asemenea, stigmatizare, recunoaștere stereotipă negativă, așteptări scăzute, aspirație scăzută și stima de sine scăzută.

În România, la Sângeorgiu de Mureș, un interviuat susține că una dintre cele mai grave probleme ale romilor din sat este încălzirea caselor. Multe case nu au gaz, deoarece lipsesc infrastructurile de bază. Sărăcia energetică este o realitate tragică: majoritatea familiilor nu au bani să cumpere lemne de foc, așa că deseori taie copaci din pădurile din apropiere, ceea ce nu este permis. Aceștia primesc adesea avertismente sau sancțiuni, iar în multe cazuri, există consecințe mai grave, înscrise în cazierul judiciar.

Apa este, de asemenea, o problemă majoră în majoritatea acestor sate și cartiere. Infrastructura este veche, iar în aceste municipii prost guvernate, proprietarii și proprietarii de case nu au făcut lucrările necesare pentru a aduce apă în case prin racordarea conductelor. Ca soluție, apa este luată gratuit din fântâna publică. Autoritățile locale justifică lipsa de acțiune indicând această practică de supraviețuire: ei susțin că romii nu vor plăti taxele de apă, chiar dacă municipalitatea își conectează locuințele la rețeaua principală de apă. Colectarea deșeurilor este o altă problemă serioasă. W., 41 de ani, cu domiciliul în Sângeorgiu de Mureș, a menționat că cel mai iritant aspect al satului său este că este foarte poluat; gestionarea deșeurilor este prost organizată, cu efecte grave asupra sănătății locuitorilor. Unele dintre aceste orașe extrem de segregate nu au, de asemenea, prea multe servicii și magazine comerciale. Ca urmare, ele pot fi definite ca deșerturi alimentare: în Lyukó (Miskolc), în Ungaria, de exemplu, singurul magazin este un magazin de telefonie, nu există magazine alimentare, iar locuitorii trebuie să călătorească cu mașina pentru a cumpăra orice altceva care nu este un telefon mobil.

Utilitățile și comerțul nu sunt singurele probleme. Transportul public și infrastructurile rutiere bune sunt, de asemenea, o problemă majoră. În Órkö, de exemplu, unde există două școli - o școală maghiară și o „școală de țigani” - este greu să ajungi la ambele: de multe ori este noroi pe drumuri, iar după câteva zile copiii își găsesc pantofii fi distruși dacă încearcă să meargă la școală. Într-un context în care populația este analfabetă, iar părinții încurajează copiii să muncească, amestecul dintre segregarea școlară, lipsa transportului public și infrastructura precară produce niveluri extrem de ridicate de abandon școlar. Este un alt exemplu de spirală negativă a locurilor marginale în care bunurile colective nu sunt capabile să sprijine locuitorii și să le impulsioneze acțiunea colectivă și unde resursele nu sunt corect redistribuite către acei oameni care au cea mai mare nevoie de bunuri colective și abilități individuale.

Distanța dintre așezările de romi și școli este ceva care privește și unele cazuri din vestul Europei. De exemplu, D., o femeie, de 27 de ani, căsătorită cu un copil (un fiu, de 7 ani) care locuiește în Montreuil, un oraș chiar în afara Parisului, într-o rulotă instalată pe un teren cu alte 4 familii, fără apă curentă. Fiul ei este înscris la școală și, din moment ce nu vorbește încă limba franceză, districtul școlar l-a înscris într-o clasă de elev primitiv care trebuie să învețe limba franceză. Școala lui nu este în Montreuil, ci într-un oraș vecin. Ea îl aduce la școală și apoi se întoarce să-l ia pentru pauza de prânz (în loc să plătească prânzul de la școală), înainte de a-l duce înapoi după-amiaza și de a-l lua din nou: astfel, o mare parte din ziua ei este plină de grijă pentru fiul ei și de căutarea apei pentru gătit și curățat.

Stigmatizarea și discriminarea teritorială

Prin interviurile noastre, echipa noastră a adunat multe răspunsuri. Dar aceste interviuri au ridicat și noi întrebări din partea intervievaților. „De ce trebuie să trăim aici?”. „Cum pot să mă mut de aici?”. Dincolo de calitatea locuinței, înțelegă în sens larg în termeni de posibilități relevante pentru locuințe, teritoriul în care locuiesc romii este perceput ca o sursă de discriminare.

În multe cazuri, chiar și atunci când intervievații adoră să locuiască acolo, au un puternic sentiment de apartenență, iar identitatea și simțul comunității lor sunt legate de locul în care locuiesc - totuși, ei percep insecuritate, conflicte excesive, forme de organizare socială a bunuri și servicii colective care le discriminează și le reduc oportunitățile.

Oamenii care locuiesc în așezări marginalizate au de trăit o discriminare teritorială legată de diferite probleme. De exemplu, o femeie romă singură, în vârstă de 37 de ani, fără copii, care locuiește cu sora, nepoata și mama ei în apartamentul mamei sale din Badia del Vallès (Barcelona), nu vorbește despre șomaj și criminalitate, ci despre mediul înconjurător: ea se așteaptă ca un cartier să aibă zone verzi, un sistem eficient de colectare a deșeurilor și spații publice frumoase. Dar, în opinia ei, cartierul ei „din păcate, nu are niciunul dintre acestea”.

Intervievații noștri consideră că mediul lor de viață este mai periculos și mai expus la poluare. Ei recunosc nu numai că casele lor sunt mai supraaglomerate, ci și că contextul urban înconjurător este grav defavorizat și au un acces mai restrâns la utilitățile de bază, cum ar fi apă, canalizare sau electricitate, în comparație cu alte persoane și grupuri. În unele cazuri, ei cheltuiesc o proporție mai mare din veniturile lor pe locuințe. Un bărbat de 31 de ani, căsătorit cu 3 copii, care locuiește în La Mina, a menționat chiar și cifre dintr-o cercetare sociologică care arată că speranța de viață în cartier este mai mică decât media orașului și în fiecare an devine din ce în ce mai rău. Aceste procese percepute de discriminare teritorială sunt active, nu numai în păstrarea dezavantajelor cotidiene, ci și prin consolidarea formelor contemporane de stereotipuri și discriminare.

În acest sens H.B. susține că situația locuinței îi afectează viața și relațiile cu rudele și prietenii, deoarece afectează felul în care oamenii îl privesc și cum îl evaluează: „Dacă locuiești într-o casă, ai mai multă demnitate. (...) Ai relații și cu alți oameni (...) și ei nu te privesc de parcă ai locui într-o tabără, te privesc cu alți ochi”. „Ochii” cu care oamenii privesc o persoană depind de situația lor de locuit. Când locuia în lagăr, s-a simțit foarte discriminat, mai ales la școală, de către colegii săi: asta se datora fricii pe care părinții colegilor săi o aveau față de „țigani” care trăiau în „lagăre de

nomazi” și mahalale. Acum, locuiește într-un apartament de locuințe sociale din Milano cu mama, sora, trei frați, cumnata și trei nepoți. Chiar și de când s-a mutat într-un apartament, nu se mai simte victimă a discriminării.

Datorită acestor dinamici, micro-tensiunile și neplăcerile - precum gospodăriile care își găzduiesc rudele sau care fac prea mult zgomot - sunt suprainterpretate ca trăsături culturale, semne de deculturare, sau chiar simboluri ale unei inferiorități morale și etnice. Este un mecanism binecunoscut în sociologie, numit de obicei „principiul cumulării”, în urma lucrării fundamentale a lui Gunnar Myrdal privind relațiile rasiale în Statele Unite (1944).

Dezavantajele structurale (de exemplu, sărăcia, șomajul, criminalitatea) „vin să fie văzute ca o cauză, mai degrabă decât o consecință, a inegalității rasiale persistente, justificând și întărind stereotipurile rasiale negative” (Pager și Shepherd 2008, p. 198). Cu alte cuvinte, dezavantajele structurale produc stigmatizare teritorială.

Probleme specifice legate de stigmatizarea teritorială (Akkaya și Yilgür 2019) a adăposturilor pentru romi sunt ridicate de L. care are 33 de ani și 3 copii. Ea a ajuns în Italia la vârsta de 4 ani și locuiește în Centrul de Ospitalitate Temporară din via Novara. L. nu-i este greu să spună la locul de muncă că este romă, dar i se pare nefavorabil să spună că locuiește într-un centru de adăpost, deoarece consideră că aceasta poate fi o cauză de discriminare și, prin urmare, o sursă de rușine pentru ea.

Romii se simt discriminați, învinovați pentru o situație structurală în care sunt constrânși să trăiască, pentru care au resurse limitate pentru a-și îmbunătăți oportunitățile de viață și bunăstarea. Fără îndoială, stigmatizarea teritorială și etnică nu reprezintă o forță deterministă care modelează atitudinile și relațiile. În multe contexte, relațiile sunt diferențiate și schimbătoare. Legăturile locale cu vecinii nu sunt toate prietenoase sau toate controversate, ci sunt diferențiate și se schimbă între indiferență, solidaritate și confruntare. E., o tânără de 24 de ani, căsătorită și cu doi copii mici, s-a mutat la sfârșitul anului 2011 într-o baracă de 3 camere auto construită pe un teren deținut de municipalitate într-un oraș francez. Condițiile sanitare erau grele: nu era apă curentă, iar E. a născut primul copil la doar o săptămână după ce a intrat în baracă. Dar, după câteva luni, una dintre vecinele ei a plătit pentru a avea trei dușuri instalate în incintă, cu și câteva toalete, commune dintre toți locuitorii stabilimentului. Totuși, când ocuparea temporară a șantierului a început să devină din ce în ce mai puțin temporară, relațiile cu vecinul, care deține o clădire din care își conduce firma, au devenit foarte tensionate. Au existat probleme cu nivelul de zgomot, deoarece amplasamentul a fost folosit de unii rezidenți de la fier vechi, așa că au fost multe lovituri și smulgeri de metal. A existat și un conflict recurent cu privire la locurile de parcare. Aceasta ilustrează evoluția relațiilor, de la solidaritate la conflict - și poate că va reveni la forme de solidaritate.

Uneori, conflictele apar și din cauza incertitudinii în clasamentul social (Gould 2002), sau conflictele sunt cauzate de invidia vecinilor. Aceste tipuri de conflicte sunt obișnuite, ușor de gestionat și necesită un pic de tehnici de gestionare a conflictelor de către o terță parte. Acest terț ar putea fi o asociație, o agenție locală de asistență socială sau doar administrația. În unele cazuri, părțile aflate în conflict sunt capabile să se asculte reciproc și să-și rezolve discordia. Acest lucru este mult mai ușor atunci când fiecare parte își recunoaște nevoile și are un interes în ajutor reciproc și interdependență.

Este cazul lui A. și M. un cuplu de 35 și 36 de ani care locuiesc într-o unitate de locuințe sociale administrată de o organizație non-profit din Milano, care a încercat mereu să ofere și să ceară ajutor, stabilind o relație de reciprocitate.

„Este important să avem o bună colaborare și respect cu vecinii, atât romi, cât și ne-romi. Toți suntem dependenți unii de alții, pentru sprijin cu copiii, dar și în caz de pericol”.

Mulți dintre intervievații noștri au atras atenția asupra simplului fapt că doresc să aibă relații pașnice. Ei se angajează să facă relațiile lor în împrejurimile apropiate mult mai pașnice. Mulți au spus că, dacă micile fricțiuni, obișnuite, zilnice nu sunt gestionate, ele pot escalada și pot contribui la dinamica stigmatizării etnice și teritoriale. În Besós (Barcelona), un tânăr de 26 de ani, căsătorit cu 2 copii, ne-a povestit despre un conflict în blocul său pentru că un vecin vindea ilegal droguri, iar vecinii l-au acuzat pentru că este rom. Totuși, un tânăr de 27 de ani din La Mina ne-a spus că a avut probleme cu vecinii care consumau droguri la intrarea în casă și a fost nevoit să-i dea afară. Când problemele sunt mai mari decât cearta obișnuită, cum ar fi cele cu oameni care lasă ușa liftului deschisă, acest bărbat caută ajutor la „centrul civic” din La Mina despre care consideră că face o treabă bună cu copiii, sau în Biserica Evanghelică. El crede că Biserica a contribuit la îmbunătățirea condițiilor de viață ale vecinilor în cea mai proastă perioadă a La Mina, când consumul de droguri a crescut dramatic.

PROIECTE, PROGRAME ȘI POLITICI ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII ÎN LOCUIRE

Care sunt cele mai de încredere caracteristici ale politicilor împotriva discriminării romilor în locuințe? Forța, integritatea și compasiunea nu par să fie cele mai relevante trăsături recunoscute de cei 100 de romi pe care i-am intervievat. Mecanismele puternice de sortare sunt evidențiate de persoanele întâlnite, care subliniază lipsa de oportunități și discriminare. Cei mai puternici dintre ei au beneficiat de unele forme de sprijin și dotări de locuințe.

În fostele state socialiste din Europa Centrală și de Est (ECE pe scurt), privatizarea sectorului locuințelor publice menționate mai sus a avut loc mai ales în anii 1990, după schimbarea regimului politic. Impactul negativ al acestei tranziții rapide a scăzut puternic asupra unora dintre cele mai vulnerabile grupuri de oameni din aceste țări, care erau expuși unui risc mai mare de a-și pierde locul de muncă și de a nu avea suficiente mijloace pentru a plăti chiria majorată sau pentru a cumpăra locuințele pe care le locuiseră anterior, chiar și la un preț redus (Hegedus et al., 2017). Acesta a fost în special cazul populației de romi, care este prezentă în număr relativ mare în Ungaria și România. Pe lângă exacerbarea diviziunilor rasiale existente, tranziția a dus și la înrăutățirea generală a condițiilor de viață ale romilor (FRA, 2016). Dar condițiile precare de locuire, segregarea spațială și marginalitatea avansată au caracterizat multe comunități de romi și din Franța, Italia și Spania.

Excluziunea spațială și socială a romilor care încă există în multe state europene este rezultatul procesului istoric de replicare a modelelor discriminatorii de politici și comportamente de-a lungul generațiilor. În medie, romii au beneficiat disproporționat de mai puțin de pe urma progresului fără precedent a nivelului de trai experimentat aproximativ de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial decât restul populației. Contrastele preexistente între cele două au devenit așadar cu atât mai palpabile (World Bank, 2002). Probabil în nicio altă zonă acest lucru este mai vizibil decât în locuințe mahalale omogene din punct de vedere etnic sau așezări asemănătoare mahalalelor pot fi găsite în numeroase municipalități din Europa de Vest și de Est. Având în vedere rolul esențial al locuinței în viața oricărei persoane și impactul acestuia asupra tuturor celorlalte dimensiuni, condițiile persistente mai proaste în care trăiesc mulți romi reprezintă nu numai probleme sociale sau politice, ci și o problemă etică.

Excluziunea spațială și socială a romilor care încă există în multe state europene este rezultatul procesului istoric de replicare a modelelor discriminatorii de politici și comportamente de-a lungul generațiilor. În medie, romii au beneficiat disproporționat de mai puțin de pe urma progresului fără precedent a nivelului de trai experimentat aproximativ de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial decât restul populației. Contrastele preexistente între cele două au devenit așadar cu atât mai palpabile (World Bank, 2002). Probabil în nicio altă zonă acest lucru este mai vizibil decât în locuințe mahalale omogene din punct de vedere etnic sau așezări

asemănătoare mahalalelor pot fi găsite în numeroase municipalități din Europa de Vest și de Est. Având în vedere rolul esențial al locuinței în viața oricărei persoane și impactul acestuia asupra tuturor celorlalte dimensiuni, condițiile persistente mai proaste în care trăiesc mulți romi reprezintă nu numai probleme sociale sau politice, ci și o problemă etică.

În selectarea eșantionului de romi pentru acest studiu, ne-am uitat în special la cei care trăiesc sau au trăit în locuințe publice temporare sau în locuințe provizorii substandard, cum ar fi barăci, cabane de lemn, cohale sau case de containere. Datorită importanței sale și a faptului că multe dintre acele locuințe nu sunt legalizate și ar putea sta pe proprietatea altcuiva, această problemă a fost, de asemenea, sursă de controverse, stigmatizare etnică și teritorială și animozitate totală față de romi. Mai mult decât atât, literatura despre antițigipsism și atitudinile rasiste evidențiază cu afirmații larg răspândite, pentru majoritatea populației de romi, că investițiile în infrastructura de locuințe sociale pentru aceștia sunt inechitabile, deoarece alte persoane (adică non-romii) nu primesc acest tratament special (Gagnon). 2020; Sam Nariman et al. 2020).

Concentrându-se în mod special pe locuințele sociale, ponderea și regulile de alocare a acestora în țările europene, strategiile urbane Orna Rosenfeld (2015) descrie ceea ce ea numește o „tendință de rezidualizare”, prin care țările se îndreaptă treptat către modelul de furnizare reziduală a locuințelor sociale. Această schimbare este asociată cu schimbări mai ample în sectorul locuințelor care au început deja în anii 1980 în unele dintre țările OCDE de atunci și au continuat până în prezent, provocând în esență filozofia și normele existente care ghidează politicile de locuințe ale statului. Trebuie să se ocupe în principal de privatizarea și financiarizarea locuințelor, statutul său de marfă potențial eclipsând celelalte caracteristici esențiale ale acestora (Caturianas et al., 2020). În funcție de context, în practică, rezidualizarea se poate manifesta printr-o retragere continuă a statului din furnizarea de locuințe prin epuizarea fondului public de închiriere, aplicarea unor condiții mai stricte de venit, reducerea investiției la cea rămasă și concentrarea mai mult pe măsurile de cerere. În schimb, contribuind astfel la creșterea costurilor locuințelor. Externalitățile negative ale acestei schimbări sunt suportate în mare parte de chiriași și de gospodăriile cu venituri mici. Acestea se confruntă cu riscul unei stigmatizări crescute din cauza întăririi asocierii locuințelor sociale cu sărăcia și sărăcia, care pot duce la o continuare a segregării. Dezinvestirea în întreținere poate agrava acest dezavantaj prin scăderea calității locuințelor, impactând grav bunăstarea chiriașilor și capacitatea acestora de a se implica semnificativ în societate.

Distanța dintre acceptarea sau încălcarea politicii actuale privind locuirea

Când am discutat cu asistenții sociali în timpul focus-grupurilor sau când am intervievat funcționarii publici și factorii de decizie politică, am observat că niciunul dintre aceștia nu prevede vreo schimbare plină de evenimente. Ei văd unele dintre problemele denunțate de romii pe care i-am intervievat, observă o schimbare progresivă în ceea ce privește îmbunătățirea marginală a instrumentelor existente ale politicii de locuințe, insistă asupra problemelor clasice de coordonare și integrare între sectoarele de politici compartimentate, iar unii dintre ei își imaginează îmbunătățirea treptată a eficienței și eficacității politicilor. De partea activiștilor și voluntarilor, precum și a organizațiilor romi sau pro-romi pentru drepturile omului, am observat o stare de spirit foarte diferită: un sentiment de urgență presant; o reală nemulțumire față de actualele instrumente de politică. O mai mare conștientizare a varietății de instrumente utilizate în prezent, dar și a celor care ar putea fi create.

Logica numerelor, în vederea monitorizării procentului de persoane excluse, și o anumită mobilizare a limbajului mai obiectiv al cifrelor și statisticilor fac parte din repertoriul lor activist (Bruno, et al. 2014) în toate cele cinci țări, independent de fie că aparțin unui laic sau unei organizații religioase. Ei fac apel la șocuri pentru a aduce schimbări serioase, pentru a nu rămâne vagi, pentru ca politica de locuințe să revină la realitate. Focus-grupurile și interviurile au scos la iveală o linie de fractură, între cei care căutau modalități de eficientizare și redare a politicilor existente și cei care căutau modalități sociale, culturale, dar și politice de a introduce un șoc și de a relansa setul de politici și măsuri pentru desegregare și sprijin pentru locuințe. Pentru a caracteriza mai bine cele două poziții, putem spune că pe de o parte avem actori care caută evenimente focus, iar pe de altă parte actori care fac turnări pentru evenimente șoc.

Primii, fie factori de decizie, asistenți sociali sau funcționari publici, nu sunt indiferenți față de bunăstarea romilor și de consecințele privării de locuințe. Ei nu insistă prea mult asupra discriminării, chiar dacă recunosc pe deplin amploarea antițigipsismului. Aceștia sunt responsabili de implementarea politicilor; astfel, ei sunt mai atenți la ceea ce se face și la ceea ce se realizează, și nu la ceea ce nu se face. Aceștia sunt mai pozitivi în ceea ce privește rezultatele și insistă să se concentreze asupra repertoriilor existente de locuințe la prețuri accesibile, adăposturi de tranziție, soluții de urgență, asistență socială pentru orientare, coordonarea tentativă a politicilor cu politicile active ale pieței muncii. Ei susțin cunoașterea evenimentelor care ajută la confirmarea și extinderea instrumentelor existente. Ei caută mai multă coordonare și mai puțină decuplare între părțile

interesate din comunitatea politicilor. Aceștia tind să vorbească mai mult despre furnizarea de servicii decât despre transferul de bani sub formă de alocații și sprijin economic pentru chirie și taxe de utilități.

Cu excepția cazului Barcelona, atunci când vorbesc despre politicile de locuințe, aceștia sunt mai atenți la procese, chiar și la metode și proceduri și sunt foarte critici pentru calendarul guvernantei, mai ales pentru utilizarea fondurilor existente sau mobilizarea adăugării unora din filantropie sau fonduri europene. Ei acordă importanță problemelor de conflicte locale între familii, nerespectarea contractelor, lipsa de competențe și adaptarea excesivă la condițiile de viață existente în rândul romilor.

Cei doi, activiști pentru drepturile romilor și voluntari locali sunt foarte atenți la mediul construit și la starea materială a vulnerabilității locuințelor, dar în toate cele cinci țări insistă și mai mult pe discriminare, pe episoade concrete de excludere și respingere și sunt îngrijorați dacă nu speriat de segregarea tot mai mare nu din punct de vedere al rasismului general, ci mai mult din punct de vedere al izolării spațiale. Ei sunt mai simetrici în felul lor de a vorbi, de obicei dacă nu aproape întotdeauna comparând ceea ce se face și ce nu se face, cei care sunt incluși și cei care cad, excluși. În majoritatea cazurilor sunt foarte critici, văd rezultate limitate, sunt predispuși să cuantifice amploarea limitată a politicii realizate și, astfel, insistă asupra unor evenimente capabile să șocheze sectorul și să introducă măsuri universale, și nu selective.

În caz contrar, în cazul Barcelona, activiștii romi subliniază că, în măsura bunăstării universale, mulți romi sunt lăsați în afara sistemului și discriminați. În linii mari, activiștii romi susțin practici care ajută la spargerea fluxurilor de politici existente pentru a schimba repertoriile, clivajele și discursurile și pentru a dezvolta radical programe de incluziune locativă și desegregare a cartierului. Acestea tind să valorifice atât prestarea de servicii, cât și transferul de bani și să enumere adăugarea de alocații care ar putea fi inventate pentru a îmbunătăți întreținerea și reînnoirea locuințelor, precum și pentru a lupta împotriva discriminării rasiale și etnice pe piețele private. În modul de încadrare a politicii de locuințe, aceștia sunt mai atenți la rezultate decât la procese și sunt foarte critici pentru discontinuitățile guvernării. Ele scot la iveală cartiere și așezări care nu sunt guvernate de autorități publice și lăsate abandonate puterilor private și, în unele cazuri, clientelismului politic discreționar.

De asemenea, merită remarcat faptul că, în perioadele de pandemie, multe organizații publice și private implicate anterior în solidaritatea selectivă bazată pe testarea mijloacelor și alte metode de selectare a beneficiarilor „meritatori” au început să ofere în schimb sprijin necondiționat.

După cum au descris Alteri și colab. (2021, p. 9), „Multe autorități locale au depășit politicile ideologice anterioare privind persoanele fără adăpost, dependența de droguri și altele, criza pandemică acționând ca un catalizator al schimbării”. În situație de urgență, toată lumea ar putea cere ajutor alimentar și sprijin pentru sănătate. Sprijinul, grija, reciprocitatea au revenit la marele vocabular al motivelor, mai ales în stadiul incipient al pandemiei și efervescența ei colectivă aproape durkheimiană, completată cu sentimente difuze de solidaritate și apartenență (Recchi et al. 2020) și recunoașterea interdependenței. de interese individuale eterogene (Bianchi et al. 2020).

Având în vedere aceste diferențe, putem observa și alte rezultate importante ale cercetării calitative.

Capacitățile sectorului public și asimilarea segmentată a romilor în asigurarea bunăstării

În primul rând, toți actorii pe care i-am întâlnit au o bună cunoaștere a lipsei de locuințe a romilor. Deși ocupau diferite niveluri de responsabilitate, aveau cunoștințe comune despre situația de pe teren. Prin activitățile lor, aceștia au putut să privească cu atenție ce se întâmplă în viața de zi cu zi a celor aflați în condiții de viață precare și au putut privi cunoștințele de la nivel operațional pentru a îmbunătăți legitimitatea acțiunii lor. În multe cazuri, ei își prețuiesc munca în principal pe baza capacității lor de a înțelege situația, mai degrabă decât să arate consecințe pozitive pentru acțiunile lor.

Niciunul dintre ei nu a dezvoltat vreodată parteneriate specifice cu sistemul bancar, nici în scop anti-discriminare, nici în scopul cunoașterii produselor bancare oferite săracilor, nici pentru a imagina posibile proiecte sau colaborări win-to-win între actorii publici și privați. Doar într-un caz, la Milano, șeful unui ONG a cunoscut o schemă introdusă de o mare bancă locală pentru împrumuturi cu dobândă scăzută pentru persoanele cu locuri de muncă instabile.

Relațiile cu poliția și forțele judiciare nu sunt expuse. La Paris și la Milano, dar la Milano mai explicit, unii operatori sunt deranjați de percepția unui posibil interes al forțelor de poliție de a avea lagăre extrem de concentrate și segregate, pentru a exercita mai mult control asupra unor posibile comportamente criminale, și pentru a obține mai ușor informarea asupra cercurilor criminale. În acest sens, anumite persoane care au participat la studiul nostru par să vadă uneori poliția ca pe un actor care reține programele de desegregare și depășește mediile mai segregate.

În absența unor oferte rezonabile de locuințe, una dintre principalele preocupări ale factorilor de decizie politică este legată de regulile de delimitare și criteriile de skimming pentru a putea selecta cine poate beneficia de servicii și alocații publice. Criteriile de skimming se referă la selectarea de către serviciile sociale a celor mai puternici beneficiari, cei pe care ei cred că vor fi mai ușor de ajutat, pentru a da rezultate puternice la sfârșitul perioadei sau programului lor. Anumite decizii stârnesc confuzie: uneori o persoană a beneficiat de o măsură socială, dar va fi exclusă de la alta similară, fără a înțelege clar de ce. Uneori, o persoană care a ocupat un apartament vacant pentru a-și îmbunătăți starea de locuință ar putea fi apoi exclusă de la o oportunitate de locuințe sociale. Acest lucru a fost confirmat de un bărbat de 30 de ani, căsătorit cu 2 copii, din Barcelona. Pentru a obține sprijin și ajutor de la municipalitate, serviciul social l-a sfătuit să se mute dintr-un apartament „ocupat”: dacă nu, nu avea de gând să primească niciun sprijin de la serviciile sociale. În urma acestei recomandări, s-a dus să locuiască cu unchiul său într-un depozit părăsit unde au fost nevoiți să construiască o baracă foarte precară. În urma acestei alegeri, serviciile sociale au ajutat acestei familii să i se acorde apartamentul în care locuiește în prezent și în care locuiește de aproximativ 5 ani.

Un alt aspect care pare important este că autoritățile locale pot autoriza cohale temporare cu contracte informale pe teren public. În suburbiile Parisului, acest lucru se face pentru a câștiga timp, pentru a dezvolta o anumită formă de cunoaștere a oamenilor și a nevoilor acestora și pentru a putea adapta propuneri specifice de locuințe gospodărie cu gospodărie. Cu toate acestea, în aceste situații, operatorii nu se angajează întotdeauna cu toate persoanele care locuiesc în aceste saloai acceptate informal pentru a oferi sprijin, creând conflicte și favoritism.

Neajunsurile furnizării de locuințe sociale pentru persoanele din așezările de romi marginalizate (suprapopulare, uzură, design uniform și inflexibil, istoric de segregare etc.) au determinat eforturile de a elabora politici alternative, sau cel puțin de completare. Italia și Franța au dezvoltat programe de tranziție pentru locuințe, care au primit în mod frecvent sprijin financiar, constând în principal din fonduri UE. Locuința de tranziție se bazează pe merit: cere ca locuitorii să-și merite viitoarea locuință. Există o schimbare calitativă substanțială implicată în sensul că aceștia nu mai sunt destinatari pasivi de ajutor, ci participanți activi în procesul de îmbunătățire a condițiilor lor de viață – de la obiecte la subiecte, de la inacțiune la agenție. Astfel, sunt excluși cei mai slabi, cei cu condiții mai dificile sau văzuți ca fiind mai greu de lucrat. Aprecieră meritului se bazează pe anumite evaluări morale făcute zilnic de către operatori, deși astfel de așteptări morale sunt adesea mai degrabă implicate decât declarate deschis. În locuințele de tranziție, incluziunea este rezultatul îndeplinirii unor criterii prestabilite la fiecare nivel și, prin urmare, a progresului către dobândirea propriei locuințe. Locuințele de tranziție sunt considerate de părțile interesate pe care le-am intervievat ca fiind foarte scumpe și definite ca parteneriate

integrate de locuințe sociale și servicii sociale. În această schemă, gospodăria se deplasează treptat într-un fel de carieră a meritului prin îndeplinirea unor criterii prestabilite, dar este posibilă și coborârea la un nivel inferior după încălcarea serioasă a regulilor. În cazul unor scheme din suburbiile Parisului, nu există o a doua șansă, iar încălcarea unei reguli sau, mai rău, neacceptarea unei oferte de locuințe este ireversibilă și are drept consecință imediată excluderea din program. Consecințele ulterioare ar putea duce, de asemenea, la indivizi sau familiile fiind puse pe o listă neagră, blocând accesul la scheme similare și imposibilitatea virtuală de a primi ajutor pentru locuință ulterior. Intenția este de a motiva rezidenții, de a le oferi timp să-și îmbunătățească situația veniturilor, rezultatul final fiind viața proprie, independentă. Partea inseparabilă a întregii scheme este asistența socială și consilierea, oferite la fața locului sau în apropiere, pentru a rezolva orice probleme personale (hârțoage, probleme financiare etc.) și pentru a construi capacitatea de a menține o locuință stabilă.

Acestea sunt doar exemple concrete dintre zeci care ar putea fi făcute pentru a afirma un punct principal: selectivitatea instrumentelor de politică locativă care vizează romii. Clasificarea etnică este foarte puternică, chiar și în țări precum Franța, unde nu poate fi afirmată în mod deschis. După cum a argumentat Charles Tilly (1998, p. 8) în analiza sa asupra inegalității durabile: „Inegalitatea durabilă apare deoarece oamenii care controlează accesul la resursele producătoare de valoare rezolvă probleme organizaționale presante prin intermediul distincțiilor categorice”. Tratați frecvent ca cetățeni de clasa a doua, pentru autoritățile locale este posibil să ofere sau nu un răspuns la problemele romilor de lipsă de locuințe, este posibil sau nu mobilizarea și apărarea romilor împotriva discriminării. În unele cazuri, s-a întâmplat la Milano, la Barcelona și la Paris, autoritățile locale au oferit soluții de locuit doar pentru mamă și copiii mici, împărțind de facto unitatea familială și încercând să indivizi unitatea cuplului în responsabilitățile sale parentale.

Acest tip de politici de locuințe segmentate, în care romii beneficiază de asistență socială sub standard, este un atribut real al discriminării în materie de locuințe. Acesta este motivul pentru care, de exemplu, în Ungaria, unitățile de locuințe sociale oferite uneori familiilor de romi sunt de calitate atât de scăzută încât nu reprezintă o îmbunătățire clară a condițiilor de locuire. Charles Tilly (1998, p. 15) susține că „reducerea sau intensificarea atitudinilor rasiste, sexiste sau xenofobe va avea un impact relativ redus asupra inegalității durabile, în timp ce introducerea de noi forme organizaționale va avea un mare impact”. Cercetarea noastră arată că politicile care se confruntă cu privarea de locuințe și discriminarea romilor în multe cazuri exacerba utilizarea distincțiilor categorice și, în mod corespunzător, incidența discriminării.

Toți actorii percep această discreție întâmplătoare în a decide cine va beneficia și nu ca o problemă. Dar nu se discută în mod deschis: nu există întâlniri deliberative între

actorii relevanți pentru a discuta. Lipsa guvernului de îndrumări clare cu privire la respectarea legilor și reglementărilor antidiscriminare a permis organizațiilor să stabilească și să legitimizeze „propriile lor măsuri de conformitate” (Pager și Shepherd 2008, p. 197). Confrunțați cu deficitul de resurse și cu dorința de a evalua integrabilitatea și solvabilitatea familiei de la caz la caz, actorii recunosc problemele, dar nu fac pași către o posibilă rezolvare colectivă bazată pe reflexivitate. În această situație, se constată multiple consecințe negative: pe de o parte, clientelism politic și corupție, iar pe de altă parte, concurență puternică și rupturi de solidaritate între rezidenți.

Conflictele locale între rezidenți, precum și între rezidenți, poliție și autorități locale nu depind doar de discreția incertă a prevederilor privind locuința și bunăstarea. Există un alt mecanism care creează tensiuni în așezările mai marginalizate: terenurile în litigiu în municipii și așezările asociate acestora și problemele aleatorii (dacă nu pur și simplu nedefinite) drepturi de proprietate. Procesele de regularizare sunt rar studiate, cu atât mai puțin implementate. În multe țări, locuința informală nu permite celor care locuiesc în aceste spații să declare rezidența administrativă la acea adresă. Lipsa rezidenței administrative implică pierderea dreptului la multe prevederi de asistență socială, în mod paradoxal eligibilitatea alocației pentru locuință. Aceasta este o problemă cheie, deoarece prin reținerea rezidenței administrative celor care locuiesc în spații marginalizate, cei care au cea mai mare nevoie nu pot beneficia de drepturile sociale existente, deoarece aceste drepturi sunt legate de recunoașterea administrativă a rezidenței.

La Paris și Barcelona, un principiu de de-ghetoizare (Markovic 2021) pare foarte important atunci când se implementează politici concrete, îmbunătățind fundamental condițiile din mediile în care trăiesc romii, în principal în contextul urban considerat ca ghetouri. Obiectivele politicii de sănătate publică și ordine publică, cum ar fi reducerea conflictelor cu vecinii, par mai importante decât schimbarea modului în care aceste locații sunt percepute de către populația majoritară (a se vedea și Le Galès 2017). În Ungaria și România, și parțial la Milano, un principiu de destigmatizare este evocat de funcționarii publici și factorii de decizie politică, dar mai mult ca o ipoteză de lucru decât cu pași pentru crearea unui plan operațional. Confruntarea cu stigmatizarea și etichetele atașate romilor pe baza existenței stereotipurilor negative, în cadrul programelor de reînnoire a locuințelor și a cartierului ar necesita re-brandingul locației și încurajarea desegregării.

Toți actorii sunt conștienți de modul în care antițigipsismul joacă un rol major în atenuarea succesului programelor ambițioase de locuire și chiar al schemelor de relocare de rază medie. Pe piața locuințelor, prezența gospodăriilor de romi într-o zonă este considerată nedorită deoarece poate determina scăderea valorii proprietăților. Această percepție, deși nu este împărtășită universal, reprezintă unul

dintre obstacolele majore în calea eforturilor de desegregare (Markovic, 2021) și este discutată, denunțată și considerată ca principală amenințare exogenă la adresa politicilor de locuire incluzive. În cercetarea noastră am văzut că această realitate nu este tratată ca o variabilă, care-de fapt- variază, ceea ce face parte din câmpul de forțe care trebuie tratat, care poate fi gestionat prin metode atât de negociere, cât și de valorificare a locului (de ex. combinarea intervenției locative cu amplasarea unui bun colectiv în beneficiul locuitorilor). ca un întreg, per total).

Incluziunea romilor implică și o planificare urbană serioasă

Persoanele pe care le-am întâlnit care au experimentat o „carieră ascendentă a locuinței”, ca să spunem așa, o îmbunătățire a situației lor locative, exprimă o mai mare satisfacție în toate sferele vieții. Îmbunătățirea locuințelor pare să crească și să susțină înfăptuirea individuală, angajamentul de muncă, regularizarea locurilor de muncă. Nu există rețete magice, nici un determinism simplu, dar din punctul de vedere al romilor, și al funcționarilor publici și al asistenților sociali pe care i-am întâlnit, atunci când locuința este pe primul loc, are un impact pozitiv asupra vieții profesionale și a altora profunde factori de bunăstare și autonomie personală, inclusiv sănătatea mintală. În limbajul lui Amartya Sen, rezultatele noastre empirice confirmă că într-o situație în care romii primesc dotări și drepturi, capitalul social și bunăstarea individuală sunt dezvoltate cu randamente pozitive ale „factorilor de conversie” pentru bunăstarea lor personală și familială (Sen, 2000). Dincolo de limbajul alegerii sociale și al dezvoltării umane, această interpretare indică faptul că îmbunătățirea locuințelor (inclusiv a calității mediului înconjurător, nu numai a locuinței) cu bunuri colective (cum ar fi canalizarea) și subvenții nu reprezintă un cost economic și politic, dar este o investiție, cu profituri pozitive pentru individul în cauză și pentru întreaga societate locală în ceea ce privește capitalul social, securitatea și calitatea vieții împreună. Acest lucru nu înseamnă că furnizarea de locuințe decente este suficientă pentru a contracara excluderea existentă a persoanelor din așezările de romi marginalizate: programe interesante realizate în cele cinci teritorii însoțesc îmbunătățirea locuințelor cu alte măsuri de îmbunătățire (în mare parte orientate spre ocuparea forței de muncă). Dar aici dorim să insistăm asupra faptului că a vedea îmbunătățirea condițiilor de locuință este, fără îndoială, cel mai important pas inițial, cu multe efecte pozitive asupra motivației și angajamentului personal.

Desegregarea face parte din acest proces, dar are cerințe. Este pozitiv dacă se realizează prin îmbunătățirea calității bunurilor colective la nivel local, favorizarea fluxurilor din interior/exterior, reducerea discriminării pe piața imobiliară și pe piața de închiriere, precum și prin oferirea de oportunități de locuire la prețuri accesibile.

Astfel de eforturi locale ar avea ca rezultat o logică câștig-câștig. Dimpotrivă, dacă „desegregarea” devine o aritmetică simplificată a evacuării, mutându-i pe cei mai vulnerabili în condiții de locuire și mai proaste și slăbindu-le legăturile sociale și prietenii, ea nu face decât să amplifice hiper-segregarea și să sărăcească viața și oportunitățile oamenilor. Unul dintre rezultatele cercetării noastre se îndreaptă către programe care vizează creșterea resurselor umane și relaționale implicate în procesul de modificare a sistemului de locuire și constau în beneficiile care decurg din viața în medii sociale (inclusiv servicii, rețele de servicii și comunitatea locală) care sunt poroase, bogate în legături sociale, întâlniri, schimburi și experiențe împărtășite.

Îmbunătățirea conexiunilor cartierului cu mediul urban înconjurător și cu transportul public este deosebit de importantă în contextele maghiare și românești, dar în fiecare oraș și regiune am studiat calitatea infrastructurilor și a bunurilor colective și legătura lor cu sociabilitatea deschisă, securitatea și crearea de locuri de muncă este masivă. provocare și necesită atât politici sociale, cât și planificare urbană.

Putem evidenția câteva reflecții metodologice privind lupta împotriva deprivării de locuințe și a discriminării. În contexte de resurse economice slabe – o îmbunătățire a condițiilor de locuire încurajează oamenii să depășească orice sentiment de pasivitate și resemnare și să își exercite capacitatea de a alege și de a acționa, de a-și cultiva interesele și de a se implica în proiecte, de a-și asuma riscuri, și așa mai departe. O casă de calitate este un stimulent puternic pentru auto-realizare.

În al doilea rând, participarea activă a destinatarilor este esențială. A locui într-un loc înseamnă nu doar să găsești un acoperiș și un adăpost, ci să te conectezi cu o comunitate locală și să realizezi securitatea contextuală: indivizii se simt atât protejați, cât și încurajați să participe la activitățile locale comunitate într-o societate în comun. Creșterea protecției și încurajării poate elibera resursele motivaționale frustrate din izolare și insecuritate și poate ajuta la canalizarea acestor resurse către comportamente de cooperare, participare și angajament față de programul de schimbare.

În aproape toate interviurile, românii susțin că au nevoie de mai multe informații despre drepturile lor și oportunitățile de politică disponibile, precum și de transparență în ceea ce privește calendarul și criteriile de selecție pentru schemele de locuire sau programele de angajare. Bazele de date comune de cunoștințe și comunicare în materie de politici, informații clare privind regulile și procedurile, sunt foarte importante pentru a reduce conflictele dintre cei săraci. Prin mai multă transparență putem reduce clientelismul politic pentru a satisface nevoile de bază de locuire, îmbunătățirea democrației locale prin opunerea privilegiilor nelegitime, inechităților, favorurilor de patronaj și corupției, precum și lupta împotriva bandelor și controlului criminal în sate/cartier. O mai bună circulație a informațiilor ajută, de asemenea, indivizii să iasă din cercurile vicioase de cămătărie și servitute personală

prin îndatorare. Orice program serios de îmbunătățire a locuințelor nu poate neglija aceste dimensiuni politice și democratice. Ei trebuie să facă acest lucru la fiecare nivel, de la nivelul macro al formulării de reguli și proceduri transparente și nediscriminatorii, până la nivelul mezo al organizațiilor, convențiilor și planurilor operaționale de implementare și intervenție în mediul material. Dar, de asemenea, și subliniem că acest nivel nu trebuie neglijat, trebuie să primească atenție micronivelul de întâlniri și interacțiuni de ajutor și suport social. Transparența și calitatea informațiilor transmise și împărtășite de asistenții sociali sunt fundamentale. La fiecare nivel, creșterea transparenței, garanțiilor și regulilor, va spori șansele ca politica de locuire să multiplice bunăstarea personală și colectivă.

Bombardarea clientelismului, îmbunătățirea înțelegerii comune a limitelor și regulilor și susținerea încrederii instituționale constituie condițiile de bază pentru ca un program de îmbunătățire a locuințelor să aibă impact asupra fiecărei sfere a bunăstării individuale, inclusiv asupra autonomiei economice.

Toate aceste trei trăsături indică importanța strategică a utilizării politicilor sociale pentru a activa resursele umane și relaționale care trebuie integrate în politicile locative și pentru a stimula legăturile sociale cu caracteristicile descrise mai sus. Printre aceste diferite instrumente de politică, locuințele sociale nu sunt una minoră. În toate orașele, cu excepția poate în suburbiile Parisului, este foarte rar. Chiar și în suburbiile Parisului, accesul la locuințe sociale rămâne dificil, iar politicile actuale de locuire sociale nu sunt capabile să reducă în mod activ lipsa de locuințe pentru romi. Combaterea segregării, a privării și a discriminării necesită angajament politic, coaliții de advocacy pentru a susține o politică în timp, resurse adecvate și o planificare urbană serioasă. Rezultatele noastre arată importanța îmbunătățirii fondului de locuințe sociale, deși aceasta nu este suficientă.

Recomandăm multiplicarea instrumentelor de politică locativă și extinderea resurselor pentru a acorda acces la cele existente. Dar încă o dată, acest lucru nu este suficient într-o situație de stigmatizare, rasism, discreție necontrolată și clientelism politic: este important ca chiar și planificarea urbană să poată lupta împotriva ordinii etnice care cataloghează romii drept cetățeni inferiori de clasa a doua. Aceasta este ordinea socială care permite un sistem în care anumiți indivizi beneficiază de locuințe necorespunzătoare într-un context de furnizare de bunuri colective scăzute și în care acești indivizi nu sunt în măsură să își exercite drepturile. Această ordine teritorială discriminatorie este reprodusă cu coduri de planificare, norme de comportament, infrastructură slabă, precum și convenții substandard privind managementul timpului, igienă și infrastructuri.

Urbanismul este o activitate eminentemente politică. Ea stabilește rutine spațiale, stabilește proceduri de selecție a populației și protocoale diferențiate de acțiune, cu scopul de a reduce marjele mixului social și de a atenua intenționalitatea și discreția

acțiunii politice. În acest sens, Laurent Thévenot (1984) a vorbit despre o investiție în forme: planificarea înseamnă a da forme, a cheltui resurse pentru a obține forme spațiale care să contrasteze locuințe discriminatorii etnice prin coordonarea diferitelor intervenții politice (construcție, întreținere, reînnoire, îngrijire, auto-construirea, securitatea, ascultarea, limitarea violenței, asistență, promovare, capacitate etc.).

Asistență socială (in)eficientă

În interviurile noastre, asistența socială suferă de o imagine negativă. Oamenii pe care i-am interviuat au o înțelegere profundă a potențialului și provocărilor asistenței sociale. Ei înțeleg dificultățile și resursele limitate care constrâng acțiunile asistentului social. Au însă și așteptări, atât în ceea ce privește calitatea comunicării, cât și nevoile materiale. Ei cer ajutor, pentru informații, doresc să înțeleagă regulile și cerințele pentru a avea acces la locuințe sociale și alte servicii de asistență socială. De obicei, aceștia denunță o lipsă de transparență în ceea ce privește regulile utilizate pentru selectarea persoanelor pentru alocațiile sociale. În unele cazuri se vorbește despre mită și corupție a serviciilor sociale și a comisiilor de selecție. Mulți dintre ei tind să pună în evidență și probleme de discontinuitate, insistând asupra faptului că în cel mai dificil moment al vieții, mai ales în perioadele de șomaj sau fără adăpost, s-au simțit abandonați și singuri, fără niciun sprijin real sau cu cine să discute.

O astfel de critică nu înseamnă că toate experiențele de asistență socială sunt negative. Persoanele din studiul nostru au împărtășit experiențe pozitive, chiar foarte pozitive, cu asistenții sociali. Cu toate acestea, în linii mari, în majoritatea interviurilor, mesajul indică lipsa de eficacitate a serviciilor sociale. Un tânăr de 27 de ani din La Mina ne-a spus că crede că serviciile sociale nu au vrut să-l ajute, nici pentru mâncare pe vremea când nu avea un loc de muncă, nici pentru o bursă de sport, din moment ce fiul cel mare joacă fotbal. A obținut bursa pentru fiul său printr-un alt rom care a lucrat în consiliul orașului și l-a ajutat.

În Milano, D., o femeie romă italiană cu 6 copii, este asistată de serviciile sociale și tribunalul pentru minori de aproximativ cincisprezece ani (în prezent are 40 de ani). Cu toate acestea, consideră că atunci când a avut cu adevărat nevoie de ajutorul lor, ei nu au fost acolo pentru ea. Când era fără adăpost, trăia pe stradă, nu a primit oferte concrete pentru adăpost și a decis să se ocupe ilegal un apartament. Dar își amintește că a petrecut luni lungi trăind pe stradă, sperând să fie plasată într-un adăpost cu copiii ei, ceea ce nu s-a întâmplat niciodată. Ea a încercat diferite strategii pentru a obține cu succes ajutor social, pentru a pune presiune asupra serviciilor sociale. Reflectând la traiectoria ei de-a lungul mai multor ani, nu este foarte

Încrezătoare și uneori simte că a fost văzută sau apreciată de lucrătorii din serviciile sociale.

În multe cazuri respondenții insistă asupra lipsei de transparență. Nimeni nu își ia suficient timp pentru a le explica cum funcționează polițele, de ce primesc sau nu beneficii. De multe ori ei simt că situația este nedreaptă și nu înțeleg cum funcționează sistemul.

În suburbiile Parisului, S. este o femeie de 21 de ani, căsătorită cu doi copii (4 ani, 4 luni). Ea locuiește într-un sarac din Ivry, pe un teren deținut de municipalitate. Ea locuiește acolo din 2011, iar când s-a căsătorit, a rămas în același cohab, într-o casă mică auto-construită. Când avea 17 ani, a născut primul ei copil și a fost greu pentru ea și pentru soțul ei să găsească resurse suficiente pentru a avea grijă de fiul lor mic. În consecință, pentru prima dată, ea a decis să meargă la centrul social al orașului pentru a cere ajutor social, în special ajutor financiar pentru a cumpăra haine și alimente pentru copilul ei. Asistenta socială din centru a vorbit cu ea despre posibilitatea de a solicita o locuință de urgență ca mamă izolată, minoră. Ar putea aplica pentru a merge să locuiască într-un adăpost pentru mame izolate. Familia ei ar putea veni în vizită în timpul zilei, dar ar trebui să plece la ora 18 (18). Își amintește că a fost speriată de insistarea asistentului social asupra acestui plan, deoarece nu se potriveau deloc în ceea ce a cerut ea. Nu voia să-și părăsească familia sau soțul și venise la centru în speranța unui ajutor financiar specific. După această experiență, nu s-a mai întors să-l vadă pe asistentul social sau la acel centru. În același timp, ea împărtășește cu noi o relație pozitivă cu un ONG (Emmaus), al cărui personal vizitează în mod regulat mahala. La trei ani de la dificila vizită la centrul social, în 2020, un centru de locuințe pentru migranți s-a deschis destul de aproape de mahala în care locuiește ea, iar personalul asociației a început să vină săptămânal în vizită pe bidonvillei. Are o relație bună cu personalul Emaus și se simte confortabil să vorbească cu ei și chiar să le ceară ajutor. Cu ajutorul lor, ea și-a depus cererea de locuințe sociale. Ea găsește că este mai pozitivă în ceea ce privește viitorul, deoarece ei vin în fiecare săptămână și știe că poate discuta cu ei orice problemă socială sau administrativă.

LECȚII ÎNVĂȚATE: O LISTĂ DE VERIFICARE A PRINCIPIILOR DE PLANIFICARE ȘI IMPLEMENTARE

Pandemia COVID-19 în curs de desfășurare a evidențiat necesitatea absolută de a face față problemelor lipsei de locuințe și discriminării romilor. Așezările dens populate, cu locuințe supraaglomerate, ai căror rezidenți nu au acces direct la canalizare, apă, canalizare sau electricitate sunt considerate a fi expuse unui risc ridicat de a deveni focare pentru o contagiune comunitară pe scară largă. Lipsa sau insuficiența bunurilor colective și a infrastructurii publice (conducte de apă, sisteme de canalizare etc.) și planificarea specială a terenurilor substandard sunt semne clare ale perpetuării discriminării teritoriale. Doar instituțiile publice se pot confrunta și reduce aceste probleme. O gestionare stângace a situației de către autorități prin care în anumite așezări în care au apărut doar câteva cazuri de contagiune cu virus au fost închise și puse în carantină cu toți locuitorii sănătoși înăuntru, a reînviat dezbaterile despre necesitatea unei intervenții mai ample pentru îmbunătățirea locuințelor. (Amnesty International, 2020). O dezbateră care în majoritatea cazurilor nu ia în considerare discriminarea ca o problemă de combatere și de depășit. Discriminarea pare a fi înțeleasă într-o apreciere destul de restrânsă, devenind o chestiune tăcută - chiar lăsată deoparte în discuții ca aparținând unor probleme mai minore care privesc doar puțini oameni, mai degrabă decât o întrebare globală privind calitatea democrației și a bunurilor și infrastructurilor comune pentru toată lumea. Rezultatele noastre ilustrează deficitul actual de programe de locuințe sociale (în special în Ungaria și Spania), precum și relevanța pentru o ofertă politică eficientă pentru îmbunătățirea condițiilor de locuințe pentru romi nu numai prin furnizarea de instrumente specifice, ci și în combaterea discriminării atât în ceea ce privește locuințele sociale, cât și în sectorul privat, piețele creditelor și ipotecare incluse. Dispozițiile privind locuința și măsurile antidiscriminatorii sunt două fețe ale aceleiași monede. Ambele părți sunt esențiale pentru a lupta împotriva marginalizării avansate a romilor și a lipsei lor de locuințe.

„Relegarea” spațială afectează comunitățile de romi în majoritatea contextelor pe care le-am studiat. În satele și cartierele din Ungaria și România în care locuiesc majoritatea romilor, precum și în cohatele, fabrici și depozite squat-uri și în multe adăposturi vizate din Franța, Italia și Spania, sau în unele cartiere foarte segregate din Barcelona, romii suferă de locuințe. private și sunt grupați împreună fără a avea de ales unde să locuiască, fără alternative reale și perspective mici pentru viitor. Romii nu suferă doar din cauza locuințelor necorespunzătoare, a acuzării și a discriminării locuințelor care generează stigmatizare: cei mai marginalizați și mai săraci dintre ei trăiesc în cartiere, sate sau micro-setări marcate de o diversitate socială scăzută, o diversitate etnică scăzută, granițe puternice între aceste spații. iar cele care sunt adiacente sau care le cuprind. În multe cazuri, aceste spații sunt atent supravegheate și controlate de autorități.

Acest proces de control discriminatoriu al locuințelor bazat pe granițele etnice poate fi deosebit de puternic, rapid, violent. Astfel, nu este vorba doar de a crea granițe

fizice și simbolice, de a expulza persoanele nedorite pentru că sunt sărace și dintr-un grup etnic stigmatizat. Este vorba despre separarea oamenilor, individualizarea lor și apoi reasamblarea de noi comunități cu noi ierarhii și ordine socială. Separarea și apoi reunirea sunt două mecanisme fundamentale ale producerii controlului. Acest mecanism de combinare este realizat pentru a reconstrui comunități de oameni similari, care trebuie apoi să accepte o nouă ierarhie a puterii. Codurile de urbanism, infrastructura, principiile de igienă și sănătate publică fac parte din această poveste, în care guvernul încearcă să controleze prin reconfigurarea comunităților. Nu este vorba doar de controlul prin separare, ci de controlul prin diferențierea standardelor, prin instituționalizarea ierarhiilor etnice, prin reorganizarea stigmatizării în acțiune. Controlul necesită muncă asupra indivizilor, comunităților și infrastructurilor din spațiu, derulând împreună. Și produce noi ordine și noi aranjamente, cu standarde urbane chiar diferențiate (de exemplu, pentru minorități devine posibilă crearea unor forme de locuințe substandard).

Rezultatele noastre arată, de asemenea, că pentru fiecare rom intervievat care a văzut o îmbunătățire a stării sale de locuință, aceasta a fost întotdeauna benefică la toate nivelurile de funcționare personală, pentru sănătatea lor, aspirațiile intergeneraționale, capacitatea de muncă și generarea de venituri, deschiderea și convivialitatea nelimitată, participare socială și ajutor reciproc. După cum am declarat, această cercetare nu este o analiză a politicilor. Nu prezintă o stare cuprinzătoare a locuințelor în cele cinci țări și nu acordă atenție aspectelor juridice ale politicii locative și în special sistemului de locuințe sociale. În plus, nu urmărește să evalueze și să compare condițiile de locuire ale comunităților de romi marginalizate din cele cinci țări. Nu aruncă lumină asupra „ce este” și „ce este (de) făcut” în ceea ce privește locuințele celor mai sărace grupuri de romi. Are o sferă mai restrânsă, mai restrânsă și mai precisă: prezintă punctul de vedere al unor romi, împărtășindu-și percepțiile, sentimentele, reflecțiile și strategiile cu privire la discriminare. De asemenea, se discută despre modul în care politicile existente sunt încadrate de romi, precum și de unii funcționari publici relevanți, coaliții de advocacy și factori de decizie pentru a înțelege care sunt principalele mecanisme de discriminare în joc în orașele și regiunile pe care le-am studiat.

Chiar dacă contextele individuale diferă, există câteva principii cheie care se aplică majorității și pe care dorim să le scoatem în evidență și asupra cărora să atragem atenția:

Este politică, nimic mai mult și nimic mai puțin decât politică.

Aproape toți factorii de decizie pe care i-am intervievat pun în discuție problemele de construire a consensului, de construire a coalițiilor, de gestionare a conflictelor cu grupurile anti-romi, de justificare a intervențiilor

față de beneficiarii romi. Problemele legate de comunicarea politică, rezistența presiunilor rasiste și discriminatorii, menținerea unui stil de politică incluzivă sunt primordiale. Deciziile finale privind construcția / reînnoirea / întreținerea / infrastructura într-o municipalitate sunt luate de primar și consiliul municipal. Grupurile de rezidenți sau ONG-urile pot face presiuni, dar responsabilitatea reprezentanților și a administrației este de a depune cererea de asistență financiară a statului și apoi de a gestiona întregul proces. Rolul puternic al primarului de a face eforturi pentru îmbunătățirea locuințelor sau pentru reproducerea unei ordini teritoriale discriminatorii s-a dovedit a fi crucial pentru înțelegerea rezultatelor concrete.

Uneori ar putea fi suficient ca autoritățile politice să-și acorde sprijinul, iar conducerea practică revine liderilor locali. Dar singure ONG-urile nu sunt capabile să gestioneze cu succes îmbunătățirea condițiilor locuințelor sau relocarea oamenilor. Au nevoie de legitimitate continuă, sprijin continuu din partea guvernului local, de asemenea, de la nivelurile instituționale superioare este și mai bine. În suburbiile Parisului, acest lucru este deosebit de evident, cu multe inegalități teritoriale și stiluri de guvernare care schimbă oraș cu oraș (Cousin, et al. 2020), dar nu este diferit în celelalte țări.

Varietatea instrumentelor de politică este cheia.

ONG-urile, organizațiile pentru drepturile romilor și pro-romi au subliniat faptul că locuințele sociale sunt în prezent marginalizate, în timp ce acestea ar trebui susținute și stimulate, deoarece oferă demnitate și o bază durabilă pentru bunăstarea individuală. Poate avea și un potențial de desegregare, dar planificarea urbană este fundamentală pentru a îmbunătăți acest potențial și pentru a nu reproduce condițiile de segregare și marginalizare. De asemenea, am adunat multe critici la adresa locuințelor temporare: că este sub standard, bazată pe situații de urgență și, în multe cazuri, mai mult adaptată persoanelor fizice decât gospodăriilor. Cu toate acestea, din cauza diferențelor dintre contextele individuale, abilitățile și preferințele oamenilor, locuințele sociale nu sunt o soluție universală. Pentru unii rezidenți ar putea fi mai potrivit să construiască o casă, în timp ce alții pot beneficia de o trecere treptată de la o locuință substandard la o locuință decentă. Pentru mulți, instrumentele de reputație care oferă garanții necesare în accesarea pieței de închiriere ar fi cea mai bună soluție. Absența programelor și campaniilor de combatere a discriminării în a fi aprobate pentru ipotecare bancară pentru cumpărarea unei case sau pentru a primi un împrumut pentru restructurarea locuinței efective este o problemă. De asemenea, instrumentele de politică au ca scop clarificarea drepturilor de proprietate și facilitarea înregistrării imobilului în

care o persoană locuiește într-un carte funciară. Dacă gospodăriile locuiesc în cabane sau cabane și există suficient teren pentru construcție, schemele de locuințe tranzitorii reprezintă o contribuție decentă. Construcția de auto-ajutorare susținută prin microcredite este potrivită în principal pentru gospodăriile care sunt mai înstărite și, în același timp, capabile să-și construiască singure casa (și este o soluție care necesită spațiu, astfel încât disponibilitatea terenului este necesară condiție prealabilă). Există multe instrumente de politică, iar diversitatea lor este cheia pentru o politică eficientă a locuințelor aplicabilă tuturor tipurilor de circumstanțe (Le Galès, Pierson 2019). Nu există o soluție unică pentru toate, de aceea existența unei varietăți de opțiuni și punerea lor la dispoziție este crucială.

Durează.

Trecerea de la locuințe substandard la locuințe decente nu are loc peste noapte. Angajamentul pe termen lung care depășește calendarul electoral este relevant, dar foarte rar. Într-un mediu pe mai multe niveluri, vedem că multe legi nu sunt aplicate, majoritatea planurilor nu sunt aprobate și nici măcar programele finanțate nu sunt implementate. Întregul sector al politicii de locuințe din Catalonia și Barcelona este un exemplu tipic, dar toate teritoriile pe care le-am studiat se luptă să găsească timp și să rețină resursele politice pentru a sprijini programele pe termen mediu.

Dincolo de comunicare și cooperare, informare și transparență.

Pentru a atinge sustenabilitatea soluției locative date, dar și „longevitatea” politică menționată mai sus, ONG-urile insistă mult pe crearea unor canale de comunicare atât cu rezidenții romi, cât și cu alți cetățeni. Astfel de canale nu ar trebui să fie tranzitorii, ci mai degrabă stabilite suficient pentru a rămâne active pe tot parcursul procesului. De partea romilor pe care i-am intervievat, claritatea și transparența regulilor și procedurilor sunt necesare ca o schimbare necesară. Autoritățile locale folosesc opacitatea și mai ales ambiguitatea ca instrument pentru a stimula programele și pentru a menține consensul și voturile. Dar nivelul de opacitate pe care l-am observat pe teren a produs prea multe efecte perverse și, în general, a dus la dezlegarea romilor. Chiar și programele care implică viitorii chiriași în construcție necesită discreție limitată și informații complete cu privire la regulile de participare (cine ar putea fi inclus, care sunt cerințele și beneficiile).

Prevenirea, nu doar pedepsirea dificultăților financiare.

Chiriile, depozitele și alte responsabilități ar trebui comunicate clar și chiar de la început. Prin urmare, gospodăriile pot anticipa și economisi. Plățile de chirie, precum și capacitatea de plată a familiei ar trebui monitorizate în mod regulat și transparent pentru a preveni acumularea de datorii. Educația financiară poate fi doar un alt instrument de stigmatizare și blamare, servind doar sugestii comportamentale specifice. Cu toate acestea, ar putea oferi oportunități de pregătire serioasă pentru oamenii săraci, fără a forța mitul liberal al autonomiei și independenței, dar cu încurajarea către o capacitate de sprijin și abilitare personalizat (Lazarus 2020).

Asistență socială semnificativă și continuă.

Problemele legate de continuitatea asistenței sociale au fost evidențiate în mod specific de către romi intervievați. Ei nu fac parte din narațiunea și cadrul politicilor, funcționarilor publici, romilor și activiștilor pentru drepturile romilor. Interviurile noastre arată că romii sunt afectați de probleme de discontinuitate. În special, mulți ne-au spus că ne-am simțit abandonați în momentul celor mai mari nevoi. De asemenea, am observat multe inovații, în special în ceea ce privește gestionarea conflictelor (la Barcelona), orientarea și formarea profesională la Milano, grupurile de autoajutorare pentru femei (în suburbiile Parisului, dar și la Milano) și multe altele. Dar majoritatea sunt bazate pe proiecte și episodice. Timpurile și cooperarea merg mână în mână, mai ales când vine vorba de probleme provocatoare, cum ar fi urgențele fără adăpost, distrugerea caselor (pentru incendii, inundații și așa mai departe), evacuări, dar și instrumente de politică intermediare care elaborează nevoile legate de locuințe sau auto-autonomia comunității. gestionarea caselor lor.

Gândirea la adâncul adâncului și la ultimul dintre ultimii.

În general, se pare că majoritatea intervențiilor și oportunităților de politică sunt dedicate persoanelor vulnerabile, dar nu celor mai vulnerabile. În fiecare țară am observat o schimbare a politicii locuințelor către clasele de mijloc. În Milano, o lege regională prevede că noile zone de locuințe sociale pot fi deschise pentru cel mult 20% dintre cei foarte săraci. Dar și în celelalte țări am observat o tendință generală de excludere crescândă a celor mai săraci de la programele de întreținere și locuințe sociale.

REFERINȚE

- Aguilera**, Thomas, and Tommaso **Vitale**. 2015. "Bidonvilles en Europe, la politique de l'absurde." *Projet* 348(5):68. doi: 10.3917/pro.348.0068.
- Akkaya**, Özlem, and Egemen **Yilgür**. 2019. "Locally Confined Territorial Stigmatization: The Case of "Gypsy" Stigma". *Idealkent* 26: 214-253. doi: 10.31198/idealkent.431380.
- Alteri**, Luca, Louisa **Parks**, Luca **Raffini**, and Tommaso **Vitale**. 2021. "Covid-19 and the Structural Crisis of Liberal Democracies. Determinants and Consequences of the Governance of Pandemic." *Partecipazione e Conflitto* 14(1): 01-36. doi: 10.1285/i20356609v14i1p01.
- Amnesty International**. 2020. *Otvorený list Rade Európy: Karantény rómských osád v Bulharsku a na Slovensku si vyžadujú naliehavú pozornosť*. Available at: <https://www.amnesty.sk/otvoreny-list-rade-euro-py-karanteny-romskych-osad-v-bulharsku-a-na-slovensku-si-vyzaduju-naliehavu-pozornost/>
- Associazione 21 luglio**. 2020. *"Asy(s)Lum. Dalle 'Istituzioni Totali' Di Goffman Ai 'Campi Rom' Della Città Di Roma*. Rome: Associazione 21 luglio.
- Balestra**, Carlotta, and Joyce **Sultan**. 2013. Home Sweet Home: The Determinants of Residential Satisfaction and its Relation with Well-being. *OECD Statistics Working Papers*.
- Bianchi**, Federico, Andreas **Flache**, and Flaminio **Squazzoni**. 2020. "Solidarity in collaboration networks when everyone competes for the strongest partner: a stochastic actor-based simulation model." *The Journal of Mathematical Sociology* 44(4): 249-266. doi: 10.1080/0022250X.2019.1704284.
- Bourgeois**, Marine. 2018. "From Groups to Individuals? The Making of Target Publics in the French Administration of Low-Rent Housing." In *Creating Target Publics for Welfare Policies: A Comparative and Multi-level Approach, Logic, Argumentation & Reasoning*, edited by L. Barrault-Stella and P.-E. Weill. Cham: Springer: pp. 155–76.
- Bowles**, Samuel, Glenn C. **Loury**, Rajiv **Sethi**. 2007. *Is equal opportunity enough? A theory of persistent group inequality*. Working Paper presented at Santa Fe Institute, April 20. <http://www.santafe.edu/~bowles/IsEqualityEnough2007.pdf>
- Bruno**, Isabelle, Emmanuel **Didier**, and Tommaso **Vitale**. 2014. "Statactivism: Forms of Action between Disclosure and Affirmation." *Partecipazione e Conflitto* 7(2):198–220.

- Caturianas, Dovydas, et al.** 2020. *Policies to Ensure Access to Affordable Housing*. European Parliament. Available at:
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652729/IPOL_S TU\(2020\)652729_EN .pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652729/IPOL_S TU(2020)652729_EN .pdf)
- Cousin, Gregoire, Federico Bianchi, and Tommaso Vitale.** 2020. "From Roma Autochthonous Homophily to Socialisation and Community Building in the Parisian Metropolitan Region Shantytowns." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 0(0):1–23. doi: 10.1080/1369183X.2020.1736993.
- Du Bois, William Edward Burghardt.** 1935. *Black Reconstruction in America: An Essay toward a History of the Part Which Black Folk Played in the Attempt to Reconstruct Democracy in America, 1860–1880*, Vol. 6. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Du Bois, William Edward Burghardt.** 2007. *The Souls of Black Folk*, Edited by B. H. Edwards. New York: Oxford University Press.
- Ford, Janet, and Deborah Quilgars.** 2001. "Failing Home Owners? The Effectiveness of Public and Private Safety-Nets." *Housing Studies* 16(2):147–62. doi: 10.1080/02673030120038456.
- FRA – European Union Agency for Fundamental Rights.** 2016. *Poverty and employment: the situation of Roma in 11 EU Member States. Roma survey – Data in focus*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2811/413303.
- Froio, Caterina, Pietro Castelli Gattinara, and Tommaso Vitale.** 2020. *L'extrême droite est-elle le porte-voix du malaise des quartiers populaires ? Le mythe des campagnes pour le logement social de Casapound en Italie*. Chaire Citoyenneté, Sciences Po Saint-Germain- en-Laye.
- Gagnon, Audrey.** 2020. "Constructed Attitudes toward the Roma: A French Case." *Canadian Journal of Political Science/Revue Canadienne de Science Politique* 53(4). doi: 10.1017/S0008423920001110.
- Gehrt, Daniel, Marco Hafner, Lucy Hocking, Evangelos Gkousis, Pamina Smith, Jack Pollard.** 2019. *Poor indoor climate, its impact on child health, and the wider societal costs*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2019.
www.rand.org/pubs/research_reports/RR3256.html
- Goffman, Erving.** 1961. *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. New York: Anchor Books.
- Gould, Roger V.** 2002. "The Origins of Status Hierarchies: A Formal Theory and Empirical Test". *American Journal of Sociology* 107(5): 1143–78. doi: 10.1086/341744.

- Hegedüs, József, Vera Horváth, and Eszter Somogyi.** (2017) *Affordable Housing in Central and Eastern Europe: Identifying and Overcoming Constraints in New Member States*. Metropolitan Research Institute.
- Immergluck, Daniel, and Marti Wiles.** 1999. *Two Steps Back: The Dual Mortgage Market, Predatory Lending, and the Undoing of Community Development*. Chicago, IL: Woodstock Institute.
- Jones, Anwen, Marja Elsinga, Deborah Quilgars, and Janneke Toussaint.** 2007. "Home Owners' Perceptions of and Responses to Risk." *European Journal of Housing Policy* 7(2):129–50. doi: 10.1080/14616710701308539.
- Kemeny, Jim, and Stuart Lowe.** 1998. "Schools of Comparative Housing Research: From Convergence to Divergence." *Housing Studies* 13(2): 161–176. doi: 10.1080/02673039883380.
- Krysan, Maria, and Kyle Crowder.** 2017. *Cycle of Segregation: Social Processes and Residential Stratification*. New York: Russell Sage Foundation.
- Lazarus, Jeanne.** 2020. "Financial Literacy Education : A Questionable Answer to the Financialization of Everyday Life". In *The Routledge International Handbook of Financialization*, London: Routledge, pp.390 - 399.
- Le Galès, Patrick.** 2017. "The political sociology of cities and urbanisation processes: social movements inequalities and governance." *The Sage Handbook of the 21st Century City*, London: Sage, pp. 215-235.
- Le Galès, Patrick, and Paul Pierson.** 2019. "'Superstar Cities' & the generation of durable inequality." *Daedalus* 148(3): 46-72.
- Lundberg, Shelly, and Richard Startz.** 1998. "On the persistence of racial inequality". *Journal of Labor Economics* 16(2): 292–322. doi: 10.1086/209890.
- Maestri, Gaja, and Tommaso Vitale.** 2017. "A Sociology of the Camps' Persisting Architecture. Why Did Rome Not Put an End to Expensive Ethnic Housing Policies?" In *Architecture and the Social Sciences*. Berlin: Springer, pp. 197–218 .
- Manzoni, Chiara.** 2016. "Should I Stay or Should I Go? Why Roma Migrants Leave or Remain in Nomad Camps." *Ethnic and Racial Studies* 0(0):1–18. doi: 10.1080/01419870.2016.1201579.
- Markovic, Filip.** 2021. *When a home is not a house: Housing conditions of marginalized Roma communities in Slovakia and the policies designed to improve them*. MSc Dissertation, Master Program "Public Policy", Paris: Sciences Po School of Public Affairs.
- Massey, Douglas S.** 2020. "Still the Linchpin: Segregation and Stratification in the USA." *Race and Social Problems* 12: 1–12. doi: 10.1007/s12552-019-09280-1

- McAvay**, Haley. 2018. "Immigrants' Spatial Incorporation in Housing and Neighbourhoods: Evidence from France." *Population* 73(2): 333–62. doi: 10.3917/popu.1802.0351.
- McAvay**, Haley, and Mirna **Safi**. 2018. "Is There Really Such a Thing as Immigrant Spatial Assimilation in France? Desegregation Trends and Inequality along Ethnoracial Lines." *Social Science Research*. doi: 10.1016/j.ssresearch.2018.03.005.
- Morel Journel**, Christelle, and Valérie **Sala Pala**. 2011. "Le peuplement, catégorie montante des politiques urbaines néolibérales ? Le cas de Saint-Etienne". *Métropoles*, 10. doi: 10.4000/metropoles.4536.
- Myrdal**, Gundar. 1944. *An American Dilemma: The Negro Problem and Modern Democracy*. New York: Harper.
- Oberti**, Marco. 2008. "The French Republican Model of Integration: The Theory of Cohesion and the Practice of Exclusion". *New Directions for Youth Development* 2008, n. 119: 55–74. doi: 10.1002/yd.273.
- Olivera**, Martin. 2016. "Un projet « pour les Roms » ? Bricolages, malentendus et informalité productive dans des dispositifs d'insertion et de relogement." *Lien social et Politiques* (76):224–52. doi: 10.7202/1037073ar.
- Pager**, Devah, and Hana **Shepherd**. 2008. "The Sociology of Discrimination: Racial Discrimination in Employment, Housing, Credit, and Consumer Markets." *Annual Review of Sociology* 34(1):181–209. doi: 10.1146/annurev.soc.33.040406.131740.
- Pattillo**, Mary. 2013. "Housing: Commodity versus Right." *Annual Review of Sociology* 39(1):509–31. doi: 10.1146/annurev-soc-071312-145611.
- Quilgars**, Deborah, Marja **Elsinga**, Anwen **Jones**, Janneke **Toussaint**, Hannu
- Ruonavaara**, and Päivi **Naumanen**. 2009. "Inside Qualitative, Cross-national Research: Making Methods Transparent in a EU Housing Study." *International Journal of Social Research Methodology* 12(1):19–31. doi: 10.1080/13645570701804292.
- Recchi**, Ettore, Emanuele **Ferragina**, Emily **Helmeid**, Stefan **Pauly**, Mirna **Safi**, Nicolas **Sauger**, and Jen **Schradie**. "The «Eye of the Hurricane» Paradox: An Unexpected and Unequal Rise of Well-Being During the Covid-19 Lockdown in France." *Research in Social Stratification and Mobility* 68: 100508. doi: 10.1016/j.rssm.2020.100508.
- Robinson**, John N, III (2021). «Surviving Capitalism: Affordability as a Racial "Wage" in Contemporary Housing Markets». *Social Problems* 68(2): 321–39. doi: 10.1093/socpro/spaa078.

- Rosenfeld, Orna.** 2015. *Social housing in the UNECE Region: Models, Trends and Challenges*. United Nations Economic Commission for Europe.
https://unece.org/fileadmin/DAM/hlm/documents/Publications/Social_Housing_in_UNECE_region.pdf
- Sam Nariman, Hadi, Márton Hadarics, Anna Kende, Barbara Lášticová, Xenia Daniela Poslon, Miroslav Popper, Mihaela Boza, Andreea Ernst-Vintila, Constantina Badea, Yara Mahfud, Ashley O'Connor, and Anca Minescu.** 2020. "Anti-Roma Bias (Stereotypes, Prejudice, Behavioral Tendencies): A Network Approach Toward Attitude Strength." *Frontiers in Psychology* 11. doi: 10.3389/fpsyg.2020.02071.
- Sen, Amartya.** 2000. *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- Thévenot, Laurent.** 1984. "Rules and implements: investment in forms." *Social science information* 23.1: 1-45. doi:10.1177/053901884023001001
- Tilly, Charles.** 1998. *Durable Inequality*. Berkeley: University of California Press.
- Torri, Rossana, and Tommaso Vitale.** 2008. *Ai Margini Dello Sviluppo Urbano. Uno Studio Su Quarto Oggiaro*. Milano: Bruno Mondadori.
- Vacca, Raffaele, David Cañarte, and Tommaso Vitale.** 2021. "Beyond Ethnic Solidarity: The Diversity and Specialisation of Social Ties in a Stigmatised Migrant Minority." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 0(0):1–29. doi: 10.1080/1369183X.2021.1903305.
- Vitale, Tommaso.** 2010. "Regulation by Incentives, Regulation of the Incentives in Urban Policies." *Transnational Corporations Review* 2(2):35–45. doi: 10.1080/19186444.2010.11658232.
- World Bank.** 2002. *Chudoba Rómov a sociálna starostlivosť o nich v Slovenskej republike*. Bratislava. Available at:
https://i.sme.sk/cdata/5/42/4299505/sprava_o_romoch_v_SR.pdf

ANEXĂ METODOLOGICĂ

- Subiecte și reguli pentru interviurile semi-structurate și focus grupuri
- Grila de informare a procesului de politici

Interviuri semistructurate cu romi

Eșantionare pentru interviuri semi-structurate cu romi

- Fiecare unitate de cercetare trebuie să colecteze 20 de interviuri cu romi.
 - o 10 romi care locuiesc în zona metropolitană (cel puțin 6 luni pe an), cu vârsta peste 18 ani, care și-au văzut îmbunătățirea condițiilor de locuire.
 - o 10 romi care locuiesc în zona metropolitană (cel puțin 6 luni pe an), cu vârsta de peste 18 ani, care se luptă să-și îmbunătățească starea de locuință, dar fără succes, sau care pur și simplu nu și-au văzut starea de locuință îmbunătățită.
- Dacă este posibil, faceți diferența în funcție de vârstă și sex.
- Dacă este posibil, diferențiați pentru comportamentul transnațional/ comportament sedentar
- Dacă este posibil diferențiere pentru monoparental/cuplu și cu copii/fără copii

Reguli pentru interviurile semi-structurate cu romi

- Pentru a ajuta interviul, ar putea fi folosite fotografiile și scurte povești tipice despre incluziunea/excluderea locuințelor
- Fiecare unitate de cercetare poate găsi imagini și povești tipice care sunt bine adaptate contextului local
- Interviul nu poate dura mai mult de 1h15
- Cele mai sensibile întrebări trebuie puse la mijlocul interviului
- Ordinea subiectelor nu trebuie respectată, dar toate cele 5 subiecte principale trebuie abordate.
- Nu toate subiectele secundare trebuie acoperite.
- Interviurile trebuie să fie înregistrate pentru a fi valide (dacă este necesar, nu înregistrate integral).
- Pot participa numai persoanele care acceptă să semneze formularul de consimțământ
- Înainte de începerea interviului trebuie semnat formularul de consimțământ

Subiecte discutate în interviurile semi-structurate cu romi

Informații necesare a fi colectate:

Înainte sau după secțiunea tematică:

- Gen
- Anul nașterii
- Locul nașterii
- Dacă se află într-un model transnațional, sau a migrat definitiv: anul plecării din țara de origine
- Naționalitatea la momentul nașterii și la momentul anchetei,
- Starea civilă
- Poziția în gospodărie
- Numărul de copii

În cadrul secțiunilor tematice (ar trebui să apară în timpul conversației, în raport cu subiectele principale):

- Locul actual de reședință (oraș, departament/țară).
- Tipul actual de locuință (adică: apartament, colibă, fermă, cort și așa mai departe)
- Dacă într-un model transnațional, sau a migrat definitiv: Locuință ocupată în țara de origine
- Statutul de ocupare al acestei case
- A beneficiat sau nu de instrumente de politică legate de locuințe
- A beneficiat sau nu de instrumente de politică legate de integrarea economică
- Condiția de viață s-a îmbunătățit sau nu
- starea
- Beneficii sociale

I -a secțiune – Anamneza locuirii

Scop: înțelegerea traiectoriei de viață, identificarea „punctelor de rupere” a locuințelor

Discutarea situației rezidențiale:

1. Unde locuiești?
2. Ce poți să-mi spui despre locuința ta? *(Ce tip de locuință ai? De cât timp trăiești acolo?)*

Oportunități și constrângeri în această situație:

3. Cum ai ajuns în acest loc? Unde locuiați înainte de aceasta *(dacă e vorba de migranți, urmăriți și locuința în țara de origine)?*

Dacă oamenii aduc în discuție probleme legate de resurse sau de politica de locuințe, puteți continua cu aceste întrebări secundare:

4. Care sunt resursele de care depinzi pentru a locui aici? *(Ajutor familial, capital social, statut profesional).*
5. Primiți ajutor de la birourile administrative? *(Identificați instrumentele de politică mobilizați: aici, aveți la îndemână posibile măsuri pentru ca dacă nu-și amintesc numele, să puteți enumera câteva opțiuni)*
6. Primiți vreodată ajutor financiar?
7. Ați fost vreodată într-un adăpost de urgență?
8. Cum v-ați simțit în legătură cu aceste servicii? *(Vedeți serviciile de locuințe de urgență ca pe o oportunitate sau o capcană?)*
9. Cum îi afectează această situație de viață pe ceilalți membri ai gospodăriei? Ce zici de rudele tale cele mai apropiate? Încerci să trăiești mai aproape de ei? Încearcă ei să trăiască mai aproape de tine?

II -a secțiune - Proiectele rezidențiale pentru viitor

Scop: înțelegerea aprecierii situației actuale și a planurilor pe termen scurt și lung.

1. Ce părere ai despre locul tău actual de reședință?
2. Crezi că starea ta de locuință are un impact asupra sănătății tale sau a familiei tale?
3. Ai de gând să te muți?
 - Dacă da: unde? Cu cine?
 - Dacă da: ați putea descrie proiectul dvs. și stadiul său de progres

Dacă oamenii aduc în discuție probleme legate de resurse sau proiecte de viață, puteți continua cu aceste întrebări secundare:

4. Unde speri să trăiești? Ai un plan pe termen lung?

III -a secțiune – Discriminare

Scop: înțelegerea experiențelor de discriminare și a sentimentelor despre instituțiile locale

1. Te-ai simțit vreodată discriminat?
2. Când cauți o locuință în chirie sau cumpărare menționezi că ești de origine rom? Crezi că dat fiind faptul că ești rom e mai greu să găsești o locuință?

Dacă oamenii aduc în discuție probleme legate de discriminare sau birouri administrative sau servicii sociale, puteți continua cu aceste întrebări secundare:

3. Când apelezi la servicii sociale, cum te simți? Binevenit?
4. Când te adresezi cu o întrebare către biroul de servicii sociale, în cât timp primești un răspuns?
5. Ce v-ar putea ajuta să faceți față acestor discriminări și să le opriți?
6. Aveți idei de mecanisme de îmbunătățire a reputației romilor?

IV –a secțiune – Încorporarea vecinătăților și conflicte locale

Scop: identificare surselor de conflicte, rețele de suport

1. Ați avut vreodată conflicte în cartierul dvs.? De ce?
2. Cine vă oferă ajutor în cazul în care aveți nevoie de bani, informații sau sprijin social cu copiii?

Dacă oamenii aduc în discuție probleme legate de birourile administrative sau de o rețea obișnuită de suport social, puteți continua cu aceste întrebări secundare:

3. Ce asociații sau biserici te-au ajutat în orice problemă legată de bunăstarea ta în cartier?
4. Ați avut vreodată conflicte cu instituțiile locale? De ce?
5. În viața ta, ce este cu adevărat important în cartierul în care vrei să locuiești?

V –a secțiune – Relația cu sistemul bancar

1. Când ai nevoie de bani, cui i te poți adresa? Te-ai duce la bancă?
2. Sunteți la curent cu vreun program și proiect care vizează îmbunătățirea accesului la împrumuturi și credite în sistemul bancar formal?

Dacă aveți timp și dacă respondentului îi place să vorbească despre bănci, puteți continua cu aceste întrebări secundare:

3. Ce părere aveți despre bănci?
4. Credeți că se schimbă situația cu băncile? Că ar putea deveni mai bună? Sau mai rea?

Interviuri semi-structurate cu factorii de decizie și funcționari publici executivi:

Eșantionare pentru interviuri semi-structurate cu factorii de decizie și funcționari publici executivi

- Fiecare unitate de cercetare trebuie să colecteze 5 interviuri cu factorii de decizie și funcționarii publici executivi responsabili cu planificarea politicii locative
- 1 șef al unei agenții naționale care se ocupă de problemele locative
- 1 persoană din guvernul regional
- 1 consilier local/viceprimar pe aripa stângă
- 1 consilier local/viceprimar pe aripa dreapta
- 1 șef de birou public pentru incluziunea romilor sau echivalent în funcție de țară

Reguli pentru interviuri semi-structurate cu factorii de decizie și funcționari publici executivi

- Interviul nu poate dura mai mult de 1 oră
- Mai bine puneți întrebări sensibile la mijlocul interviului și nu chiar la început
- Nu trebuie respectată ordinea subiectelor, dar toate subiectele trebuie acoperite.
- Nu toate subiectele secundare trebuie acoperite: vă rugăm să le selectați acum pe cele adecvate contextului dumneavoastră național.
- Interviurile trebuie să fie înregistrate pentru a fi valide.
- Pot participa numai persoanele care acceptă să semneze formularul de consimțământ
- Înainte de începerea interviului trebuie semnat formularul de consimțământ

Subiecte discutate în interviurile semi-structurate cu factorii de decizie și funcționarii publici executivi

I-a secțiune – Diagnosticarea situației locuințelor romilor și a responsabilității politice

Principalele întrebări ale subtemei:

- Cum evaluați situația actuală a locuințelor romilor?
- Care sunt principalele probleme?
 - Au fost schimbări importante?
 - Dacă da: care a fost momentul de cumpănă?
 - De ce? Care e părerea ta?

- Care sunt principalele instrumente de politică adoptate pentru a rezolva aceste probleme?
- Ați spune că există forme grave de segregare rezidențială care afectează romii?
 - Există vreun efort pentru a reduce segregarea?
 - Există vreun efort pentru a îmbunătăți condițiile de viață periculoase?
 - Cunoașteți vreo evaluare a costului reprezentat de segregarea romilor?
 - Vedeți ceva de genul segregăției sociale și etnice cronice (nu numai romilor)? Are politici investind to improve access to a house?
 - What is privileged: renting or ownership?
- Ați fi de acord cu afirmația caricaturală conform căreia există mai ales soluții pe termen scurt pentru nevoi pe termen lung, sau considerați această afirmație nedreaptă, sau chiar vătămătoare?

II –a secțiune – Lucrul și implementarea politicilor.

Exemple de întrebări ale subtemei:

- Fondurile și instrumentele de politică urmează măsuri universaliste de bunăstare sau vizează în mod explicit grupurile de romi?
- Care este rolul jucat de sectorul III, grupurile bisericești și actorii privați?
- Considerați asistenții sociali și birourile locale bine pregătite și eficiente în asistența celei mai sărace părți a populației?
- Cunoașteți proiecte de îmbunătățire a reputației capitalului romilor în accesarea creditelor bancare?
- (dacă este relevant în țara dvs.) Ce părere aveți despre adăposturile de urgență
- Roma? Sunteți de acord că sunt o resursă? Ce zici de o capcană?
- Care sunt principalele probleme instituționale cu care vă confrunțați (de exemplu: mobilizarea fondurilor europene; lipsa de autoritate legislativă; probleme legate de urmărire, coordonare și guvernare)?

III –a secțiune – Factori spațiali și contextuali în politica locativă.

Exemple de întrebări ale subtemei:

- Cum te descurci cu precizia locuințelor, mahalale și riscurile de mediu (poluare, inundații, incendii)?
- Care sunt tipurile actuale de cazare de urgență? If in the Country there are emergency accommodations: How is emergency accommodation managed? What can be done for the issue of overcrowded shelters?
- Dacă este relevant în țara dvs.: Există un management adaptat la vreme în ceea ce privește acces la locuința? (Exemplu: iarnă; val de căldură)

IV –a secțiune – Discriminarea.

Exemple de întrebări ale subtemei:

- Considerați că este oportun să vorbim despre discriminarea romilor în sectorul locativ?
- Cum funcționează discriminarea?
 - Este discriminarea prezentă în procesele de admitere (atât serviciile vizate, cât și facilitățile obișnuite de asistență socială)?
 - Sau ați spune că este legat de prejudecățile personale ale unor biroucați la nivel de stradă însărcinați cu selectarea destinatarilor?
 - A înțelege prejudecățile și discriminarea este problema sărăciei sau a etniei?
- Cunoașteți proiecte sau încercări de combatere a discriminării?
- Ați observat evoluții importante în ultimii ani?

V –a secțiunea – Categorizarea și definirea romilor.

Exemple de întrebări ale subtemei:

- Cum sunt considerați romii?
 - Ați putea identifica modele relevante în categorizare?
 - Care sunt principalele evoluții din trecut?
 - Ați găsi potrivit să vorbiți despre rasism împotriva romilor?
 - Sunteți de acord că există o problemă de suspiciune și îndoieli cu privire la fiabilitatea economică a săracilor?
- În ceea ce privește problemele de clasificare și etichetare a romilor, observați vreo evoluție în sectorul locativ?
 - Pe piața imobiliară?
 - În politicile locative și serviciile sociale?
 - Dacă este relevant în țara dumneavoastră: Cum evaluați selectivitatea dreptului la cazare în adăposturi de urgență sau în alte servicii sociale?

Dacă este posibil, în atmosfera conversației, încercați să explorați problema reputației romilor și a aprecierii politice a ceea ce ar trebui făcut.

Focus grupuri cu actori de la nivelul străzii

Eșantionarea focus grupului

- Fiecare unitate de cercetare trebuie să organizeze 2 focus grupuri
- Fiecare focus grup trebuie să fie compus din 5 participanți (nici mai puțin, nici mai mult)
- Focus Group-urile vor reuni asistenți sociali, birocrăți la nivel de stradă, lideri comunitari și voluntari.
- Criteriul pentru selectarea și invitarea persoanelor în focus grup este ca acești oameni să lucreze pe teren la nivelul de implementare a politicii de locuințe.
- Fiecare focus grup trebuie să implice participanți nu numai specializați în „probleme romi”, dar cu experiență în lucrul cu accesul la locuințe pentru persoanele sărace.
- Participanții trebuie să provină din diferite părți ale regiunii metropolitane.

Reguli ale focus grupului

- Focus grupurile sunt organizate în jurul a 5 secțiuni
- Fiecare participant poate vorbi aproximativ 5 minute în fiecare secțiune
- Focus grupul va dura 2h30m
- Doi facilitatori trebuie să conducă și să încurajeze conversația
- Grupurile focus trebuie înregistrate.
- Pot participa numai persoanele care acceptă să semneze formularul de consimțământ
- Înainte de începerea focus-grupurilor, formularul de consimțământ trebuie semnat
- La sfârșitul focus-grupurilor trebuie completat un formular de evaluare

Teme ale focus grupului

Introducere de către facilitatori

5 minute

- Prezentarea R-Home și obiectivele sale științifice
- Prezentarea obiectivelor focus grupului
- Insistarea asupra concentrării asupra problemelor și soluțiilor de implementare zilnică a politicii și proiectelor locative pentru romi

I –a secțiune – Prezentarea participanților.

25 minute

- 3 minute introducere: fiecare participant se prezintă pe sine, munca și angajamentul său, principalele continuități și discontinuități în munca sa de când a început (ce s-a schimbat)
- 10 minute pentru întrebări și discuții pentru a crea o bună dispoziție

II –a secțiune – Politicile și actorii.

30 minute

Întrebare orientativă: Cine sunt principalii actori ai sistemului local de bunăstare pentru politica locativă?

Participanții ar trebui să-și împărtășească propriul punct de vedere și să nu se bazeze pe descrieri neutre.

- Exemple de subteme care vor fi introduse în timpul conversației de către facilitatori sunt:
 - Care este ierarhia?
 - Cine este cu adevărat prezent, zi de zi?
 - Cine lipsește sau aproape lipsește?
 - Care sunt principalele probleme în materie de coordonare?
 - Văd ei conflicte relaționale majore?
 - Văd ei competiția actorilor importanți?
 - Cum sunt definite diferitele roluri? 3 minutes for each participant for its short speech
- 15 minute pentru întrebări și discuții și conversație comună

III –a secțiune – Resurse umane și financiare.

30 minute

Întrebare orientativă: Care sunt principalele resurse din sistemul local de bunăstare pentru politica locativă?

A se insista pe propriul punct de vedere și nu pe descrieri neutre.

- Exemple de subteme care vor fi introduse în timpul conversației de către facilitatori sunt:
 - Care sunt principalele fonduri mobile?

- Sunt asociațiile de romi prezente pe teren?
 - Fondurile disponibile și instrumentele de politică aparțin în principal măsurilor universaliste de bunăstare sau vizează în mod explicit grupurile de romi?
 - Care sunt principalele discontinuități din trecut?
 - Ce părere aveți despre adăposturile de urgență? Le-ai considera o resursă sau o capcană?
 - Cunoașteți proiecte care vizează îmbunătățirea reputației capitalului Romei pentru a accesa credite bancare?
 - Ce roluri au finanțatorii privați și actorii filantropici?
- 3 minute pentru fiecare participant pentru discursul scurt
 - 15 minute pentru întrebări și discuții și conversație comună

IV –a secțiunea – Discriminarea.

30 minute

Întrebare orientativă: Care sunt principalele dinamici ale discriminării în sectorul locativ local (locuințe sociale + piața imobiliară)?

A se insista pe propriul punct de vedere și nu pe descrieri neutre.

- Exemple de subteme care vor fi introduse în timpul conversației de către facilitatori sunt:
 - Care sunt principalele criterii de selecție?
 - Aveți idee despre proporția dintre cine este acceptat și cine este exclus în programele de locuințe sociale? Care este procentul de succes? Cunoașteți rata de succes pentru solicitanții romi?
 - Cum funcționează excluderea de la servicii? (selectarea, filtrarea și eliminarea beneficiarilor potențiali sau foști de la prestațiile sociale)
 - Cum este justificată selecția? A existat vreodată o justificare deschis rasistă? Este principala justificare că selecția se face pe baza resurselor disponibile? Există criterii formale de comportament adecvat?
 - Vedeți vreo diferență între orașele din aceeași regiune metropolitană?
 - Considerați că este oportun să vorbim despre discriminarea romilor în sectorul locativ?
 - Crezi că sub prejudecăți și discriminare problema aici este sărăcia sau etnia?
 - Vedeți modele relevante în mecanismele sau procesele de discriminare? Cum ai putea explica asta în câteva cuvinte?
 - Cunoașteți proiecte sau încercări de combatere a discriminării? Ar folosi astfel de proiecte fonduri și instrumente politice care aparțin măsurilor universaliste de bunăstare sau ar putea viza în mod explicit grupurile de romi?

- 3 minute pentru fiecare participant pentru discursul său scurt
- 15 minute pentru întrebări și discuții și conversație comună

V –a secțiune – Categorizarea și definierea romilor.

30 minute

Întrebare orientativă: Care sunt principalele procese de clasificare în sectorul locativ local (locuințe sociale + piață imobiliară).

A se insista pe propriul punct de vedere și nu pe descrieri neutre.

- Exemple de subteme care vor fi introduse în timpul conversației de către facilitatori sunt:
 - Cum sunt definiți romii?
 - Ce s-a schimbat în ultimii ani în modul în care societatea îi definește pe romi?
 - În cererile de asistență, cum este testată sau „certificată” încrederea romilor?
 - Există asociații sau funcționari publici care își asumă rolul și funcția de sponsori pentru a ajuta romii?
 - Vă puteți gândi la mecanisme care ar putea ajuta la îmbunătățirea reputației romilor?
 - Vedeți modele relevante în mecanismele și procesele de categorizare? Cum le-ai putea explica în câteva cuvinte?
 - Considerați că este potrivit să vorbiți despre rasism împotriva romilor? Ar avea sens să vorbiți despre probleme de suspiciune și îndoieli cu privire la fiabilitatea economică a săracilor?
- 3 minute pentru fiecare participant pentru discursul său scurt
- 15 minute pentru întrebări și discuții și conversație comună

Grilă pentru organizarea informațiilor despre procesul de politică locativă

- În orașul/regiunea dumneavoastră, care sunt principalele politici privind locuința față de cei săraci?
- În orașul/regiunea dumneavoastră, care sunt principalele instrumente ale politicii de locuințe, față de cei săraci
- Are orașul/regiunea dumneavoastră vreo măsură, program sau schemă specifică de politică privind locuința față de romi?
- Orașul/Regiunea dumneavoastră are o politică explicită pentru oamenii care trăiesc în mahalale și mahalale?
- Are orașul/regiunea dumneavoastră măsuri și scheme pentru a-i ajuta pe cei săraci să

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

aceseze proprietatea sau închirierea?

- Orașul/Regiunea dumneavoastră finanțează politici de dezvoltare comunitară pentru a gestiona conflictele și pentru a ajuta persoanele și familiile romi foarte vulnerabile să-și integreze cartierul?
- Vă rugăm să descrieți principalele programe și proiecte care vizează îmbunătățirea accesului la împrumuturi și credite în sistemul bancar formal?
- Cine este responsabil cu reglementarea politicii locative implementate în orașul/regiunea dumneavoastră? Sau alt nivel instituțional?
- Cine este responsabil cu finanțarea politicii locative implementate în orașul/regiunea dumneavoastră? Statul? Sau alt nivel instituțional?
- Care sunt principalele coaliții de advocacy care susțin politica locativă față de cei săraci din orașul/regiunea dumneavoastră?
- Găsiți stimulente și proceduri care să sprijine coordonarea dintre politicile de locuințe și politicile active ale pieței muncii în orașul/regiunea dumneavoastră?
- Care sunt principalele coaliții de advocacy care susțin politica locativă față de romi din orașul/regiunea dumneavoastră?
- Care sunt principalele probleme în implementarea politicii locuințelor față de cei săraci (și în special de romi) în orașul/regiunea dumneavoastră? Vă rugăm să scrieți pe scurt dacă acestea sunt în mare parte legate de:
 - legătura proiectare-implementare?
 - probleme financiare?
 - probleme organizatorice?
 - aptitudini?
 - proceduri și linii directoare ambigue?
 - obiective contradictorii?
 - veto jucători?
 - opoziție deschisă a actorilor externi?
 - opoziție deschisă a actorilor interni?
 - lipsa unui proces de implementare structurat legal pentru a spori conformitatea de către oficialii de implementare și grupurile țintă?
 - lipsa de sprijin a grupurilor de interese și a suveranilor?
 - schimbări în condițiile socio-economice care subminează în mod substanțial sprijinul politic sau eficacitatea instrumentelor de politică disponibile?
- Și care sunt principalele puncte de putere și succes în implementarea politicii de locuințe față de cei săraci (și în special de romi) din orașul/regiunea dvs.

CUPRINS ANALITIC

CUPRINS	2
CUVÂNT ÎNAINTE	4
REZUMAT	6
MULȚUMIRI	11
INTRODUCERE ȘI METODOLOGIE	12
Privarea de locuire și discriminarea romilor	13
Metodologie	15
Conținut	17
CONDIȚII DE LOCUIRE	18
Clădiri extrem de precare	21
Locuirea ilegală	22
Acces la proprietatea privată	24
Locuirea socială	26
Adăposturi temporare	28
„Tabere de romi”	30
DISCRIMINAREA ÎN LOCUIRE	32
Relația cu sistemul bancar	38
Segregarea rezidențială	42
Utilități și infrastructuri slabe	44
Stigmatizarea și discriminarea teritorială	46
PROIECTE, PROGRAME ȘI POLITICI CONTRA DISCRIMINĂRII LOCUIRII	49
Distanța dintre acceptarea sau încălcarea politicii actuale privind locuirea	52
Capacitățile sectorului public și asimilarea segmentată a romilor în asigurarea bunăstării	54
Incluziunea romilor implică și o planificare urbană serioasă	58
Asistență socială (in)eficientă	61

LECȚII ÎNVĂȚATE:	
O LISTĂ DE VERIFICARE A PRINCIPIILOR DE PLANIFICARE ȘI IMPLEMENTARE	63
Este politică, nimic mai mult și nimic mai puțin decât politică.	65
Cheia este varietatea instrumentelor de politică.	66
Durează.	67
Dincolo de comunicare și cooperare, informare și transparență.	67
Prevenirea, nu doar pedepsirea dificultăților financiare.	68
Asistență socială semnificativă și continuă.	68
Gândirea la adâncul adâncului și la ultimul dintre ultimii.	68
REFERINȚE	69
ANEXA METODOLOGICĂ	74
Interviuri semistructurate cu romi	75
Eșantionare pentru interviuri semistructurate cu romi	75
Reguli pentru interviuri semistructurate cu romi	75
Subiecte discutate în interviurile semistructurate cu romi	76
Secțiunea I. – Anamneza locuirii	77
secțiunea II. – Proiectele rezidențiale pentru viitor	77
secțiunea III. – Discriminare.	78
secțiunea IV. – Încorporarea vecinătăților și conflicte locale	78
secțiunea V. – Relația cu sistemul bancar formal	78
Interviuri semi-structurate cu factori de decizie și funcționari publici executive	79
Eșantionare pentru interviuri semi-structurate cu factori de decizie și funcționari publici executivi	79
Reguli pentru interviurile semi-structurate cu factorii de decizie și funcționarii publici executivi	79
Subiecte discutate în interviurile semi-structurate cu factorii de decizie și funcționarii publici executivi	79
secțiunea I. – Diagnosticarea situației locuințelor romilor și a responsabilității politice	79
secțiunea II. – Lucrul și implementarea politicilor.	80

secțiunea III. – Factori spațiali și contextuali în politica locativă.	80
secțiunea IV. – Discriminări	81
secțiunea V. – Categorizarea și definirea romilor.	81
Focus grupuri cu actori de la nivelul străzii	82
Regulile focus-grupului	82
Teme ale focus grupului	82
Introducere de către facilitatori.	82
secțiunea I.– Prezentarea fiecărui participant.	83
secțiunea II. – Politicile și actorii.	83
secțiunea III. – Resurse financiare și umane.	83
secțiunea IV. – Discriminări.	84
secțiunea V. – Categorizarea și definirea romilor.	85
Grilă de organizare a informațiilor privind procesul de politică locativă	86
CUPRINS ANALITIC	87

